

"Det blir nok vi som flytter først"

*En studie av kommunale beboeres
opplevelser av Tøyenløftet*

Ingrid Tormodsgard

Masteroppgave i samfunnsgeografi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

1.9.2015

© Ingrid Tormodsgard

2015

"Det blir nok vi som flytter først" - En studie av kommunale beboeres opplevelser av
Tøyenløftet

Ingrid Tormodsgard

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: CopyCat, Oslo

Forside: Graffiti på veggen, Kolstadgata på Tøyen

Foto: Ingrid Tormodsgard

Sammendrag

Masteroppgaven følger det mye omtalte områdeløftet på Tøyen, også kjent som Tøyenløftet, med spesielt fokus på tiltak rettet mot å endre sammensetningen av Tøyens beboermasse. Oppgaven undersøker blant annet hvorvidt disse kan ses som en fortsettelse av offentlig styrte gentrifiseringsprosesser i Oslo, omtalt av Sæter og Ruud (2005), ved å studere prosessene rundt salget av de kommunale blokkene Hagegata 30 og 31. Foruten analyse av offentlige dokumenter, og intervjuer og spontane samtaler med involverte aktører som politikere, ansatte i bydel Gamle Oslo og representanter fra beboergrupperinger som Tøyenkampanjen, har det vært en prioritering å utføre intervjuer med både nåværende og allerede utflyttede beboere fra disse adressene, for å utforske deres opplevelser og erfaringer knyttet til Tøyenløftet. Valg av informanter er basert på at disse beboerne potensielt kan oppleve å måtte flytte fra Tøyen og Gamle Oslo. Til tross for at gentrifiseringsforskningen i stor grad har undersøkt menneskers behov og preferanser for å flytte inn i et område, vet vi svært lite om mennesker som blir ekskludert som følge av den samme prosessen. Intervjuer med beboerne i Hagegata 30 og 31 belyser dermed lite utforskede, men viktige aspekter ved områdeløft som delvis oppnås gjennom en beboerutskiftning.

Forord

Først og fremst skylder jeg en stor takk til informantene mine i Hagegata 30 og 31. Dere tok meg så godt i mot, og oppgaven kunne aldri blitt til uten dere.

Til ansatte i Oslo kommune, Områdeløft Tøyen, Boligbygg, representanter fra beboerorganisasjoner, Deichmanske bibliotek avd. Gamle Oslo, politikere og andre som har stilt opp, svart på spørsmål og gitt meg nye interessante perspektiver - tusen takk for hjelpen.

En stor takk til min hovedveileder Tone Huse ved Universitetet i Tromsø, som satte meg på sporet av Tøyenløftet, og som gjennom mange samtaler og timer har veiledet meg gjennom teoretiske og metodiske dilemmaer. Uten deg og kafebesøkene våre hadde det aldri gått!

En stor takk må også rettes til biveileder Per Gunnar Røe, som gjennom oppmuntring og faglige tilbakemeldinger tok over når det trengtes og var der i innspurten når stressnivået var på sitt høyeste.

Takk til Osloforskning for stipend og troen på at oppgaven var viktig.

Til mine samboere i Lallakroken som alltid spør hvordan det går selv det betyr å høre på lange monologer om feltarbeidets mange utfordringer, og diffuse og abstrakte problemstillinger.

Og til slutt, takk til mor og far – som alltid stiller opp.

Ingrid Tormodsgard,
Oslo, 1.9.2015

*"Tøyen har vært Tøyen lik i hundre år. Det e'kke snakk om farge, men om fattigdom og
levekår"*

(Don Martin. – Nilsen)

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Bakgrunn for oppgaven: Offentlig styrt gentrifisering som byutviklingsstrategi i Oslo indre øst	2
1.2	Problemstillinger	4
1.3	Oppgavens disposisjon	5
2	Teoretiske perspektiver på gentrifisering, sosial blanding og utstøting	7
2.1	Klassiske tilnærminger til gentrifisering	7
2.1.1	Produksjon- og konsumforklaringer.....	8
2.2	Nye definisjoner og tilnærminger til gentrifisering.....	11
2.2.1	The emancipatory city & the revanchist city	13
2.3	Gentrifisering som byutviklingsstrategi	14
2.3.1	Sosial blanding og gentrifisering.....	16
2.3.2	Arealbaserte strategier og nabolagseffekter	19
2.3.3	Gentrifiseringstendenser i bydel Gamle Oslo	20
2.3.4	Kritikk mot gentrifiseringsforskningen	22
2.4	Utsøting - konsekvens av gentrifisering?	23
2.4.1	Fire utstøttingsmekanismer	25
2.4.2	Ulike forståelser av utstøting.....	26
2.5	Oppsummering	28
3	Metodiske valg	30
3.1	Kvalitativ metode	30
3.1.1	Etnografi.....	31
3.1.2	Etnografi i byen.....	32
3.1.3	Refleksivitet	33
3.2	Datamateriale og analyse.....	33
3.3	Det kvalitative forskningsintervjuet	35
3.3.1	Utvalg	35
3.3.2	Rekruttering av informanter	37
3.3.3	Presentasjon av informantene.....	38
3.3.4	Intervjusituasjonen	40
3.4	Etiske dilemmaer	42

3.4.1	Informert samtykke	42
3.4.2	Konfidensialitet	43
3.4.3	Premiering av informanter og bruk av tolk	43
3.5	Forskningens kvalitet.....	44
3.5.1	Troverdighet	45
3.5.2	Bekreftbarhet	45
3.5.3	Overførbarhet	46
3.6	Oppsummering	46
4	Forfall, oppgradering og Tøyen-avtalen	48
4.1	Forfall og tidligere programmer i Oslo indre øst.....	48
4.2	Det valgte case: Tøyen-avtale, kommunale boliger og områdeløft.....	50
4.2.1	Tøyen-avtalen.....	50
4.2.2	Konsentrasjon av kommunale boliger og vanskeligstilte.....	53
4.2.3	Områdeløft	54
4.3	Deltagelse og innbyggermedvirkning - en stadiemodell	56
4.3.1	En stige av innbyggermedvirkning	57
5	Opplevelse av bomiljø, områdeløft og boligpreferanser blant kommunale beboere på Tøyen.....	60
5.1	Den kommunale beboeren	61
5.1.1	Ideen om den kommunale beboeren.....	61
5.2	Bomiljø og opplevelser av Tøyen.....	63
5.2.1	Årsaker til opplevd negativt bomiljø.....	67
5.2.2	White flight og følelsen av utrygghet.....	69
5.3	Kunnskap om og opplevelse av Tøyenløftet	73
5.3.1	Overflatetiltak og nye restauranter	73
5.3.2	Flytting	76
5.3.3	Tøyens fremtid	78
5.4	Boligpreferanser	80
5.5	Oppsummering	84
6	Deltagelse, gentrifisering og retten til å bli værende.....	86
6.1	Områdeløft som deltagelse	86
6.1.1	Mangel på makt og fravær av opplevd påvirkningskraft	88
6.2	Gentrifiseringstendenser på Tøyen.....	90

6.2.1	Akademikere, konsum og kultur	91
6.2.2	Økte boligpriser og tap av opprinnelige tilbud.....	93
6.2.3	Sosial blanding på Tøyen	96
6.3	Faren for utstøting:	98
6.3.1	Hagegata 30.....	99
6.3.2	Hagegata 31	100
6.4	Retten til å bli værende	103
6.5	Oppsummering	105
7	Konklusjon.....	108
	Litteraturliste.....	114
	Vedlegg 1: Intervjuguide	119
	Vedlegg 2: Informasjonsskriv	121

Tabell 1:	Oversikt over informantene og bostedsadresse	39
Kilde:	Feltarbeid.....	39
Bilde 1:	Leilighet i Hagegata 31 selges på det private boligmarkedet i september 2014. Skjermdump: finn.no.....	52
Figur 1:	Geografisk avgrensning av Områdeløft Tøyen (Bydel Gamle Oslo 2014a)	55
Bilde 2:	Fasade og inngangsparti Hagegata 31.....	62
Bilde 3:	Hagegata 30, sett fra Tøyen Torg/Tøyensenteret.....	64
Bilde 4:	Det gamle postkontoret, sett fra Tøyen torg, har gjenoppstått som Postkontoret.....	93

Alle foto: Ingrid Tormodsgard

1 Innledning

Med flertall i bystyret vedtok bystyregruppene til SV, Krf, V og H i mai 2014 "Tøyen-avtalen". Avtalen garanterer for en helhetlig satsing på Tøyen som område over fem år, på samme tid som Munchmuseet får sin endelige plass i Bjørvikas fjordkant. Tøyen, et område i byen som i følge politikerne har store utfordringer knyttet til levekår, er gjennom avtalen garantert en femårig satsing, hvor området skal oppgraderes og gjøres attraktivt, med en vekt på både fysiske og sosiale aspekter. Det er knyttet mange påstander og forventninger til Tøyenløftet. Et sentralt spørsmål er hvorvidt det er et områdeløft for alle, eller om løftet kan forstås som en ønsket gentrifiseringsprosess, initiert av stat og kommune. Både sosiale og fysiske tiltak skal bidra til et tryggere og mer attraktivt Tøyen, i utgangspunktet for de menneskene som allerede bor der. Imidlertid viser internasjonal forskning at selv om en uttalt gentrifisering av områder ikke nødvendigvis er den offisielle målsetningen, kan det bli konsekvensen av statlige og kommunale revitaliseringsstrategier i indre by (Lees, Slater og Wyly 2008).

Det som i forskningen beskrives som den "klassiske" forståelsen av gentrifisering tar utgangspunkt i en prosess hvor middelklassen og andre bemidlede, i tillegg til private byutviklingsaktører, som eiendomsutviklere og utbyggere, fatter ny interesse for de indre områdene i byer (Lees, Slater og Wyly 2008). Den klassiske tilnærmingen til fenomenet fokuserer også på hvordan opprinnelige beboere skyves ut av området for å gjøre plass til nye beboergrupper, og at området gjennomgår en fysisk oppgradering som gjenspeiler de nye beboergruppens preferanser og livsstil. Imidlertid har både gentrifisering som fenomen og forskningen på gentrifisering utviklet seg siden de klassiske tilnærmingene, og stadig nye former for gentrifisering beskrives og teoretiseres. Mens tidligere forskning på gentrifisering var preget av et skille mellom studier som fokuserte på endrede preferanser hos middelklassen (Ley 1996) og studier som vektla de økonomiske aktørenes rolle som pådrivere for gentrifisering (Smith 1979), anerkjenner nyere tilnærminger i større grad begge årsaksforklaringene som viktige for å forstå fenomenets helhet, i tillegg til at nye forklaringsaspekter har kommet til (Lees, Slater og Wyly 2008). Nyere tilnærminger anerkjenner også det offentlige, i denne konteksten stat og kommune, som viktige pådrivere og tilretteleggere for gentrifiseringsprosessene. Forskning på gentrifiseringsprosesser i Oslo indre øst har spesielt vektlagt denne siste dimensjonen, og har argumenter for at gentrifiseringsprosesser har vært drevet frem og ønsket av Oslo kommune spesielt (Sæter og

Ruud 2005, Huse 2014). At offentlige aktører i større grad opptrer som tilretteleggere, knyttes til byers endrede økonomi og endringer i politiske systemer og beslutningsprosesser. Det offentlige og politiske nivået har fått en endret rolle i byutviklingen og har gått fra å være styrende til å være en tilrettelegger for private aktører. Dette omtales i Oslo av Sæter (2005) som en overgang fra *government* til *governance*, kjennetegnet av private-offentlige samarbeid for å utvikle byen. Gentrifiseringsforskere som Smith (2002) har i denne konteksten omtalt nyere former for gentrifisering som en global strategi som har blitt et veletablert ideal innenfor bypolitikken.

Gentrifisering som en offentlig-styrt urban strategi fungerer som et slags bakteppe for denne oppgaven ambisjon om å undersøke hvordan et offentlig initiert områdeløft på Tøyen erfares og oppleves av én sårbar gruppe i samfunnet, nemlig kommunale beboere. Jeg har intervjuet mennesker som står i fare for å måtte flytte fra leilighetene de bor i, fordi Tøyen-avtalen har vedtatt at de to blokkene Hagegata 30 og 31 skal selges som en del av Tøyensatsingen. Disse to blokkene, som er utgangspunktet for analysen, ligger sentralt på Tøyen torg, like ved siden av hverandre. Tøyen torg har lenge huset Oslos største NAV-kontor og andre institusjoner for vanskeligstilte, og opprustning av torget er en sentral del av satsingen for å gjøre Tøyen til et trygt og attraktivt byområde. I tillegg representerer torget viktige møtesteder for flere av informantene i oppgaven.

1.1 Bakgrunn for oppgaven: Offentlig styrt gentrifisering som byutviklingsstrategi i Oslo indre øst

Tidligere studier av gentrifisering i Oslo indre øst (Sæter og Ruud 2005, Huse 2014) har konkludert med at gentrifiseringsprosessen er i gang i store deler av disse bydelene.

Utgangspunktet for denne oppgaven er dermed at det er tegn til begynnende gentrifisering i området som undersøkes. Selv om prosessen ikke kan sies å ha kommet like langt som i andre gentrifiserte områder i Oslo, blant annet Grünerløkka, er det imidlertid liten tvil om at den politiske viljen til å ruste opp indre byområder som Tøyen står sterkt i byutviklingspolitikken i Oslo. I følge Sæter og Ruud (2005, s. 229) har Oslo kommune uttrykt et ønske om å tiltrekke seg ressurssterke mennesker til de indre delene av byen, hvorav det er "først og fremst nye grupper, med høy økonomisk, men også kulturell kapital, som inviteres inn". Gjennom deres studie av nabolagsendringer i Gamle Oslo, viser Sæter og Ruud hvordan politikere i Oslo

kommune i stor grad har ønsket, og lagt til rette, for gentrifiseringsprosesser i Gamle Oslo. Med utbyggingen av Bjørvika i Gamle Oslos havnekant, og bruk av spektakulær arkitektur, som Barcode-rekka og Operaen, ligner utviklingen langs fjordkanten en global trend, der tidligere industriområder omdannes til områder rettet mot kapitalsterke og høyt utdannede grupper. Utviklingen av Bjørvika er forøvrig en del av den større Fjordbyplanen, et kommunalt og statlig prosjekt tiltenkt å knytte Oslos borgere sammen med fjorden.

Som blant annet Lees (2000) argumenterer for, anerkjenner også denne oppgaven at gentrifiseringsprosesser inneholder aspekter av midlertidighet, kontekstualitet og lokalitet som gjør at prosessen ikke kan forstås som en ensartet og homogen prosess. Fordi gentrifisering har en geografisk komponent, kan gentrifiseringsprosessen på Tøyen komme til uttrykk på andre måter enn på Grünerløkka eller Kampen. Tøyen-avtalen innebærer flere fysiske opprustningstiltak, som etter alt å dømme vil gjøre Tøyen til et mer attraktivt område å bevege seg og bo i. Dette områdeløftet kan dermed antas å forsterke gentrifiseringsprosessen som allerede er i gang på Tøyen. Avgjørelsen om å selge 120 kommunale boliger kan videre tyde på at dette er en ønsket forsterkning, der områdeløftet dels skal oppnås ved en annen beboersammensetning enn hva som finnes på Tøyen i dag. At halvparten av disse boligene skal selges på det private markedet, og den andre halvparten gjøres om til studentboliger, tyder videre på at politikerne ønsker mer ressurssterke mennesker til Tøyen.

Offentlige revitaliseringsstrategier eller byfornyelse blir i forskningen ofte fremstilt som et forkledd ønske om gentrifisering (Lees, Slater og Wyly 2008). Det samme gjelder mål om sosial blanding i områder som anses for å ha store konsentrasjoner av svakerestilte. Gentrifisering som byutviklingsstrategi har i følge Smith (2002) utviklet seg til å bli et veletablert ideal i byer både i vestlige og ikke-vestlige land. Som tidligere nevnt, har en overgang i byers økonomiske og politiske systemer gjort at bymyndigheter i dag i større grad er tilretteleggere fremfor regulatorer av byutviklingen. Gentrifisering kan dermed knyttes til en entreprenørisk bypolikk (Harvey 1989), som ser opprustning av områder, uavhengig av eventuelle negative konsekvenser, som et positivt utfall av et fritt eiendomsmarked. Kritikk mot gentrifiseringsforskningen har også ført til at tidligere forskning på utstøting fra områder under gentrifisering er gitt ny aktualitet (Marcuse 1985a). Nyere forskning på utstøting (Freeman og Braconi 2004), som argumenterer for at heller enn utstøting så fører gentrifisering til bedre vilkår for alle, har måttet tåle kritikk for å ikke fange opp mer indirekte former for utstøting (Newman og Wyly 2006). Utstøting som følge av gentrifisering kan ta mange ulike former

(Marcuse 1985a) og er dermed ikke alltid like lett å måle (Atkinson 2000). Hvordan begrepet defineres har også implikasjoner for hvorvidt det anerkjennes som en negativ konsekvens av gentrifisering. Marcuse identifiserer fire ulike utstøtingsmekanismer som bidrar til å forstå eksklusjon som følge av gentrifiseringsprosessen; direkte utstøting, kjedeutstøting, ekskluderende utstøting og utstøttingspress, som kan oppstå på både husholdnings- og nabolagsnivå. Han vektlegger også at det å stenges ute fra et område kan sidestilles med å støtes ut av det. Flere av de indirekte formene for utstøting opptrer mer subtilt enn hva som er tilfellet for den direkte utstøtingen. Som jeg skal vise i kapittel 5 og 6 kommer dette også til uttrykk i mitt materiale. Selv om Tøyen-avtalens krav om at informantene må flytte kan forstås som en direkte utstøting, trekker også informantene frem tap av nettverk og opprinnelig tilbud som negativt for hvordan de opplever Tøyen som sted. Noen av informantene opplever nærmiljøet som mindre tilgjengelig og attraktivt, hvilket tyder på at det Marcuse beskriver som *displacement pressure* er en form for utstøting som nå skjer på Tøyen.

Imidlertid viser forskning fra Storbritannia (Davidson 2012) at offentlig initierte revitaliseringsstrategier ofte inneholder et ambisiøst sosialt aspekt, som kan bidra til å minske de negative konsekvensene gentrifiseringsprosessen ellers kan bringe med seg, som direkte utstøting av svakerestilte. Områdeløftet på Tøyen, som blant annet har Tøyen skole som viktig satsingsområde, og som vil gagne alle Tøyens beboere uavhengig av inntekt og sosial status, inneholder også et slikt sosialt aspekt. Medvirkning og deltagelse blant Tøyenbeboere blir tiltenkt å være et viktig aspekt av arbeidet med områdeløftet, og det er et uttalt ønske fra bydelen sin side at "de stille stemmene" også skal høres i arbeidet med å bestemme hva slags sted Tøyen skal være.

1.2 Problemstillinger

Utgangspunktet for oppgaven har vært, som gjort rede for innledningsvis, og utforske hvordan offentlige strategier, som til en viss grad tar sikte på en utskiftning av beboere, oppleves av de som allerede er utsatt i boligsektoren. Den overordnede problemstillingen er som følger:

- Hvordan oppleves det offentlig styrte områdeløftet for beboere i kommunale leiligheter på Tøyen?

Jeg har konkretisert dette i tre underspørsmål:

- Hvordan tror beboerne at Tøyen kommer til å endre seg som følge av områdeløftet?

- I hvilken grad ønsker de kommunale beboerne i Hagegata 30 og 31 å bli boende på Tøyen?

- I hvilken grad oppleves områdeløftet som en mulighet til medvirkning for de samme beboerne?

Den overordnede problemstillingen tar utgangspunkt i å forstå hvordan sårbare grupper bosatt på Tøyen opplever og erfarer endringene som skjer rundt dem. I tillegg undersøkes problemstillingen med hensikt å belyse hvordan aspekter av gentrifiseringsprosessen kan virke inn på livene til de samme kommunale beboerne. Ulike opplevelser og erfaringer knyttes til Tøyen som sted og til endringene Tøyenløftet bringer med seg. Dette er trekk som også kjennetegner gentrifiseringsprosessen, som er et gjennomgående tema i analysen. Det andre underspørsmålet dreier seg om hvorvidt informantene ønsker å bli boende på Tøyen. Dette spørsmålet antas å være viktig for opplevelsen av en eventuell utstøting og hvordan informantene opplever endringene på Tøyen. Det tredje underspørsmålet tar utgangspunkt i informantenes egne fortellinger om de opplever områdeløftet som en form beboermedvirkning slik målsetningen har vært fra kommune og bydel sin side. Oppgaven som presenteres er en teoretisk informert studie, kjennetegnet av en nærhet til dataene, og hvor jeg har lagt opp til og etterstrebet at informantene i Hagegata 30 og 31 selv skulle få fortelle hvordan de har opplevd et område i endring. Ambisjonen har vært å trekke ut kunnskap basert på informantenes egne opplevelser, ikke bare bekrefte teoretiske problemstillinger.

1.3 Oppgavens disposisjon

I de påfølgende kapitlene gjøres det rede for oppgavens teoretiske grunnlag, samt relevante begreper og metodiske tilnærminger. Jeg vil også gjennomgå Tøyen-avtalen og beskrive gentrifiseringstendenser i Oslo, før analyser av datamaterialet presenteres.

Kapittel 2 gjør rede for teoretiske perspektiver som er relevante for dataene som er samlet inn. Tidligere og nyere tilnærminger til gentrifisering presenteres for å gi en oversikt over tidligere forskning, samt for å gi en bedre forståelse av dagens tilnærming til ulike gentrifiseringsprosesser og som i større grad enn tidligere kjennetegnes av offentlige myndigheters rolle og en by i endring.

Kapittel 3 belyser de metodiske tilnærmingene til feltarbeidet og dataene som er samlet inn, samt at jeg gjør for hvordan forskningen er utført. Ethiske dilemmaer knyttet til kvalitativ

forskning diskuteres med utgangspunkt i spesifikke aspekter ved feltarbeidet, og ulike kvalitetskriterier som reliabilitet, validitet og overførbarhet knyttes til datainnsamlingen og dataene som er innhentet.

Kapittel 4 tar for seg tidligere programmer og politiske strategier for å løfte områdene i Oslo indre øst, gjør rede for den politiske bakgrunnen for Tøyen-avtalen og områdeløft som byutviklingsstrategi, samt Arnsteins (1969) modell rundt deltagelse og medvirkning i planprosesser.

Kapittel 5 analyserer og diskuterer visse aspekter ved den overordnede problemstillingen, som hvordan informantene opplever Tøyen som område, hvordan de tror Tøyen kommer til å endre seg, og i hvilken grad de ønsker å bli boende på Tøyen.

Kapittel 6 analyserer informantenes opplevelse av områdeløftet med fokus på kommunens uttalte ønske om beboermedvirkning blant sårbare grupper. I tillegg utforskes gentrifiseringstendenser på Tøyen, utstøting som analytisk konsept og i hvilken grad retten til å bli værende svekkes som følge av Tøyenløftet.

I kapittel 7 oppsummeres funnene i oppgaven, og funnenes relevans diskuteres med hensikt å belyse fremtidige problemstillinger

2 Teoretiske perspektiver på gentrifisering, sosial blanding og utstøting

Fordi problemstillingen ønsker å undersøke hva slags erfaringer, opplevelser og meninger beboere i Hagegata 30 og 31 knytter til et spesifikt område og endringene som skjer rundt dem, blir flere teoretiske begreper som er relevante for datamaterialet gjort rede for i det påfølgende kapittelet, som blant annet offentlig styrt gentrifisering, sosial blanding og utstøting. Som det gjøres rede for i innledningen, er tilnærmingen til feltarbeidet i stor grad induktiv og utforskende. Teoriene som presenteres har ikke nødvendigvis vært førende for oppgavens problemstilling og feltarbeidets utgangspunkt, selv om det kan være vanskelig å være fri fra teoretiske perspektiver når man går ut i felt. På denne måten kan oppgaven sies å være en teoretisk informert studie, hvor ambisjonen har vært å la informantene i kommunale boliger på Tøyen fortelle om sin virkelighet.

2.1 Klassiske tilnærminger til gentrifisering

Ruth Glass introduserte begrepet gentrifisering i 1964, et begrep brukt for å beskrive hvordan tradisjonelle arbeiderstrøk i indre deler av London gradvis ble transformert som følge av innflytting av middelklassen:

One by one, many of the working-class quarters of London have been invaded by the middle class – upper and lower. Shabby, modest mews and cottages – two rooms up and two down – have been taken over, where their leases have expired, and have become elegant, expensive residences. Larger Victorian houses, downgraded in an earlier or recent period – which were used as lodging houses or where otherwise in multiple occupation – have been upgraded once again... Once this process of “gentrification” starts in a district it goes rapidly until all or most of the original working-class occupiers are displaced and the whole social character of the district is changed. (s. xviii)

Det er klart fra Glass' definisjon av tidlig gentrifisering at denne transformasjonen av byrommet inneholder et sosialt aspekt, ved at opprinnelige beboere blir skiftet ut med mer ressurssterke grupper. Videre inneholder definisjonen også et materielt aspekt, ved at det bygde miljøet oppgraderes for å møte de nye beboernes preferanser, og som til slutt endrer den sosiale karakteren til et gitt nabolag eller område. Hamnett (1991, s. 175) beskriver

gentrifiseringens utvikling på en lignende måte. I større grad enn Glass (1964) peker Hamnett på hvordan både sosiale, fysiske, økonomiske og kulturelle endringer kan knyttes til gentrifiseringsprosessen. Før det første bidrar gentrifisering til at middelklassen eller andre høy-inntektsgrupper erstatter arbeiderklassen som beboere i et område. De fysiske endringene kommer til uttrykk gjennom at boligmassen oppgraderes for å møte de nye beboernes preferanser og krav. Videre vil en oppgradering av boligmassen føre til at boligprisene øker og prosessen vil i de fleste tilfeller involvere en overgang fra leie- til eierleiligheter. Lees, Slater og Wyly (2008) peker imidlertid på at gentrifiseringsprosessen har endret seg siden den "klassiske" gentrifisering både Glass (1964) og Hamnett (1991) beskriver, og begrepet har utvidet seg til å omhandle blant annet rural gentrifisering, nybygg-gentrifisering og supergentrifisering. Med en stadig mer omfattende gentrifiseringsprosess, oppstår det også et behov for en bredere definisjon som dekker aspektene ved dagens gentrifiseringsprosesser enn hva den klassiske definisjonen inneholder.

Gentrifisering har, sammenlignet med suburbaniseringstrenden etter 1945, vært et små-skala fenomen. Imidlertid har tidligere gentrifiseringsforskning og den akademiske debatten tatt stor plass i byforskningen (Hamnett 1991). Spesielt to akademikere, Neil Smith og David Ley, har frontet hver sin tilnærming i arbeidet med å forstå årsakene til gentrifisering. De to tilnærmingene har ulike teoretisk, ideologisk og metodologisk forankring. Selv om skillet mellom tilnærmingene i ettertid er blitt karakterisert som overdrevet (Lees, Slater og Wyly 2008), er Smith og Ley sine bidrag til feltet viktige for å forstå dagens gentrifiseringsforskning, ved at flere av aspektene fra de to tilnærmingene er videreutviklet for å passe nyere gentrifiseringsprosesser.

2.1.1 Produksjon- og konsumforklaringer

Mens Ley forstår gentrifisering som resultat av kultur og individuelle preferanser, er Smith (1979) kritisk til at hovedfokuset innenfor gentrifiseringsteori skulle være individuelle og kulturelle faktorer, og argumenterer i sin artikkel, "Toward a Theory of Gentrification: A Back to the City movement of Capital, not People" for et mer strukturelt perspektiv på gentrifisering. Gentrifisering forstås i denne tilnærmingen som uttrykk for økonomiske krefter og som resultat av handlinger til ulike produsenter av byrom, som eiendomsutviklere, styresmakter og eiendomsmeglere. Denne type forklaring avfeier ikke det kulturelle aspektet helt, men argumenterer for at forholdet mellom produksjon og konsum er symbiotisk, hvor

produksjon dominerer forholdet. I følge Smith kan studier av de som flytter inn i tradisjonelle arbeiderklassestrøk, gentrifisererne, ikke bidra til å forklare hvorfor gentrifisering skjer i utgangspunktet, men kan være et nyttig studieobjekt når man ønsker å undersøke gentrifiserte områders endelige form og karakter. Smith ser kulturelle preferanser som sekundære når det gjelder å forklare hvorfor gentrifisering oppstår, og søker heller en bredere konseptualisering av fenomenet, som inkluderer produsentenes rolle og ser behovet for profitt som mer avgjørende for gentrifiseringsprosessen enn kulturelle preferanser. I følge Smith (1996) må en teori om gentrifisering derfor inneholde forklaringer på hvorfor noen områder genererer mer profitt gjennom oppgradering enn andre, istedenfor å ta for gitt at slike områder eksisterer i en by.

For å forklare dette lanserer Smith det han kaller *the rent gap* (Smith 1979, s 545). Teorien om *rent gap* omhandler forholdet mellom faktisk grunnrente og den potensielle grunnrenten, som er verdien av et område eller en eiendom utnyttet på "best" mulig måte. Smith argumenterer for at gentrifisering skjer når avstanden mellom den potensielle og den faktiske grunnrenten er så stor at eiendomsutviklere har mulighet til å kjøpe opp land billig, betale for oppgradering, betale renter på lån og selge med en tilfredsstillende profitt. Den faktiske grunnrenten må da være lavere enn den potensielle grunnrenten for å sikre profitt. Store deler av grunnrenten blir med dette kapitalisert, og det skjer en resirkulering av arealer som kan endre verdien i forhold til tidligere. Dersom avstanden mellom potensiell og faktisk grunnrente er stor nok i et helt nabolag, kan det, i følge Smith, bidra til at hele nabolag blir gentrifisert av ulike aktører i markedet, og begrunner dette med at empirien viser at slike nabolagsprosesser ikke initieres av individuelle preferanser, men gjennom kollektive handlinger på nabolagsnivå. Teorien om grunnrente ser dermed gentrifisering som et strukturelt produkt av eiendoms- og boligmarkedet (s. 546). Tidligere, på 1800-tallet, hadde byer en klassisk inndeling, hvor sentrum og sentrumsnære områder i hovedsak var områdene med mest verdi. Dette endret seg gjennom suburbanisering av både industri og mennesker, og førte til at verdien i byers indre kjerne falt dramatisk og dermed la til rette for påfølgende reinvestering.

Mens Smith er opptatt av forholdet mellom faktisk og potensiell grunnrente, er det gentrifisererne selv som står i fokus i Leys analyse av gentrifisering (Lees, Slater og Wylie 2008). David Ley (1994, 1996) har stått i front for den type forklaringer som ser restrukturering i yrkesstruktur, endringer i individuelle preferanser og overgangen til et

postindustrielt samfunn som hovedkomponentene bak gentrifisering. Som Smith, ønsker også Ley å teoretisere årsakene til gentrifisering, men tilnærmer seg fenomenet annerledes. Økonomien spiller også her en viktig rolle, men for Ley kommer dette til uttrykk gjennom tap av arbeidsplasser i industri og en økning i arbeidsplasser i servicebransjen. Endring i yrkesstrukturen har ført til en ny type middelklasse, som ikke har fulgt de samme flyttemønstrene som tidligere middelklassen, fremfor å søke mot forstedene ønsker den nye middelklassen seg til sentrale byområder. Gentrifisering som fenomen er forårsaket som en konsekvens av et nytt konsummønster; yngre, utdannede mennesker har endret livsstil og verdiene knyttet til konsum heller enn produksjon har banet vei for hvor den nye middelklassen ønsker å bosette seg (Hamnett 1991).

Gentrifisererne, middelklassen som flytter inn i tidligere arbeiderklassestrøk, er en sammensatt gruppe, som forskningen også har vist (Hamnett 1991). Ley (1994, 1996) kaller denne gruppen for den nye kulturelle klassen, som ikke bare beveger seg inn mot sentrumsnære områder, men også oppover det urbane hierarkiet. Men forskning har også vist at gentrifisererne er en mer heterogen gruppe enn hva idealtypen gir uttrykk for, og at de er involvert i ulike og varierte urbane landskaper. Gjennom sin studie av kanadiske byer, forsøker Ley (1996) å identifisere ulike årsaker til at den nye middelklassen ønsker seg tilbake til byen, hvorav noen av årsakene er nærhet til arbeidssted, kulturelle aktiviteter og butikker. Å undersøke kjennetegn ved gentrifisererne kan være en nyttig strategi for å forklare gentrifiseringsprosessen, fordi gentrifisering ikke kan skje uten at det er et ønske eller behov blant middelklassen for å flytte til sentrale deler av byen, fremfor til forstedene. Denne forklaringsmodellen er sterkest når det gjelder å forklare i hvilke byer gentrifisering kan oppstå, gjennom sitt fokus på konsentrasjonen av høyt utdannede yrkesaktive og middelklasse. Styrken til konsumforklaringer ligger i å identifisere kjennetegn ved de som flytter inn, hva slags livsstil og boligpreferanser de har, og hvordan dette kommer til uttrykk i flyttemønstrene (Hamnett 1991).

I følge Lees, Slater og Wylie (2008) har denne type gentrifiseringslitteratur, med fokus på individuelle preferanser for å flytte til et sted, tatt stor plass i forskningen. Ikke overraskende er kritikken mot konsum- og kulturforklaringer basert på hva den ikke inneholder, som produksjon av rom, og entreprenører, eiendomsutvikleres og statens rolle. Et av hovedproblemene med denne type gentrifiseringsforklaring er imidlertid at den ofte fokuserer på de mer positive aspektene ved gentrifisering; middelklassen vender tilbake til

byen, områder blir oppgradert og kafeer, gallerier og andre kulturtilbud skaper et mer attraktivt byrom. Gjennom å fokusere på en endring i yrkesstruktur og dannelsen av en ny kulturell middelklasse som årsak til gentrifying, kan de negative konsekvensene av gentrifying bli mindre aktuelle å studere, som oppgaven vil komme tilbake til.

2.2 Nye definisjoner og tilnærminger til gentrifying

Nyere tilnærminger til gentrifying anerkjenner, i større grad enn tidligere, både konsum- og produksjonforklaringer som viktige for å forstå årsakene til gentrifying (Lees 2000), på samme tid som nyere forklaringsaspekter har kommet til, og skillet mellom de to tilnærmingene forstås i dag som noe overdrevet (Lees, Slater og Wyly 2008). Gentrifying som urban strategi (Smith 2002) gis oppmerksomhet for å vise hvordan gentrifying kan forstås som en bypolitisk strategi, i større grad initiert av myndigheter enn hva som var tilfellet for prosessen Glass (1964) beskrev. Nyere tilnærminger til gentrifying inneholder også en kritikk av selve gentrifyingforskningen, og et fornyet fokus på hva slags konsekvenser gentrifying kan ha for de som støtes ut som følge av at middelklassen flytter inn.

Et aspekt ved gentrifyingprosessen i dagens byer er at den i større grad er relatert til en større politisk og økonomisk restrukturering, og en større involvering av staten (Hackworth og Smith 2001, Lees, Slater og Wyly 2008). Hackworth og Smith (2001) identifiserer tre bølger med gentrifying fra 60-tallet til 2000, hvorav den tredje og siste kan beskrives gjennom fire kjennetegn (s. 468). For det første kjennetegnes den tredje bølgen med gentrifying av at prosessen ekspanderer både utenfor og innenfor bykjernen. Et annet kjennetegn er at private eiendomsutviklere i større grad enn tidligere er ute etter å sette i gang selve gentrifyingprosessen og tilrettelegge for den. Det tredje kjennetegnet er at den lokale motstanden svekkes, at fellesskap og nabolagsorganisasjoner i arbeiderklassestrøkene mister betydning over tid. Det fjerde og siste kjennetegnet på den tredje bølgen med gentrifying er at offentlige myndigheter i større grad ønsker strategier som fremmer gentrifying i byutviklingen. I følge Hackworth og Smith er statens rolle i gentrifyingprosessen endret som følge av et skifte vekk fra keynesiansk politikk, en vending som også kjennetegnes av en økende grad av privatisering (s. 475). Neil Smith (2002) argumenter for at gentrifying har utviklet seg til å bli en urban strategi, som kjennetegnes av at nyliberale stater i større grad

enn før er konsumenter fremfor regulatorer av markedet, og at gentrifiseringsprosessen ikke lenger er geografisk avgrenset til byer i utviklede land. Gentrifisering som urbant fenomen er globalt og er tett knytt sammen med globale sirkulasjoner av kapital og kultur. Tett knyttet til gentrifisering som en global urban strategi er det Smith betegner som spørsmålet om sosial balanse og behovet for å bringe mennesker tilbake til byen. Det er imidlertid når man utforsker hvilke nabolag som blir gjenstand for slike prosesser Smith argumenterer for, at gentrifisering kan forstås en strategi for å tiltrekke seg andre mennesker til byen. Målet med gentrifisering er dermed, i følge Smith, ikke å bringe hvem som helst tilbake til byen, men den hvite middelklassen (s. 445).

Som blant annet Smith (2002) og Hackworth og Smith (2001) belyser, har den overordnede konteksten hvor gentrifisering finner sted endret seg. Eric Clark (2005) argumenterer derfor for en bredere og mer elastisk definisjon som ikke er historisk betinget, og ser gentrifisering som;

[...] a process involving a change in the population of land-users such that the new users are of a higher socio-economic status than the previous users, together with an associated change in the build environment through a reinvestment in fixed capital. (s. 25)

Han vektlegger at desto større den sosioøkonomiske avstanden mellom opprinnelige og nye beboere er, desto større er den fysikalske endringen. Det spiller heller ingen rolle hvor eller når denne prosessen skjer, og argumenterer dermed for at gentrifisering som fenomen likegodt kan finne sted i ytre deler av byen, eller helt andre steder enn i byene. En slik definisjon reflekterer både et sosialt og fysisk aspekt ved gentrifisering, og kan for eksempel i større grad enn f. eks Glass' (1964) definisjon forklare hva Lees (2000) omtaler som supergentrifisering i New York, at middelklassen må gjøre plass for de med de aller rikeste. Gentrifisering trenger i følge denne definisjonen ikke bare handle om et spenningsforhold mellom arbeider- og middelklassen, men omhandler mange situasjoner, på mange steder, med den forutsetning at det alltid involverer at noen støtes ut for å gi plass til mennesker med høyere sosioøkonomisk status.

Lees (2000) trekker Leys (1996) bidrag inn i hva hun omtaler som "gentrifiseringens geografi", som tar høyde for kontekstualitet, lokalitet og midlertidighet i gentrifiseringsprosessen. I følge Lees kan gentrifiserte områder i samme by utvikle seg ulikt,

og det er dermed med en sensitivitet til ulike skalaer hun tilnærmer seg gentrifiseringsprosessen:

Building a 'geography of gentrification' requires attention to the contextual specificities of the gentrification process, with particular sensitivity to the ways in which the process is configured under interlocking geographical sales. (Lees, Slayer og Wyly 2008, s. 189).

Butler og Robson (2001) har undersøkt middelklasse-identitet i flere av Londons gentrifiserte områder, og konkluderer blant annet med at gentrifisering ikke kan forstås som et ensartet og homogen prosess, men heller "needs to be examined in each case according to its own logic and outcomes" (s. 2160).

2.2.1 The emancipatory city & the revanchist city

Lees (2000) identifiserer to diskurser som dominerte gentrifiseringslitteraturen rundt årtusenskiftet; 1) *the emancipatory city* og 2) *the revanchist city*, som på hver sin måte tar for seg hvordan gentrifisering kan fortolkes som en positiv eller negativ prosess. På mange måter gjenspeiler disse to diskursene dikotomien mellom produksjons- og konsumforklaringene til Smith og Ley, selv om de ikke er direkte avspeilinger (Lees 2000, s. 392).

The emancipatory city, heretter omtalt som byen som frigjøreres-tesen, beskriver gentrifisering som en prosess som binder mennesker sammen, og som skaper toleranse, sosial interaksjon og mangfold. Denne tesen tar utgangspunkt i litteraturen som vektlegger middelklassens endrede boligpreferanser og motiver for å flytte et sted, og argumenterer for at gentrifisering som prosess er frigjørende, både for gentrifisererne og de som kommer i kontakt med dem (Lees 2000). Gjennom å ta et aktivt valg om å bo i byen, og ikke i forstedene, hevder Ley at gentrifisererne ser sentrumsnære nabolag som steder for motstand, en motstand til hvordan sted og identitet blir formet i forstedene (Ley 1996, s. 211). Mye av litteraturen om kjønn, seksualitet og gentrifisering plasseres av Lees (2000) under den sosiale konstruksjonen av indre by som frigjøreres. Indre by blir i så måte sett som et frigjørende byrom for marginaliserte grupper, som homofile, lesbiske og andre som søker seg vekk fra den stereotypiske forstaden. Men Lees er også kritisk til denne fremstillingen og spør hva det er med restaureringen av gamle bygninger som nødvendigvis fremmer diversitet og sosial interaksjon. Byen som frigjøreres-tesen fokuserer nettopp på hvem byen er frigjørende for, ikke på de som kan oppleve det samme byrommet som ekskluderende.

Et motstykke til bildet av indre by som et frigjørende byrom, argumenterer allerede omtalte Neil Smith (1996). Smith lanserer begrepet om den hevnjerrige byen, *the revanchist city*, basert på studier i en amerikansk kontekst. Byens indre rom representeres i denne konteksten som et konfliktfylt rom, hvor kapitalens strukturer, gjort mulig gjennom middelklassens inntog, kjemper for å ta tilbake byen. Tesen om den hevnjerrige byen ser gentrifisering som en slags hevn fra middelklassen mot "tyveriet" av det samme byrommet av arbeiderklassen, "a race/class/gender terror felt by the middle- and ruling-class whites" (s. 211). Smith er ikke nødvendigvis urolig for middelklassens sosiale praksiser i utgangspunktet, men hvordan disse praksisene kan påvirke marginaliserte grupper, blant annet gjennom utstøting. Smith forsøker også å utforske ulike aspekter han tidligere har blitt kritisert for å mangle, blant annet argumenterer han for at konsum og produksjon er likeverdige i teorien om *rent gap*. Men, som Lees (2000) påpeker, anser han fortsatt middelklassen som et kollektivt instrument for økonomiske krefter, som betyr at de er nærmest frikjennes for deres handlinger, og fortsetter videre med at "that was something that Ley's humanism, with all its analytical weakness, always insisted upon" (s. 399).

Slater (2004) viser at studiene til de to diskursene er gjort i to forskjellige kontekster, Smiths hevnjerrige by representeres gjennom New York, mens Leys frigjørende by representeres gjennom kanadiske byer. Slater argumenterer derfor for viktigheten av å forstå deres argumenter som kontekstuelle, både når det gjelder tid og rom. Som Lees (2000) også bemerker, må disse to diskursene ses i sammenheng med hvilke kontekst de ble utviklet i. For eksempel kan den hevnjerrige byen ses i sammenheng med Smiths teoretiske og politiske posisjon, men også den må også forstås i sammenheng med sted og tid, i dette tilfelle New York på 90-tallet. Gentrifiseringens geografi, som Lees (2000) har tatt til orde for, er i følge Slater (2004) et godt utgangspunkt for videre forskning på gentrifisering, fremfor å videreføre det overdrevne teoretiske skillet.

2.3 Gentrifisering som byutviklingsstrategi

Gentrifiseringsprosessen har endret form og innhold, som nevnt tidligere i dette kapittelet. Smith (2002) ser gentrifisering som en urban strategi styresmaktene benytter seg av for å tiltrekke seg kapital, turister og investeringer. I følge Smith har gentrifisering som byutviklingsstrategi utviklet seg til å bli et veletablert ideal både i vestlige og ikke-vestlige byer som en del av å plassere byer på det globale kartet av kreative steder. Dette kan knyttes

til hva Harvey (1989) omtaler som utviklingen av en entreprenørisk bypolitikk i amerikanske og europeiske byer, hvor gentrifisering forstås som et positivt resultat av eiendomsmarkedet, i den forstand at markedet fremstår som løsningen fremfor problemet. Denne type bypolitikk søker å skape et attraktivt miljø for investorer, turister og næringsliv, og en oppgradering av boligmassen blir i så måte tiltenkt å være stimulerende for å tiltrekke seg disse. Richard Florida (2002) argumenterer for, i sin mye omtalte bok "Rise of the Creative Class", at byer ikke utelukkende kan konkurrere i det globale hierarkiet gjennom å tiltrekke seg selskaper eller storstilt utbygging; for å kunne kapitalisere den nye økonomien er byer også avhengig av å tiltrekke seg hva Florida omtaler som den kreative klassen: intellektuelle, entreprenører, bohemer og andre med kreative yrker. Denne kreative klassen blir i dette perspektivet tiltenkt å være hovedkomponenten bak den økonomiske veksten i moderne byer eller regioner. Det finnes visse likhetstrekk og kjennetegn mellom Floridas kreative klasse og Leys (1994, 1996) nye middelklasse. Både den kreative og den nye middelklassens interesser og livsstil skiller seg ut fra den mer konservative og tradisjonelle middelklassen som har bosatt seg i forstedene (Lees, Slater og Wyly 2008).

Byers politiske respons på globale rammebetingelser, og hvordan det innebærer nye former for territoriell konkurranse, kan i følge Aspen (2005) beskrives i Oslo ut fra et skifte fra administrativ fordelingspolitikk til entreprenøriske strategier. Den entreprenøriske tilnærmingen til bypolitikk og -utvikling kommer til uttrykk gjennom offentlig-private samarbeid, for å utvikle fysiske, sosial og kulturell infrastruktur for å tiltrekke seg internasjonal oppmerksomhet og lokaliseringspreferanser. Men på samme tid som gentrifisering og konsekvensene det bringer med seg er viet stor plass i dagens forskning, blir fenomenet omfavnet som en bypolitisk strategi for fornyelser av kjerneområder i byene (Davidson 2008). Gentrifisering kan dermed også forstås som det politiske ønsket om "something of an image makeover" (s. 2386); områder kan fornyes og gjøres attraktive gjennom gentrifiseringsprosessen. Når romlig dekonsentrasjon av fattigdom blir en viktig del av byplanleggingen- og politikken, kan det forstås som en gentrifiseringsagenda (Lees 2003, Smith 2002). En slik prosess initiert av det offentlige inneholder imidlertid ikke nødvendigvis de hardeste formene for utstøting, som utkastelse, trakassering eller økt leiepriser. I følge Davidson (2008) inneholder slike politiske strategier i Storbritannia ofte et ambisiøst sosialt aspekt, og må dermed undersøkes om slike strategier oppfordrer til gentrifisering eller om det også kan finnes positive interaksjonsaspekter. Davidson peker på at det vanskelig å hevde at politikk som fremmer sosial blanding har som direkte mål å støte ut

arbeiderklassehusholdninger eller svake grupper. Imidlertid argumenterer han for at slike offentlige initierte strategier ikke bør evalueres etter hvorvidt det ikke bidrar til utstøting, men heller i hvilke grad strategiene bidrar til å forbedre forholdene for de som trenger det mest. Videre argumenterer han for at bevisene, i en britisk kontekst, på at fattigdom og sosial ulikhet minsker som følge av offentlige strategier er svake.

Som Sæter og Ruud (2005) finner jeg i denne oppgaven også et teoretisk grunnlag hos bysosiologien Sharon Zukin og hennes perspektiver på kultur, økonomi og marked når det gjelder byutvikling. I følge Zukin (1991) blir moderne byer et sted hvor konsum tar over for produksjon, og der landskap blir et viktig kulturelt produkt. Byplanlegging handler om å gi byer et nytt image, hvor de sentrale bydelene spiller en viktig rolle, som også er tilfellet i Oslo. I følge Zukin foregår det også en romlig sosial segregering i bydelene, slik at ulike mennesker bor i ulike bydeler. Zukin knytter dette til byers endrede økonomi, hvor overgangen fra en fordistisk til en postfordistisk økonomi fører til restruktureringen av industriområder til steder hvor man finner designkontorer, banker og dyre boliger. Et eksempel på denne byutviklingen er utviklingen av *waterfronts*, områder langs havnekanten tidligere preget av industri og havneaktivitet som transformeres til andre typer byrom, ofte med innslag av spektakulær arkitektur og flaggskipbygg. I en norsk kontekst kan Bjørvika, med Operaen og Barcode-rekka, sies å være det tydeligste eksemplet på denne type byutvikling.

2.3.1 Sosial blanding og gentrifisering

Som følge av ønsket om å løse opp store konsentrasjoner av fattigdom i indre by, fikk begrepet sosial blanding en oppblomstring på 1990-tallet (Lees, Butler og Bridge 2012). Frykt for ghettodannelse i byens indre deler var også en bekymring blant Oslos politikere på 90-tallet (Huse 2014), blant annet fordi bydelene i Oslo indre øst kom dårligst ut på nesten alle relevante levekårsindikatorer (Ruud 2005). Imidlertid baserte denne frykten seg på en uriktig forståelse av ghetto-begrepet, blant annet fordi det i Oslo aldri har eksistert områder som har vært, eller er, dominert av én etnisk minoritet (Huse 2014).

Ideen om sosialt blandede nabolag og kulturelt mangfold, samt ønsket om å tilrettelegge for den kreative klassen (Florida 2002), blir stadig mer populært blant nasjonale og lokale styresmakter, og har i følge Lees (2008) blitt det store planleggingsmålet i mange byer. Sosialt blandede nabolag blir oppfattet som positive, fordi det handler om å "beskytte

nebolaget", hvorav middelklassen er sterkere talsmenn for offentlige ressurser, dermed er blandede nabolag bedre stilt enn nabolag uten middelklassen (Schoon 2001). Inkludert i denne forståelsen er også at slike nabolag i større grad er i stand til støtte den lokale økonomien enn områder med høyere konsentrasjon av fattigdom. Til slutt er blandede nabolag en arena for kontakt og nettverk, og utvikling av sosial kapital. Blandede nabolag som en strategi for å skape kontakt og nettverk trekker på Putnam (1995, 2000), som definerer sosial kapital som evnen mennesker har til å sikre seg fordeler som et resultat av medlemskap i sosiale nettverk eller andre sosiale strukturer. Å oppfordre til sosialt blandede nabolag blir dermed ansett som en strategi for å skape sosial samhandling og økonomiske aspirasjoner, fordi sosial blanding i denne argumentasjonen er tenkt å fremme samhold mellom ulike mennesker, øke de økonomiske mulighetene og legge til rette for sosial mobilitet, hva Putnam omtaler som *bridging capital*. Sosial blanding blir tiltenkt å kunne redusere såkalte nabolagseffeker, et begrep som omhandler hvordan fattige og utsatte områder har en selvforsterkende effekt på individnivå, selv om forskning i en norsk kontekst har vist at effektene er relativt beskjedne (Brattbakk og Wessel 2013), som tas opp i neste underkapittel.

Sosial blanding, mindre segregasjon og mer sosialt balanserte nabolag blir i dagens byer tiltenkt å være positive bypolitiske ambisjoner (Davidson 2012). Gjennom å aktivt skape blandede nabolag, å tiltrekke seg middelklasse til arbeiderklasseområder, og ikke motsatt, danner man en forestilling om at et sosialt blandet samfunn er et godt og balansert samfunn, hvor positiv interaksjon mellom forskjellige mennesker finner sted, og hvor tilstedeværelsen av ressurssterke mennesker skal bidra til økt sosial mobilitet blant svakerestilte (Lees, Slater og Wyly 2008, s. 207). Fremhevingen av gentrifisering som urban strategi har ført til at gentrifisering i økende grad har blitt assosiert med med mangfold, sosial blanding og interaksjon, peker Slater (2006) på. I følge Lees, Slater og Wyly (2008) er gentrifisering forkledd som et ønske om sosial blanding et eksempel på "how the rhetoric and reality of gentrification have been replaced by a different discursive, theoretical, and policy language that consistently deflects criticism and resistance" (s. 207). Hva Lees, Slater og Wyly betegner som en endring i retorikk gjenspeiler hvordan man til stadighet i byutviklingen unngår begrepet gentrifisering, fordi det implisitt i definisjonen betyr en utstøting av opprinnelige beboere. Heller velges det å omtale slike prosesser som urban renessanse, revitalisering eller nabolagfornyelse, begreper det er vanskeligere å være kritisk til. Disse politiske strategiene, som aktivt søker å blande nabolag, beror på antagelsen at de positive sidene ved gentrifisering, at middelklassen bosetter seg i sentrale byområder, vil kunne overføres til

svakerestilte. Men som blant annet Holcomb og Beauregard (1981, s. 3) argumenterer for er ikke det nødvendigvis tilfellet:

Although it is often assumed that the benefits of revitalization will "trickle down" to the lower and working classes in a manner similar to that hypothesized for the housing market ... in fact they are often completely captured by the middle and upper classes.

Ideen om blandede nabolag er politisk attraktiv og appellerende, men er likevel gjenstand for kritikk. Til tross for at sosial blanding representerer en populær urban strategi, er det imidlertid lite forskning som tyder på at sosial blanding skaper positive utfall for vanskeligstilte. Spesielt har gentrifiseringsforskere (Lees 2008, Lees, Slater og Wyly 2008, Smith 2002, Slater 2004, 2006) vært kritiske til denne trenden, blant annet fordi sosial blanding som strategi nesten utelukkende gjelder fattige områder, til tross for at mer velstående nabolag kan være vel så sosialt homogene. Innenfor denne kritikken ligger også antagelsen om at sosial blanding brukes som et midlertidig påskudd for mangfold og interaksjon mellom ulike mennesker, mens målet i grunnen er en helhetlig gentrifisering, og dermed også sosial homogenitet. En annen antagelse bak blandede nabolag er at sosial blanding antas å bidra til et mer harmonisk, sosialt balansert område, når ulikheter i kultur, klasse og verdier like gjerne kan bidra til konflikt og spenning som kjennetegner et ubalansert nabolag (Lees, Butler og Bridge 2012). Lees (2008) peker på at gentrifisering ikke fremkaller sosial blanding av seg selv, og at det sjelden bidrar til overføring av sosial kapital mellom mennesker med ulik inntekt, klasse eller etnisitet. En annen kritikk av sosial blanding og gentrifisering er at de politiske målene om sosial blanding ikke sier noe om hvor mye sosial blanding som er den "riktige" blandingen, eller hvordan blandingen skal oppnås. Det antas at fordi mennesker bor ved siden av hverandre, vil det automatisk bidra til kontakt, interaksjon og sosial mobilitet. Det er imidlertid lite som tyder på at mennesker opplever en bedring i levekår når mennesker fra middelklassen flytter inn i naboeligheten (Lees, Slater og Wyly 2008).

Å redusere antallet svakerestilte beboere i offentlige boliger i et område, og oppfordre middelklassen til å flytte inn, kan ha en vesentlig effekt på det sosiale landskapet og den politiske dynamikken i det gitte området (August og Walks 2012). Begrunnet med at det skal eliminere konsentrasjoner av fattigdom, kan slike strategier også bidra til at viktige fordeler ved å bo i et område forsvinner. Blant annet er tap av venner, forbindelse til kirke, støttende sosiale nettverk og følelse av fellesskap noen av effektene som følger med strategier som

søker å bryte opp konsentrasjoner av fattigdom i områder med høy konsentrasjon av offentlige boliger (s. 280). Basert på forskning fra Regent Part i Canada, argumenterer August og Walks for at politiske strategier som fremmer sosial blanding også kan bidra til sosial polarisering, politisk marginalisering og eksklusjon fremfor sosial harmoni og inklusjon.

2.3.2 Arealbaserte strategier og nabolagseffekter

Det er vanskelig å finne en klar forståelse i forskningslitteraturen av hvilke årsaker som bidrar til at noen områder i byen blir depriverte og dermed også hvorfor arealstrategier, som Tøyenløftet kan sies å være, er nyttige (Skifter Andersen 2002). I følge Skifter Andersen (s. 768) synes den europeiske forståelsen å være at slike områders eksistens er i direkte kontakt med, og forklart av, generelle prosesser av segregasjon, sosial eksklusjon og fattigdom i byene. I en teoretisk kontekst er det avgjørende spørsmålet om slike romlige konsentrasjoner i seg selv bidrar til videre eksklusjon og fattigdom, såkalte nabolagseffekter, fordi bevis for disse effektene legitimerer arealstrategier i større grad; dersom det finnes bevis for disse effektene, er det gode grunner for å se romlige konsentrasjoner av fattigdom som et spesielt geografisk problem. En alternativ forståelse er å forstå disse depriverte områdene som ekskluderte steder (s. 784), en eksklusjon som skapes av selvforsterkende kulturelle, finansielle og fysiske endringer som bidrar til at slike områder i økende grad blir avvikende fra resten av byen. I følge Skifter Andersen representerer depriverte områder en ond sirkel, som refererer til hvordan ulike faktorer både internt og eksternt forsterker hverandre i en negativ retning for videre deprivering, stigmatisering og forfall. Det er en sammenheng mellom selve bildet av området og en endring i beboersammensetningen, ved at de med mest ressurser flytter ut, blant annet gjennom hvit flukt. Når synlige tegn på forfall inntreffer i et område, og spesielt om det når ut til mediene, vil forestillingen om området endre seg drastisk for de på utsiden, som igjen kan bidra til at ressurssterke mennesker skyr området, og gir rom for en økende konsentrasjon av fattigdom.

Andersson og Musterd (2005, s. 378) identifiserer tre ulike faktorer bak politiske beslutninger om å iverksette arealbaserte strategier. For det første synes visse sosiale problemer å bli ulikt romlig fordelt. Konsentrasjoner av mennesker gjør det mulig å adressere en stor gruppe mennesker som har behov for oppmerksomhet, og kan dermed være en kostnadseffektiv strategi. På den andre siden kan slike strategier også være urettferdige for de som ikke bor i område, men som står over like store levekårsutfordringer som mennesker

bosatt innenfor området. For det andre utgjør eksistensen til konsentrert fattigdom et politisk problem. Problemer knyttet etnisitet og immigrasjon har vært utløsende for implementering av arealstrategier i blant annet USA, Sverige og Frankrike. Gjennom å lansere arealstrategier viser myndighetene at de ønsker å gjøre noe med problemet, selv om de virkelige årsakene til fattigdom ikke nødvendigvis er bundet av geografi. Til slutt peker Andersson og Musterd på nabolagseffekter som en viktig årsak til arealstrategier.

Ideer relatert til nabolagseffekter er basert på en rekke teorier (Andersson og Musterd 2005). Stigmatiserende effekt knyttet til store konsentrasjoner kan blant annet ha en negativ effekt på muligheten til arbeid. Arealstrategier er i så måte nødvendige fordi områder ikke kan unnsnippe sine egne negative fremstillinger. Sosialiseringsprosessene som skjer i depriverte nabolag er også tiltenkt å være negative. Romlige konsentrasjoner av for eksempel arbeidsledige skaper dårlige rollemodeller. Dersom sosiale nettverk er tiltenkt å være formende for muligheter og suksess, blir de samme nettverkene i depriverte områder i hovedsak tiltenkt å være negative nettverk. Et mangfold i befolkningen blir dermed sett som et viktig bidrag til rike sosiale nettverk, og en blanding i beboersammensetningen blir dermed antatt å være en god strategi for å forhindre og redusere nabolagseffekter. I tillegg kan ujevn institusjonell kvalitet kollektivt påvirke deler av en befolkning i en by, som også kan begrense de sosiale mulighetene. Imidlertid peker Andersson og Musterd på at problemer i et nabolag sjelden er skapt i et nabolag, og at et områdefokus i byutviklingen ikke kan håndtere strukturelle utfordringer, som for eksempel arbeidsledighet. I forskningen er det også liten enighet om effektene av arealbaserte programmer i Europa, fordi det eksisterer ulike fortolkninger av hva som er hensikten med slike programmer og de urbane problemene de blir implementert for å løse (Skifter Andersen 2002).

2.3.3 Gentrifiseringstendenser i bydel Gamle Oslo

Utviklingen på Grünerløkka på 90-tallet er kanskje det fremste eksempelet på at gentriferingsprosesser også foregår i Oslos indre områder. Selv om Grünerløkka er et område hvor prosessen har kommet langt, viser nyere byforskning også at fenomenet har begynt å spre seg utover til andre deler av byen, som Sagene, Torshov, Grønland og Tøyen (Aspen 2005, Sæter og Ruud 2005, Huse 2014).

I følge Sæter og Ruud (2005, s. 15-16) har Zukins (1991) perspektiver bidratt til en tettere sammenkobling mellom gentrifisering og politikk. Et av utgangspunktene for deres

studie av gentrifisering i Gamle Oslo er at gentrifisering inngår i strukturelt komplekse mønstre, hvor den nye urbane økonomien står sentralt. Bypolitikk representerer en strukturell kraft, avlest både som politisk retorikk og byutviklingsdiskurser som peker ut retningen for videre byutvikling. Disse strukturene har igjen påvirkning på hvordan sosiale grupper fordeler seg i bylandskapet og hvordan den urbane politikken endres underveis. Sæter (2005, s. 155, original utheving) sier at man i Oslo har sett et skifte "fra en bypolitikk fundert i sosialdemokratisk ideologi, en styringsmodell, til mer entreprenøriske strategier, *governance*". Dette har blant annet kommet til uttrykk ved at det har skjedd en vending fra en sosial til en estetisk interesse for bydelen og boligområder. Byområdet har blitt fokuset i byutviklingen, og verdigrunnlaget i byfornyelsen kan dermed sies å ha endret seg.

Sæter (2005) peker på at det ofte er samsvar mellom bylandskap og klasseinteresser når det kommer til gentrifiserte områder. Kulturindustri og konsum samsvarer ofte med preferansene til den utdannede klassen, som kulturinstitusjoner, en viss type restauranter og utesteder. I bydel Gamle Oslo kommer dette blant annet til syne gjennom at tidligere industrilokaler tømmes og fylles på ny av kultur- og konsumaktiviteter. Tilrettelagt av politikken, stimulerer dette til nye investeringer i boliger, og gentrifiseringsprosessen ruller videre. I følge Huse (2014) har også ønsket om en økt sosial blanding vært en målsetning blant europeiske og nordamerikanske bymyndigheter (jamfør Lees 2008). Til tross for at det er store forskjeller i hvordan denne blandingen skal implementeres i byrommet, er en fellesnevner at en slik politikk ofte fører til gentrifisering (Huse 2014)). Som Lees (2008) poengterer blir denne blandingspolitikken ofte implementeres i områder ansett som fattige og minoritetstette, til tross for at ingen snakker om en "god" blanding dersom man reverserte prosessen og forsøker å bosette kommunale beboere i områder med ressurssterke beboere. Holdningen om at flere ressurssterke mennesker i et område motvirker ghettodannelse og forslumming er fremtredende, dermed har strategien med å tiltrekke seg ressurssterke mennesker til Gamle Oslo og Tøyen blitt ansett som "god" bypolitikk (Huse 2014).

Tidligere studier av gentrifisering i Gamle Oslo (Sæter 2005, Sæter og Ruud 2005, Huse 2014) har vist at det politiske nivået, gjennom handlingsprogrammer, byfornyelse og områderettede tiltak, har spilt en aktiv rolle når det kommer til oppgradering og til dels en utskiftning av beboere i Oslo indre øst. I Tøyen-avtalen poengteres det at et av målene med områdesatsningen er en endret beboersammensetning, til tross for at beboerne på Tøyen ikke ønsker at noen skal skyves ut som følge av områdeløftet. På denne måten kan Tøyenløftet

også forstås som en forlengelse av de tidligere målsetningene for områdene i Oslo indre øst, som også gjøres rede for i kapittel 4. En satsning på selveierform i boligsektoren kan forstås som et tegn på at myndighetene ønsker å henvende seg til mer kjøpesterke grupper, som igjen kan tolkes som et ønske om en utskiftning av beboere.

2.3.4 Kritikk mot gentrifiseringsforskningen

Representasjonen av indre by som frigjørende rom (jamfør Lees 2000) er noe av utgangspunktet for Tom Slaters (2006) kritikk av gentrifiseringsforskningen. Han hevder at det kritiske perspektivet hadde blitt borte fra gentrifiseringsforskningen, og erstattet med en "fremheing" av gentrifisering som urban strategi og de positive konsekvensene som følger med. Dette bidrar til å svekke gentrifiseringsforskningen i sin helhet, fordi en slik orientering glemmer bort de negative konsekvensene gentrifisering også er opphavet til. Gentrifisering som begrep blir ikke lenger forbundet med økte leiepriser, eller utstøting av arbeiderklassen, men med hippe kaffebarer, utesteder og vintage-butikker. Bildet av gentrifisering som hipt, ungt og bohemske blir i større grad enn før sett som et uttrykk for en sunn økonomi i verdens globale byer (s. 738). Slater peker på at gentrifiseringsforskningen frem til 1980 kun inneholdt et fåtall bidrag som var positive til gentrifisering. Litteraturen var preget av et ønske om å forklare årsakene til gentrifisering, ofte som en respons på den urettferdige utstøtingen av tidligere beboere i gentrifiserte områder. Forskning som i større grad fokuserer på middelklassen og gentrifiserernes preferanser og kjennetegn, har tatt over forskningslitteraturen, hevder han, mens de negative konsekvensene som utstøting på langt nær har fått den samme oppmerksomheten.

Slater (2006) argumenterer for to trender innen gentrifiseringsforskningen som har bidratt til å fremheve de positive konsekvensene ved gentrifisering; diskusjonen rundt hva som skal innlemmes i definisjonen av gentrifisering i dagens urbane kontekst og et økt fokus på middelklassepreferanser for å fullt ut kunne forstå gentrifiseringsprosessen. Watt (2008) omtaler blant annet middelklassen som den eneste klassen i byen, og viser hvordan middelklassen til stadighet privilegeres i bypolitikken mens arbeiderklassen havner i bakgrunnen. I følge Slater (2006, s. 743) er fokuset på arbeiderklassen i gentrifiseringsforskningen nesten helt fraværende, og dersom de nevnes er det i forbindelse med hvordan middelklassen opplever naboer som ikke er lik seg selv. På denne måten påpeker også Watt (2008) at arbeiderklassen eksisterer i den urbane fortellingen til de

bemidlede gentrifiererne "as a phantasmic 'other', against which the former can distinguish themselves" (s. 207). Huse (2014, s. 18) oppsummerer Slaters argumentasjon slik:

[...] claims of 'regeneration', 'revitalisation' and 'renaissance' have found their way into the academic language, with gentrification researchers growing complacent and inattentive to displacement; they would prefer to sip lattes in hip neighborhoods and interview gentrifiers about their urban preferences.

I en nyliberal kontekst kan gentrifiering, for mange, virke som den ideelle løsningen på urbant forfall (Newman og Wyly 2006, s. 26). Det er imidlertid verdt å merke seg at da Glass (1964) lanserte begrepet om gentrifiering, var det med en kritisk tilnærming til hva slags konsekvenser middelklassens inntog i tradisjonelle arbeiderklassestrøk førte med seg. Utforskningen av utstøting av opprinnelige beboere, enten det var arbeiderklasse eller etniske minoriteter var en viktig del av datidens gentrifieringsforskning, et aspekt som i senere tid også har fått et fornyet fokus.

2.4 Utstøting - konsekvens av gentrifiering?

Displacement from home and neighborhood can be a shattering experience. At worst it leads to homelessness, at best it impairs a sense of community. Public policy should, by general agreement, minimize displacement. Yet a variety of public policies, particularly those concerned with gentrification, seem to foster it. (Marcuse 1985b, s. 931)

Som nevnt i avsnittet ovenfor, var tidligere studier av gentrifiering (Glass 1964, Smith 1979, Smith 1996) kritiske til effektene av gentrifieringsprosessen, og utstøting som følge av gentrifiering hadde et større forskningsfokus enn studiet av middelklassens kjennetegn og preferanser. Et eksempel er Smiths studie av gentrifiering i New York fra 1996, som fokuserer både på årsakene bak og konsekvensene av gentrifiering. Gjennom å studere hvordan den politiske retorikken om å ta tilbake byen gjennom gentrifiering, viser han hvordan store grupper svakerestilte ble omplassert eller utstøtt fra deler av byen. Denne "hevngjerrige" strategien førte i sin tur til endringer i byens sosiale geografier:

The new urban pioneers seek to scrub the city clean of its working-class geography and history. By remaking the geography of the city they simultaneously rewrite its social history as a preemptive justification for a new urban future. Slum tenements become historic brownstones, and exterior facades are sandblasted to reveal a future past [...] Physical effacement of original structures effaces social history and geography; if the past is not entirely demolished it is at least reinvented – its class and race contours rubbed smooth – in the refurbishment of a palatable past. (s. 27)

Imidlertid handler dagens retorikk i større grad om å revitalisere, fremfor å ta tilbake, byen. Spørsmålet om hvorvidt gentrifisering fører til utstøting eller ikke er også en av årsakene til at Slater (2006) hevder at det kritiske perspektivet har blitt borte i gentrifiseringsforskningen. Forskningen anerkjenner at gentrifisering endrer nabolaget og stedsidentitet, men et fåtall av bidragene i gentrifiseringslitteraturen i nyere tid undersøker hvorvidt disse endringene kan generere utstøting, argumenterer Slater for.

At mennesker flytter inn - og ut - av nabolag er vanlig for alle typer boligmarked og områder. Hva som imidlertid manifesteres gjennom en gentrifiseringsprosess er at de som flytter inn har en høyere sosio-økonomisk status enn de som flyttet ut, enten utflyttingen skjer gjennom direkte eller mer indirekte former for utstøting. Det er imidlertid vanskelig å måle eksakt hvor omfattende en eventuell utstøting som følge av gentrifisering er. Newman og Wyly (2006) peker på at problemet med å måle omfanget av utstøting som følge av gentrifisering oppstår når mennesker støtes ut til områder hvor forskere ikke kan måle det. Atkinson (2000) har omtalt det som å måle noe usynlig, fordi det er vanskelig å avgjøre hvilke eksakte faktorer som er fundamentale for å forstå utstøtingsprosesser (s. 309). Videre sier han at mangelen på fokus på utstøting også kan knyttes til hvordan vi ser på bolig, at boligens økonomiske verdi overstiger bruksverdien for de som allerede bor der. Når vi snakker om individuelle tilfeller vil årsakene til hvorfor noen velger å flytte vekk være komplekse, men i følge Atkinson er det likevel mulig å observere et forhold mellom nabolagsendringer og utflyttingen av visse grupper med mindre ressurser enn de som flytter inn.

I følge flere (Atkinson 2000, Slater 2006) har fraværet av litteratur på utstøting i gentrifiseringsdebatten til dels vært et spørsmål om metodologi. Utstøting er vanskelig å måle, og mangelen på omfattende kvantitativ forskning for å undersøke utstøtingens utstrekning, har lite bevis for utstøting betydd at det heller ikke blir adressert i en politisk kontekst. Utfordringen knyttet til utstøtingsdebatten er å kunne identifisere hvilke aspekter av gentrifiseringsprosessen som aktivt bidrar til utstøting. Hva skal en definisjon av utstøting inneholde?

2.4.1 Fire utstøtingsmekanismer

Et av de viktigste bidragene til konseptualiseringen av utstøting er Peter Marcuses (1985a) artikkel om gentrifisering i New York. I følge George og Eunice Grier defineres utstøting som:

Displacement occurs when any household is forced to move from its residence by conditions that affect the dwelling or its immediate surroundings, and that: 1) are beyond the household's reasonable ability to control or prevent; 2) occur despite the household's having met all previously imposed conditions of occupancy; and 3) make continued occupancy by that household impossible, hazardous, or unaffordable. (Grier og Grier, sitert i Marcuse 1985a, s. 205)

Komplementert av konseptene om ekskluderende utstøting og utstøtingspress beskrevet nedenfor, bruker Marcuse denne definisjonen av utstøting som utgangspunkt for sin forskning fra New York, hvor han identifiserer ulike utstøtingsmekanismer i relasjon til gentrifisering. Marcuse argumenterer for at utstøting som analytisk konsept kan deles inn i 4 ulike former:

- 1) Direkte utstøting
- 2) Kjedeutstøting
- 3) Ekskluderende utstøting
- 4) Utstøtingspress

Direkte utstøting har både et fysisk og økonomisk aspekt, enten gjennom at huseier kaster beboere ut eller at leieprisene øker. Marcuse påpeker imidlertid at det er et viktig analytisk skille mellom en slik direkte utstøting på nabolagsnivå og på husholdsnivå. Noen ganger vil eiere av bygårder støte ut sine opprinnelige beboere fordi de ønsker å oppgradere boligmassen uten at det skjer større nabolagsendringer. Andre ganger vil et nabolag gå gjennom store endringer, uten at det nødvendigvis påvirker de enkelte husholdene. Det er når disse prosessene skjer samtidig vi kan snakke om utstøting som følge av gentrifisering.

Kjedeutstøting ser bakenfor de siste gjenværende beboerne, og fokuserer på beboere som har måttet flytte på et tidligere stadium som følge av forfall i bygningsmassen eller en økning i leie. Den ekskluderende utstøtingen bidrar til at selv om boliger i et område blir frigitt ved at noen flytter, må grupper med lav sosio-økonomisk status se seg om andre steder etter bolig. Gentrifiserte nabolag representerer dermed en dobbelutstøting, både for de som må flytte derfra, men også for de som aldri kan flytte inn. Utstøtingspress vedrører endringer i et

nabolags karakter, som kan bidra til at beboere ikke lenger føler seg hjemme. Eksempler på et slikt press kan være at venner og bekjente flytter, tilbud og butikker blir borte, og tilhørigheten til et sted ikke lenger er like sterk. På denne måten kan gentrifisering også representere en sosial utstøting:

[...] as an area is gentrified the 'voice' of the area increasingly becomes that of middle-class and professional household which are more consonant with the view of local authority, pro- business as well as encouraging the removal of unsightly housing and social problems such as street-begging. Social displacement highlights the wider significance of such neighbourhood change - as areas become more fully gentrified they fade from view as problematic spaces and become established middle-class enclaves. (Atkinson 2004, s. 116).

Gjennom å skille mellom ulike former for utstøting viser Marcuses (1985a) analytiske begrep hvordan mulige utfall av gentrifisering kan påvirke ulike nivåer i et nabolag: mens fysisk og økonomisk utstøting, den direkte utstøtingen, i større grad er rettet mot husholds- og individnivå, er de tre resterende formene rettet mot nabolaget/området (s. 205-207). Dette bidrar til at konseptet om utstøting kan bety flere forskjellige ting, dermed genereres ulike tiltak for å motvirke utstøting (Bernt og Holm 2009). Konseptualiseringen av utstøting har også store politiske konsekvenser, og hvorvidt gentrifisering anses å føre til utstøting avhenger dermed i stor grad hvilke konsept man benytter seg av. Dersom man imidlertid anerkjenner alle formene for utstøting som Marcuse (1985a) presenterer, kan det argumenteres for at flere av aspektene knyttet til gentrifisering, som en endret beboersammensetning, økning i leiepriser, tap av opprinnelige tilbud og en endring av næringsvirksomhet, potensielt fører til utstøting.

2.4.2 Ulike forståelser av utstøting

Tom Slater (2009a) aktualiserer Marcuses teoretisering av utstøting i nyere tid. Som kritisk til dagens forskning som for positiv til gentrifiseringsprosessen (2006), hevder han at dagens forskning mangler gentrifiseringens historiske mening som nabolagsuttrykk for klasseulikheter, og heller fremmer et narrativ hvor opprinnelige beboere i gentrifiede nabolag oppfordres til å sette pris på forbedringene i nabolaget, fordi gentrifisering er et effektivt middel mot urbant forfall og ghettodannelse. Andre bidragsytere, som Lance Freeman (2006) diskuterer hvorvidt utstøtte beboere egentlig lider av utstøtingen;

There is a strand of research in social psychology that suggests that people routinely underestimate their resilience in the face of adverse life events like the loss of a limb or a loved one. Displacement could possibly be similar in this way. (s. 164).

På midten av 2000-tallet gav spesielt to kvantitative bidrag til utstøtingsdebatten, utviklet fra samme datasett, ny innsikt til utfallet av gentrifisering og utstøting (Freeman og Braconi 2004, Newman og Wyly 2006). Freeman og Braconi (2004) studerte utstøting i New York på 90-tallet og argumenterer for at gentrifisering kan bidra til bedre offentlige tjenester, tryggere gater, flere jobbmuligheter og bedre næringsmiljø, som de hevder kan føre til at opprinnelige beboere ikke føler behov for å flytte. Gentrifisering blir dermed forstått som bedre enn alternativet, som blir antatt å være urbant forfall, fordi gentrifisering bidrar til flere tjenester og tilbud til beboerne. I tillegg hevder de at utstøting som følge av gentrifisering i liten grad finner sted. I følge Newman og Wyly (2006) brukes slik forskning til å avfeie alle negative konsekvenser knyttet til gentrifisering og markedsorienterte urbane strategier og hevder at "if displacement is not a problem, then regeneration (or whatever else the process is called) is fine too" (s. 25). Newman og Wyly bruker samme datasett som Freeman og Braconi, men velger å bruke kvalitative intervjuer og feltundersøkelser i tillegg til det kvantitative datasettet. Gjennom å bruke blandede metoder, finner de at utstøting skjer hyppigere enn hva Freeman og Braconi konkluderer med. Imidlertid er det ikke slik at alle beboere i et nabolag støtes ut som følge av gentrifisering, men tiltakene som skal hindre at beboere må flytte har sine begrensninger (Newman og Wyly 2006). På denne måten svekkes "retten til å bli værende" som følge av gentrifisering. I motsetning til Atkinson (2000), som argumenterer for at gentrifisering kan føre med seg direkte utstøting av tidligere beboere, hevder Hamnett (2003) at gentrifisering i større grad fører til en prosess av klasserestrukturering, som involverer en gradvis utskiftning, fremfor utstøting, av beboere, (s. 2421). Hvorvidt utstøting er en reell konsekvens av gentrifisering eller ikke påvirker hvordan vi oppfatter gentrifisering som fenomen i sin helhet. For som Newman og Wyly argumenterer for:

Underestimating displacement involves high costs for theoretical understanding of neighborhood change and even higher tolls for poor and working-class residents and the tattered policies in place to give them some protection. (2006, s. 51).

Som Bernt og Holm (2009) allerede har argument for, vil konseptet om utstøting kunne bety forskjellige ting og dermed også hvorvidt det representerer en negativ konsekvens av gentrifisering. Kontrastene mellom de ulike bidragene i utstøtingsforskningen demonstrerer dermed hvor ulikt sosiale konsekvenser av gentrifisering kan forstås, og dermed også

anerkjennes. Imidlertid kan ikke et fravær av en direkte form for utstøting stå som bevis for at gentrifisering ikke bidrar til andre former for utstøting. Som Marcuse (1985a), argumenterer han dermed for at man må anerkjenne at det finnes flere aspekter av utstøtingsprosessen, som kan være vanskelige å identifisere og konseptualisere. Den akademiske debatten rundt hvorvidt man kan måle de ulike formene for utstøting har dermed også implikasjoner for hvorvidt utstøting anerkjennes som en sosial konsekvens av gentrifisering (Huse 2014).

2.5 Oppsummering

Klassiske tilnærminger til gentrifisering, beskrevet av Glass (1964) og Hamnett (1991), har blitt erstattet av nyere tilnærminger etterhvert som gentrifiseringsfenomenet har endret seg. Den teoretiske debatten knyttet til gentrifiseringens årsaker representerte tidligere et skille i forskningen, mens man i senere tids forskning anerkjenner både Ley (1994, 1996) og Smiths (1979) bidrag som viktige for å forstå gentrifiseringsprosessen. I nyere forskning blir gentrifisering som en urban og global strategi (Smith 2002), initiert av styresmakter, gitt større forskningsfokus, en overgang som kan knyttes til byers endrede økonomi og politiske system. At offentlige aktører i større grad enn tidligere legger til rette for gentrifisering, kan dermed forklares med en endring i byers økonomiske og politiske systemer. Som erfaringene fra Oslo viser, er denne strategien gjeldende også i en norsk kontekst, hvor stat og kommune i stor grad har vært pådrivere for gentrifiseringprosessen i Gamle Oslo. Et viktig aspekt av hvorfor gentrifisering har blitt et rådende ideal i bypolitikken er antagelsen om at menneskene gentrifiseringen bringer med seg, middelklassen, skal bidra til stabilitet og sosial samhandling i områder som tidligere har blitt forstått som svakerestilte. Slike politiske strategier baserer seg på antagelsen om at en blanding av beboere med ulik sosioøkonomisk bakgrunn er med på å løfte et nabolag, det er tenkt å skape interaksjon, toleranse og sosial mobilitet. I Oslo kommer dette til uttrykk ved at stat og kommune i stor grad har ønsket, og lagt til rette for, en gentrifisering og endret beboersammensetning i indre by for å forhindre store konsentrasjoner av vanskeligstilte (Sæter og Ruud 2005).

Hvordan man forholder seg til konseptet om utstøting har betydning for hvorvidt man anerkjenner utstøting som en konsekvens av gentrifisering, og hvorvidt utstøting anerkjennes som en sosial konsekvens av gentrifisering. Legger man imidlertid alle Marcuses (1985a) sine utstøtingsmekanismer til grunn, er det flere trekk ved gentrifiseringsprosessen som kan bidra til utstøting av svakerestilte beboere, som at opprinnelige tilbud forsvinner eller venner og

bekjente flytter ut av området som følge av blant annet prisøkning i boligmarkedet. Som empirien skal vise i kapittel 5 og 6, tar ulike former for utstøting plass i informantenes fortellinger om et område i endring.

3 Metodiske valg

Det overordnede utgangspunktet for denne oppgaven er å forstå hva slags erfaringer og opplevelser beboerne i kommunale leiligheter på Tøyen har av Tøyenløftet og et område i endring, for å kunne belyse et av gentrifiseringsforskningens mindre undersøkte spørsmål (Slater 2006, 2009a): Hvordan virker gentrifiseringens prosesser inn på livene til mennesker som allerede er utsatt i boligsektoren og dermed står i fare for å stenges ute av et område som etter alt å dømme skal rustes opp gjennom en beboerutskiftning?

3.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskning innebærer å forstå deltakernes perspektiv og praksis, og å utforske menneskelige prosesser i den konteksten de utfolder seg i (Postholm 2005). Gjennom å bruke kvalitative metoder i forskningsprosessen kan fortellinger fra Tøyen løftes frem og analyseres. I følge Thagaard (2013) må forståelsen vi utvikler av datamaterialet gjennom forskningsprosessen ses i sammenheng med forforståelsen forskeren bringer med seg inn i et prosjekt. Vi kan ikke beskrive og kategorisere et hendelsesforløp uten å samtidig tillegge hendelsene en mening. Forankring i vitenskapsteori påvirker hva vi ønsker svar på gjennom forskning og danner også et grunnlag for hvordan vi forstår verden. Innenfor samfunnsforskningen fremstår kvalitativ og kvantitativ forskning som to vesentlige tenkemåter, hva Kuhn (1970) omtaler som paradigmer, når det gjelder hvordan man kan genere kunnskap om fenomener og hvordan de senere analyseres (Tjora 2012). Kuhn (1970) beskriver paradigmer som teorier som omfatter alle andre teorier, et uttrykk for hvordan man oppfatter verden og hvordan man kan komme frem til ny kunnskap, teorier med ontologisk, epistemologisk og metodologisk innhold. Bruk av kvalitative og kvantitative metoder for å tilegne seg kunnskap er i prinsippet basert på ulike forskningslogikk, som har konsekvenser både for forskningsprosessen og hvordan resultatene av forskningen vurderes (Thagaard 2013). Å benytte seg av kvalitativ forskning innebærer en søken etter kontekstuelle forklaringer og dyp forståelse av sosiale fenomener, gjennom "tykke beskrivelser" og fylldige data generert fra informantene (Kvale og Brinkmann 2009). Denne typen data kan oppnås gjennom en direkte relasjon til informantene, blant annet gjennom intervjuer. I følge Kvale og Brinkmann (s. 31) kan kvalitative metoders popularitet ses i sammenheng med en kvalitativ orientering, som innebærer at "prosesser og fenomener må beskrives før det kan utvikles

teorien om dem, forstås før de forklares, og ses som konkrete kvaliteter før de behandles som abstrakte kvantiteter". Med dette som utgangspunkt for en studie av kommunale beboeres opplevelse av Tøyen, vil kapittelet videre ta for seg hva slags implikasjoner dette har for feltarbeidet og analysen.

3.1.1 Etnografi

Denne oppgaven benytter seg av en etnografisk tilnærming til selve feltet som studeres og til datamaterialet som er hentet inn. Etnografi er en intersubjektiv form for kvalitativ forskning hvor forholdet mellom informant og forsker, respondent og mottaker, konstant blir forhandlet (Wolcott 2008). De engelske sosiologene Atkinson og Hammersley (1994, s. 248) presenterer fire ulike trekk ved etnografisk forskning som er relevant for feltarbeidet utført på Tøyen. For det første kjennetegnes etnografisk forskning av et sterkt fokus på selve utforskningen av et sosialt fenomen, fremfor å gå ut i felt for å teste forhåndsbestemte hypoteser. For det andre består ofte etnografisk forskning av å jobbe med det de omtaler som ustrukturerte data, som ikke har blitt kodet i form av et lukket sett med analytiske kategorier. Etnografisk forskning er i tillegg ofte forbeholdt studiet av et mindre antall, eller et enkelt case. Til slutt peker Atkinson og Hammersley på at dataanalysen i etnografiske studier inneholder fortolkning av både mening og handlinger utført av dem vi studerer, hvorav sluttresultatet tar form som verbale beskrivelser og forklaringer. Etnografisk forskning har sitt utspring i antropologien (Wolcott 2008), men brukes også i andre grener av samfunnsvitenskapene. I følge Silverman (2011) kan studier innenfor "egen kultur" også forstås som etnografiske. All forskning, uavhengig av hvor, som anerkjenner et gjensidig forhold mellom teori og empiri og som innebærer observasjoner av hendelser og handlinger i deres naturlige settinger kan i følge Silverman kalles etnografisk. Som Thagaard (2013) påpeker, innebærer ofte studier innenfor forskerens kulturkrets en kombinasjon av å studere fremmede forhold og situasjoner forskeren kjenner fra før. Etnografisk forskning har som utgangspunkt at forskeren forsøker å møte feltet som studeres på en mest mulig åpen måte (Postholm 2005). Det betyr imidlertid ikke at man skal møte feltet med et "tomt" hode (Fettermann 1989), et krav som kan fremstå noe urealistisk, men at forkunnskaper om relevante teorier ikke skaper en forutinntatthet, men heller bidrar til å gjøre forskeren i bedre stand til å ta fatt på problemstillingen. Dette er også tilfellet for denne oppgavens utgangspunkt, ettersom teorier om gentrifisering og utstøting er noe jeg både hadde lest og skrevet om på forhånd.

Etnografi som metode er valgt på grunn av dens evne til å fange opp atferd og perspektiver til ulike aktører i den konteksten atferden og perspektivene utspiller seg. I følge Hammersley og Atkinson (2007) er grunnsteinen for å forstå kvalitativ samfunnsforskning erkjennelsen av at den samme forskningen alltid vil være en del av verdenen som studeres. På denne måten blir samfunnsforskning også en sosial aktivitet, hvor forskerens sosiale kompetanse spiller en viktig rolle. Disse egenskapene har implikasjoner for hvordan feltarbeidet på Tøyen er utført, og hvordan analysen er utviklet fra dataene.

3.1.2 Etnografi i byen

Jacobs (1993) peker på at kvalitative tilnærminger til studiet av byen lenge hadde en marginal og usikker status, men at teoretiske og metodologiske skifter med et mer kulturelt og representasjonelt fokus har lagt grunnlag for bruk av kvalitative metoder for å utforske byers egenhet (s. 830). Etnografiske studier i urbane områder har imidlertid også vært en del av en lang forskningstradisjon, hvorav store deler av litteraturen har omhandlet amerikanske forhold, blant annet gjennom forskningen utført av den såkalte Chicago-skolen (Ocejo 2013). Chicago-skolen var en gruppe akademikere som i første halvdel av 1900-tallet forsøkte å utvikle strategier for systematisk å undersøke en rekke fenomener i byen. Sentralt i Chicago-skolens visjon er byen som en økologisk organisme hvor grupper av mennesker utvikler sin egen kultur basert på et avgrenset område de har til felles, eller hva som ellers ville blitt omtalt som et nabolag (Robbins 2005). Et av bidragene til denne skolen var overbevisningen om at sosiale fenomener må analyseres i konkret rom og tid. I hvilken grad byen former og blir formet av det urbane sosiale liv var et av de tidlige temaene amerikanske sosiologi forsøkte å utforske. I følge Ocejo (2013) kjennetegnes etnografiske studier utført i byer av et fokus på hvordan den urbane konteksten former menneskers liv. En konsekvens av dette er at det urbane liv får en større plass i analysen av datamaterialet, og det tas høyde for det urbane miljøet, ulikhet, kultur, byers politiske økonomi og mangfold. Byen som rammeverk for etnografiske studier påvirker også forskerens forståelse for feltet de studerer, fordi det samme rammeverket blir tiltenkt å være formende for menneskers liv. Som Ocejo, fremhever Duneier, Kasinitz og Murphy (s. 7) viktigheten av å relatere deler av urbane fenomener til en større helhet, som beveger seg utenfor den lokale konteksten forskningen foregår. Disse forbindelsene bidrar til dataene som genereres i etnografisk forskningen er formet av en større kontekst, og funnene i denne oppgaven reflekterer dermed også de politiske og sosiale kreftene som finner sted i Oslo. I denne oppgaven gjøres dette ved at kontekstuelle og

politiske forhold avgjørende for Tøyenløftet forstås som en større samfunnsmessig sammenheng hvor informantene i Hagegata 30 og 31 gjør sine erfaringer og opplevelser.

3.1.3 Refleksivitet

Refleksivitet er et viktig begrep innenfor etnografisk forskning, og innebærer en anerkjennelse av at vi deltar i den sosiale verdenen vi studerer (Hammersley og Atkinson 2007). Kvalitativ forskning omfatter ofte en deltagelse i det sosiale miljøet man studerer, i tillegg til en refleksjon rundt den samme deltagelsen. Refleksivitet har også implikasjoner for hvordan forskning praktiseres. Fremfor å fokusere på å minske eller eliminere de påvirkningene forskeren kan ha på et felt, sier Hammersley og Atkinson at vi heller burde konsentrere oss om å forstå disse virkningene. En annen effekt av refleksivitet er at teoriene som brukes for å forklare datamaterialet også må knyttes til forskerens egne aktiviteter og benyttes til utvikling av videre forskningsstrategier. Dermed tar Hammersley og Atkinson tak i en av de største utfordringene ved å benytte seg av kvalitativ metode, å forstå hvordan dataene som samles inn påvirkes av relasjonen mellom forsker og informant. Den kvalitative forskningslogikken innebærer prinsippet om at det eksisterer et subjekt-subjekt-forhold mellom forsker og informant (Thagaard 2013, s. 19). Dermed påvirker både forsker og informant hva slags data som genereres. Som Thagaard poengterer betyr dette at måten forskeren blir oppfattet av informantene kan gi utslag i hvilke informasjon informantene er villig til å bidra med. Dermed må dataene i denne masteroppgaven også forstås som data generert i møte med meg, en ung kvinne med bosted på Grønland og en dialekt som avslører et annet hjemsted enn Oslo, med de begrensninger og muligheter et slikt møte kan skape.

3.2 Datamateriale og analyse

Hovedmaterialet i denne masteroppgaven baserer seg på elleve intervjuer med nåværende og tidligere beboere i Hagegata 30 og 31. Det er disse beboernes fortellinger som utgjør grunnlaget for studien. Med unntak av ett intervju, er alle intervjuene tatt opp med båndopptager og transkribert i ettertid. I intervjuet hvor informantene ikke ønsket å bruke båndopptager, noterte jeg i en medbrakt notatbok. Etter å ha transkribert intervjuene har jeg analysert datamaterialet gjennom å strukturere teksten etter ulike koder, basert på datamaterialet i seg selv. Dette er gjort for å gjøre datamaterialet mer forståelig og oversiktlig. Kodingen er gjort for enkelthetsens skyld i dataprogrammet Nvivo. Ideen om denne type

koding, åpen koding, som innebærer å møte datamaterialet med et åpent sinn og med en åpen holdning til hva datamaterialet forteller, tar utgangspunktet i arbeidet til Glaser og Strauss (1967) som på 60-tallet utviklet *grounded theory* som forskningsmetode (Nilssen 2012, s. 78). Selv om målet i størst mulig grad er å møte dataene med et åpent sinn og la datamaterialet tale for seg, har jeg allerede vist i underkapittelet om etnografi at det ikke nødvendigvis betyr at man møter dataene med et tomt hode.

I tillegg har jeg vært til stede på oppstartsmarkeringen av områdeløftet, åpne informasjonsmøter og gatefester i forbindelse med områdeløftet, hvor jeg har observert og skrevet feltnotater, i tillegg til å ha tilbrakt tid på Tøyen torg. Kombinert med observasjon ved disse tilstelningene har jeg også hatt uformelle og spontane samtaler med beboere, politikere, næringsdrivende, representanter fra nabolagsorganisasjoner og Oslo kommune. Selv om ikke analysen gjengir utdrag fra samtalene jeg har hatt med alle disse, har de likevel vært viktige bidrag til en større forståelse av et område i endring. Jeg har også truffet igjen flere av informantene tilfeldig på Tøyen torg eller andre steder i etterkant av intervjuene, som har bidratt til at jeg har kunnet spørre oppfølgings spørsmål etterhvert som prosessen med å selge Hagegata 30 og 31 har utviklet seg, i tillegg til at jeg har studert offentlige dokumenter knyttet til områdeløftet. Av disse dokumentene inngår selve Tøyen-avtalen, fremdriftsplaner for områdeløftet, referat fra møter, avisartikler og diskusjoner på sosiale medier. Dette har bidratt til en mer helhetlig forståelse for hva slags sted stat og kommune ønsker at Tøyen skal være. Forskningen som presenteres i denne oppgaven er dermed ikke deduktiv, men induktiv, ved at det er analysen av informantenes egne fortellinger, i tillegg til observasjon og analyse av dokumenter, som gir grunnlaget for teoribygging (Tjora 2012). I motsetning til deduktiv forskning, som utleder forskningsspørsmålet fra teori slik at teorien i stor grad "styrer" hva vi ønsker å undersøke, har kunnskap om og forståelsen knyttet til de offentlig initierte prosessene på Tøyen kommet fra informantene, som har generert hypoteser underveis i feltarbeidet.

Gjennom å etablere forskeren som en del av det sosiale miljøet som studeres, blir forskeren i denne sammenheng også forstått som selve forskningsinstrumentet. Dersom holdninger og adferd ikke er konstant i ulike situasjoner, kan forsker også kan påvirke feltet. Dette betyr at intervjuene fra beboerne i Hagegata 30 og 31 analyseres med hensikt å forstå materialet med utgangspunkt både i informantenes egne perspektiver og forskerperspektivet.

Dette blir gjort for å flette de ulike perspektivene sammen, slik at forskningsresultatet beveger seg utover en beskrivelse av informantene.

3.3 Det kvalitative forskningsintervjuet

Gjennom å intervjuer mennesker, kan vi få innblikk i menneskelige opplevelser fra deres eget ståsted (Tanggaard og Brinkmann 2012). Kvalitative intervjuer muliggjør utforskningen av et fenomens dybde, og er en av de viktigste metodene for å generere etnografisk data (Fetterman 1989, s. 47). Intervjuer forklarer og setter i en større kontekst hva forskeren har sett og opplevd under feltarbeidet. Semistrukturerte intervjuer, en mellomting mellom en åpen samtale og en lukket spørreskjemasamtale, åpner opp for ulike meninger og opplevelser intervjuobjektene knytter til sentrale temaer i deres verden (Kvale og Brinkmann 2009). Med en forhåndslaget intervjuguide (se vedlegg 1) hadde jeg mulighet til å styre samtalen inn på temaer jeg ønsket å undersøke, på samme tid som jeg oppfordret informantene til å fortelle meg om sine egne erfaringer og opplevelser. På denne måten var temaene jeg ønsket utforsket fastsatt på forhånd, uten at spørsmålene nødvendigvis ble stilt i en fast rekkefølge, som gjorde at jeg i større grad kunne følge informantens fortelling. For å oppnå en forståelse av hvordan mennesker som bor på Tøyen opplever Tøyen som sted og hvordan de forstår de ulike prosessene som utgjør Tøyenløftet, opplevde jeg at semistrukturerte intervjuer fungerte godt. Etnografisk forskning kjennetegnes også av en åpenhet til feltet, som også gjorde det mulig å utforske temaer som kom opp under de ulike intervjuene, som ikke var inkludert i intervjuguiden. Blant annet var det en av de første informantene som allerede i september fortalte at det gamle postkontoret skulle gjøres om til bar og kulturscene en gang på nyåret, et nytt tilbud på Tøyen torg som i hovedsak retter seg mot en ung, hipp befolkning. I en gentrifiseringskontekst er slike nyetableringer interessante, fordi det kan si noe om hva slags mennesker byrommet tilrettelegges for, og var noe jeg ikke var klar over i forkant av intervjuet. Informantenes opplevelser av slike nyetableringer i nærområdet ble dermed et tema jeg tok opp i de senere intervjuene.

3.3.1 Utvalg

For å kunne innhente tilstrekkelig med data for å besvare problemstillingen i et utvalg på elleve informanter, var det avgjørende at informantene representerte egenskaper og kunnskap som er relevant for problemstillingen. Thagaard (2013) kaller dette for strategisk utvalg, fordi

deltakerne velges fordi de fremstår som strategiske for problemstillingen og spørsmålene vi ønsker besvart. Fordi problemstillingen tar utgangspunkt i hvordan områdeløftet oppleves av kommunale beboere på Tøyen, kunne dermed ikke hvem som helst med bosted på Tøyen intervjues. Fordi nedsalg av kommunale leiligheter er et viktig punkt i Tøyen-avtalen, ble det naturlig å velge kommunale beboere i leiligheter som kommunen ønsket solgt som følge av den samme avtalen som utvalg for masteroppgaven, fremfor kommunale beboere på Tøyen generelt. Aksel Tjora (2012, s. 145) peker på at hovedregelen for utvalget i kvalitative intervjustudier er at man velger "informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet". Jeg vurderte det slik at beboere i Hagegata 30 og 31 imøtekommer dette kravet om å kunne uttale seg "på en reflektert måte" ved at de bor der de bor, og dermed også har erfaringer og opplevelser knyttet til å bo i kommunale leiligheter på Tøyen. Beboere som har flyttet fra disse blokkene på et tidligere tidspunkt, før Tøyen-avtalen ble vedtatt, er dermed ikke inkludert i utvalget.

Gjennom å intervju mennesker som bor i samme boligtype på samme sted, kan vi få et mer konsistent datamateriale, eller flere data om lignende erfaringer. En utfordring med datamaterialet er at ved et utvalg på elleve informanter kan det være at man ikke har oversikt over hva mennesker som ikke har blitt intervjuet ville sagt. Flere av informantene i denne oppgaven hadde relativt likt etnisk opphav og livssituasjon, og det kan tenkes at mennesker med annen bakgrunn ville svart annerledes om de også var med i utvalget. Jeg oppfordret flere av mine informanter til å nevne prosjektet til andre beboere de kjente og trodde ville stille opp. Det kan være at disse informantene fortalte videre om prosjektet til mennesker i samme miljø, og at de dermed var mer positivt innstilt til å delta i prosjektet fremfor beboere som ikke hadde hørt om det før jeg tok kontakt på telefon, en rekrutteringsstrategi som gjøres rede for i neste underkapittel. En konsekvens av dette kan være at jeg har intervjuet flere innenfor samme nettverk, mens andre nettverk er utelatt i datamaterialet. I følge Thagaard (2013, s. 62-63) kan en utfordring ved slike utvalg være at de har en tendens til å representere mennesker som i større grad føler at de mestrer egen livssituasjon, og at de dermed ikke har noe i mot at deres livssituasjon blir studert. Mennesker som på den andre siden ikke er villige til å delta, kan dermed representere andre, mer konfliktfylte, syn.

3.3.2 Rekruttering av informanter

Ved inngangen til feltarbeidet oppsto det flere utfordringer knyttet til både å identifisere og oppnå tilgang til informantene. Da jeg først gikk ut i felt viste det seg at flere av beboerne hadde flyttet fra Hagegata 30 allerede. Det fantes heller ingen representant for beboerne i disse to blokkene, og hverken beboerorganisasjonene som Tøyenkampanjen eller representanter fra kommunen kjente til beboere de kunne sette meg i kontakt med. Jeg forsøkte å komme i kontakt med beboere ved at Tøyenkampanjen publiserte et kort innlegg om prosjektet mitt og kontaktinformasjon på sin Facebook-side, uten at det ga noe hell i rekrutteringen. Løsningen ble å søke i nummeropplysning, i håp om at telefonnumrene til de som allerede hadde flyttet fortsatt sto oppført på adressene i Hagegata 30.

Nummeropplysningen var imidlertid også full av nummer til mennesker som hadde flyttet fra Hagegata 30 for flere år siden, og som ikke var relevante for datainnsamlingen, i tillegg til at mange av beboerne sto oppført med flere numre. Dette skapte utfordringer både med å oppnå tilgang til de jeg ønsket å snakke med, men også å identifisere hvem som faktisk hadde flyttet som følge av Tøyen-avtalen og dermed var en del av mitt utvalg. Én beboer fra Hagegata 30 jeg snakket med på telefonen, forklarte at han ikke hadde tid til å møte meg fordi flyttebilen allerede sto i bakgården og var klar til å flytte alle tingene hans til en ny kommunal bolig et annet sted. Mens man i Hagegata 31 ikke hadde det like travelt med å flytte beboere ut, opplevdes situasjonen i Hagegata 30 spesielt kaotisk og ingen av informantene jeg kom i kontakt med bodde lenger i Hagegata 30 da jeg snakket med dem i september/oktober 2014.

En annen utfordring var å få presentert prosjektet over telefonen. Selv om jeg var bevisst på at jeg måtte presentere meg på en måte som gjorde at jeg ikke fremstod som en selger i de første setningene, var flere skeptiske og avbrøt meg før de la på. Andre jeg ringte til snakket lite norsk, og det er uvisst om de misforsto eller ikke ønsket å bli intervjuet når de sa nei eller la på. Jeg forsøkte også å sende SMS til flere mobilnummer hvor jeg kort presenterte meg selv og prosjektet, for å være mer effektiv, men med unntak av én beboer som ønsket å bidra i studien, fikk jeg liten til ingen respons tilbake. På dette tidspunktet i datainnsamlingen var det ikke aktuelt for meg å gå dør-til-dør på de to adressene, da jeg ikke hadde noe ønske om å bevege meg inn i det private rom, blant annet som følge av en knivstikking i Hagegata 31.¹

---

¹ En mann i 50-årene blir i august 2014 knivstukket i en leilighet i Hagegata 31 og dør senere av skadene. Flere av informantene omtaler denne hendelsen (NRK Østlandssendingen 2014).

Av de elleve informantene som har blitt intervjuet i dette prosjektet, har kun to informanter minoritetsbakgrunn. Med tanke på hvor stor andel mennesker med minoritetsbakgrunn som bor innenfor det geografiske området som områdeløftet skal gjelde, som gjennomgås i kapittel 4, kan mangelen på disse informanter gjøre at noen fortellinger om Tøyen er utelatt fra datamaterialet. Rekruttering av beboere med minoritetsbakgrunn viste seg raskt å bli en utfordring, særdeles få svarte på telefonen, og de som svarte la enten på eller ønsket ikke å være med i studien. Mot slutten av feltarbeidet fikk jeg imidlertid kontakt med én beboer, som jeg oppfattet som sentral i nærmiljøet på Tøyen, kanskje spesielt innenfor minoritetsmiljøet. Fangen (2010, s. 67) bruker metaforen om en portvakt for å beskrive slike sentrale personer og omtaler disse personene som "de vokter porten som åpner for kontakt med de andre deltagerne og tilgang til feltet". Portvakter kan være viktige av ulike grunner. De kjenner ofte feltet godt og kan informere og invitere til møter og sammenkomster forskeren ellers ikke ville visst om, eller formidle kontakt til personer forskeren ikke når. Min portvakt forsøkte først å komme i kontakt med flere aktuelle informanter jeg ikke hadde fått kontakt med, som først sa ja for så å trekke deltagelsen. På samme tid kan det tenkes at det er "dyrt å være fattig", og at beboerne både jeg og portvakten forsøkte å rekruttere, ikke hadde mulighet til å sette av en time som kunne vært brukt til andre ting til et intervju, til tross for at jeg forsøkte å legge samtlige intervju i kort avstand til begge blokkene. Løsningen ble til slutt å tilby økonomisk premiering for å gjøre deltagelse attraktivt for flere. Til tross for at flere intervjuer var planlagt, benyttet kun én informant seg av dette. På grunn av språklige utfordringer fungerte portvakt som tolk i dette intervjuet, som ikke uten videre er uproblematisk. De etiske dilemmaene knyttet til premiering av informanter og bruk av tolk diskuteres senere i kapittelet.

3.3.3 Presentasjon av informantene

Utvalget består, som nevnt ovenfor, av elleve informanter, alle med nåværende eller tidligere hjemmeadresse i Hagegata 30 eller 31 (tabell 1). Alder og kjønn varierer, det samme gjelder botid på Tøyen, som varierer fra 4 til nærmere 60 år, likevel kan utvalget sies å være preget av at flere av informantene har bodd på Tøyen over lengre tid. Intervjuene ble utført i perioden september 2014 til januar 2015. Jeg vurderer det slik at informantenes eksakte alder ikke er relevant for oppgaven, og velger ikke å oppgi dette. Det er også en vurdering gjort for å sikre informantenes anonymitet, i tillegg til at navnene er anonymisert. Da nesten samtlige av

beboerne i Hagegata 30 hadde flyttet ut da jeg begynte på feltarbeidet, er beboere i Hagegata 31 noe overrepresentert i utvalget.

Tabell 1: Oversikt over informantene og bostedsadresse

Navn	Adresse
Arnulf	Hagegata 31
Solfrid	Hagegata 31
Elias	Hagegata 31
Alma	Hagegata 31
Marianne	Hagegata 30
Roald	Hagegata 30
Mats	Hagegata 30
Even	Hagegata 31
Tiril	Hagegata 31
Fatima	Hagegata 31
Moumina	Hagegata 31

Kilde: Feltarbeid

Arnulf har bodd på Tøyen siden han var liten. Han er nå i 60-årene. Har hatt leilighet i Hagegata 31 siden blokka var ny på midten av 70-tallet.

Solfrid er i 60-årene, og har bodd i Hagegata 31 i 7 år. Tidligere bodd andre steder i Oslo indre øst.

Elias er også i 60-årene. Har bodd i Hagegata 31 lenge, i tillegg til andre steder i bydelen. Er minstepensjonist.

Alma er i 60-årene, og har bodd i Hagegata 31 i 11 år. Har tidligere bodd andre steder innenfor samme bydel.

Marianne er i 70-årene. Bodde tidligere i Hagegata 30 siden 1975, da blokka var ny. Har flyttet til en ny kommunal leilighet et annet sted i nærheten av Tøyen torg som følge av Tøyen-avtalen.

Roald er i 70-årene, og er gift med Marianne. Fikk tilbud om leilighet i Hagegata 30 da den var ny som følge av at han var saniteringsrammet. Roald og Marianne bodde allerede på

Tøyen da de fikk leilighet i Hagegata 30, i 1975. Har nå flyttet til ny kommunal leilighet som følge av Tøyen-avtalen.

Mats er i 60-årene. Har bodd i Hagegata 30 i 15 år. Flyttet sommeren 2014 til ny kommunal leilighet i nærheten av Tøyen torg.

Even er i 80-årene, har bodd i Hagegata 31 i 38 år, siden blokka var ny. Har tidligere bodd på Kampen.

Tiril er i 40-årene. Har bodd i Hagegata 31 siden 1992. Har tidligere bodd andre steder på Tøyen.

Fatima er i 40-årene og kommer opprinnelig fra Somalia. Har bodd 1 år i Hagegata 31, og har tidligere bodd 17 år i kommunal bolig i nærheten av Tøyen torg. Har barn som bor hjemme.

Moumina er i 40-årene og kommer opprinnelig fra Somalia. Har bodd i Hagegata 31 i 4 år. Har tidligere bodd i Gamlebyen. Har barn som bor hjemme.

Hagegata 30 (bilde 3) er en av bygningene på Tøyen torg, og huser blant annet kiosken, Deichmanske bibliotek og Tøyen bok på bakkeplan, i tillegg til kommunale leiligheter i etasjene over.

Hagegata 31 (bilde 2) ligger et steinkast unna torget og består kun av kommunale boliger.

3.3.4 Intervjusituasjonen

I etnografiske intervjuer, som i andre former for kvalitative intervjuer, må forskeren være bevisst på sin påvirkning på informanten. Å forstå intervjuet som forskningsmetode som en sosial praksis innebærer også en anerkjennelse av at sosiale relasjoner er preget av forskjellige maktforhold (Thagaard 2013). Jeg kjøpte kaffe til flere av informantene for å skape en hyggelig atmosfære. Jeg vurderte det slik at en slik oppmerksomhet ikke ville påvirke informantens svar eller datainnsamlingens resultat nevneverdig, men heller synliggjøre min takknemlighet ovenfor de som ønsket å stille opp. Med unntak av ett møte som ble avtalt på SMS, hadde jeg snakket med samtlige informanter på telefonen én til flere ganger før vi møttes, noe som kan ha ført til at flere av informantene oppfattet det som i orden å møte meg. De tre første intervjuene fant sted i Deichmanske bibliotek sine lokaler på Tøyen torg, fordi jeg ønsket et sted informantene oppfattet som nøytralt og som var i kort avstand til bosted. På

grunn av økt pågang på biblioteket, flyttet jeg etterhvert intervjuene til Hagestuen Cafe i nabobygget til Hagegata 31, som hadde relativt lite besøk på dagtid og dermed ga muligheten til å snakke uforstyrret. Ved ett tilfelle ønsket informanten å møtes hjemme som følge av helseproblemer. Jeg hadde snakket med vedkommende på telefonen tre ganger tidligere i feltarbeidet, og jeg vurderte det som tilstrekkelig trygt å gå inn i det private rom. En annen informant ønsket også å utføre intervjuet på arbeidssted, som også fungerte godt.

Ingen intervju er like, og i noen tilfeller under mitt feltarbeid var det gunstig å kunne benytte seg av rekkefølgen i intervjuguiden. I andre tilfeller var det mer flyt i samtalen, og jeg vurderte det slik som at det var viktigere å la informanten lufte sine fortellinger fremfor å følge rekkefølgen i intervjuguiden. Jeg oppfordret samtlige informanter til å trekke frem hva de opplevde som viktig innenfor temaet jeg ønsket å undersøke, og som ikke intervjuguiden spurte direkte om. Flere av informantene benyttet seg av denne muligheten, og jeg opplevde det slik at flere av informantene oppfattet dette som at jeg var genuint interessert i hva de hadde å si. Intervjuguiden ble utformet med utgangspunkt i å stille så åpne og nøytrale spørsmål som mulig, og jeg åpnet samtlige intervju med å spørre hvordan informantene opplevde å bo på Tøyen, fremfor umiddelbart å spørre om opplevelser knyttet til selve Tøyenløftet fordi jeg vurderte som et ledende utgangspunkt for intervjuet. Gentrifisering var heller aldri et ord jeg brukte i intervjuene fordi jeg ikke ønsket å stille ledende spørsmål om endringene på Tøyen, også med bakgrunn i at begrepet er lite brukt i den norske offentligheten, i motsetning til for eksempel USA (jamfør Aspen 2005, s. 124). Den videre rekkefølgen på spørsmålene går også frem av den vedlagte intervjuguiden (vedlegg 1). På grunn av intervjuets struktur ble det også vel så viktig å stille oppfølgingsspørsmål til hva informanten fortalte. Bruk av lydopptaker ga meg også en større mulighet til å delta i intervjuet og å stille oppfølgingsspørsmål fordi jeg i større grad kunne fokusere på selve intervjusituasjonen.

Tillitsforhold mellom forsker og informant er et viktig aspekt av kvalitative intervjuer (Thagaard 2013, Kvale og Brinkmann 2009). For å oppnå dette kan det innebære at forskeren også forteller om seg selv, eller svare på det informanten måtte lure på. Jeg opplevde at flere av informantene kommenterte på et tidlig tidspunkt at jeg snakket en annen dialekt enn hva som er vanlig for mennesker fra Oslo, og at de lurte på hvor jeg var fra. På denne måten ble det naturlig for meg å fortelle litt om meg selv før intervjuet startet og ga også en mulighet til å skape en fortrolig "tone" i samtalen. Flere lurte også på hvor jeg bodde, og reagerte positivt

når jeg fortalte at jeg bodde på Grønland, bare et lite stykke unna Tøyen torg. Informantene responderte ved flere tilfeller på dette ved å gi uttrykk for at vi hadde noe til felles, og at jeg dermed hadde forutsetninger for å forstå fortellingene de fortalte. Dette ble spesielt trukket frem når informantene fortalte om hva de opplevde som negativt ved å bo på Tøyen og det ble poengtert fra informantene at "du vet jo hvordan det kan være". På samme tid har jeg ikke hatt noen spesiell tilknytning til Tøyen tidligere, til tross for at jeg har bodd på Grønland i fire år, og unnlot derfor å komme med egne beskrivelser av Tøyen fordi jeg ønsket at informantene skulle fortelle med sine egne ord fremfor å støtte opp om mine opplevelser og erfaringer.

3.4 Etiske dilemmaer

Den nære kontakten mellom forsker og felt som ofte oppstår i kvalitative studier stiller særskilte krav til forskerens etiske ansvar (Thagaard 2013). Et viktig etisk prinsipp innenfor kvalitativ forskning er at deltakelse i forskningsprosjekter ikke skal skade de informantene som intervjues. Krav til anonymitet og hvordan datamaterialet lagres er dermed viktige aspekter ved kvalitativ forskning. Under redegjøres det for hvilke grep som er tatt for å sikre at alle informantene i denne studien er sikret konfidensialitet og er informert om hva deres deltakelse i studien innebærer. Til slutt diskuteres dilemmaer knyttet til premiering av informanter og bruk av tolk.

3.4.1 Informert samtykke

Alle informantene i dette mastergradsprosjektet har gitt informert samtykke til å ta del i studien, og har også hatt muligheten til å trekke samtykket underveis. Med unntak av én informant som har samtykket muntlig på grunn av helsetilstand, har de resterende informantene samtykket skriftlig på et informasjonsskriv som beskriver hva deres deltagelse innebærer, samt hvordan dataene blir håndtert og når og hvordan dataene destrueres (vedlegg 2). Prosjektet ble også presentert muntlig til flere av informantene over telefon før intervjuet fant sted. I tilfellet hvor informanten samtykket muntlig, ble informasjonsskrivet lest opp før informanten samtykket.

3.4.2 Konfidensialitet

Et annet etisk aspekt ved kvalitativ forskning er prinsippet om konfidensialitet, som innebærer at de som blir gjort til gjenstand for forskning, har krav på at informasjonen de gir behandles konfidensielt (Thagaard 2013, s. 28). For å imøtekomme dette kravet er prosjektet meldt til NSD, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, og etterkommer dermed deres retningslinjer for håndtering av dataene for å sikre informantenes anonymitet. Blant annet er informantenes eksakte alder, navn og andre kjennetegn er anonymisert for å imøtekomme kravet om konfidensialitet. Selv om informantene er anonymisert i transkriberingen, og dermed også i sitatene senere i oppgaven, opplevde jeg flere ganger at informanter selv fortalte om kjennetegn ved seg selv som kan være identifiserbare, ikke nødvendigvis for alle, men for andre i nærmiljøet. Det blir dermed opp til forskeren å vurdere hvorvidt slik informasjon skal utelates i henhold til konfidensialitetsprinsippet. På en annen side kan denne utfordringen knyttet til konfidensialitet også være et uttrykk for at informantene følte seg trygge i intervjusituasjonen og dermed fortalte om mer personlige aspekter ved det å bo på Tøyen enn intervjuguiden tok høyde for, som igjen kan sies å ha bidratt til en større forståelse av deres opplevelser og erfaringer. Thagaard beskriver hvordan dilemmaer mellom hensyn til anonymitet og hensyn til å fremstille forskningsresultater på en måte som oppfyller krav til pålitelighet og etterprøvbarehet kan oppstå, ved at det metodisk sett er riktig å presentere informantens slik informantens har fremstått for forskeren, på samme tid som det er etisk riktig å skjule informantens identitet. I denne oppgaven har jeg vurdert det slik at hensynet til personvernet har gått foran etterprøvbareheten.

3.4.3 Premiering av informanter og bruk av tolk

Som tidligere nevnt i teksten, var rekruttering av informanter med minoritetsbakgrunn en utfordring. Etter en tidkrevende og noe kaotisk prosess med å få tilgang til denne gruppen gjennom flere ulike kanaler, kom jeg frem til at konsekvensen av å ikke premiere disse ville være at viktige aspekter ble utelatt. Fordi mennesker med lav utdanning, inntekt og sosial kapital kan ha en tendens til å falle fra i samfunnsvitenskapelige undersøkelser (NSD 2009), vurderte jeg premiering av disse som en metode for å øke deres vilje til å delta i mastergradsprosjektet og dermed få et større datamateriale. Premiering av informanter er en omdiskutert metode, og det er uenighet hvorvidt det åpner dører eller skader forskning i sin helhet ved at økonomi styrer hvilke forskningsprosjekter som gjennomføres. I følge NSD

mangler det klare retningslinjer på området, og beløpet ble fastsatt etter en skjønnsmessig vurdering. Innspill fra veileder og portvakt var en del av totalvurderingen. Til tross for at premiering bare genererte én informant, reflekterer datamaterialet flere aspekter enn uten denne informanten, selv om det hadde vært ønskelig med flere. Et problematisk aspekt av premiering av informanter er at det kan tenkes at dataene generert gjennom et slikt intervju "forurenses" av at informanten sier det informanten tror forskeren vil høre. Hvorvidt dette er tilfellet i intervjuet hvor informanten ble premiært, er det vanskelig å si noe om. Det er imidlertid viktig at forskeren er bevisst på at premiering av informanter *kan* generere ulik data enn i andre intervjuer, spesielt i en sammenheng som denne, hvor én informant er premiært, mens resten ikke er det.

I tilfellet hvor informanten ble premiært ble det også brukt tolk, noe som kan bidra til at informantens egne ord ikke blir gjengitt nøyaktig slik informanten mente det. Bruk av tolk i forskningsintervjuer er ikke nødvendigvis uproblematisk. På den ene siden kan en tolk unnlate å oversette alt en informant sier, enten fordi det er lange resonnement eller fordi det antas at forsker ikke vil forstå utsagnet på grunn av kulturelle koder (Fangen 2010). Det er også alltid en fare at tolken har en skjult agenda, og tar over intervjusituasjonen. På den andre siden vurderte jeg tolken også som en slags kulturoversetter, med samme landbakgrunn som den aktuelle informanten, og som på samme tid var satt inn i hva forskningsprosjektet handlet om. Fordi jeg ønsket å være sikker på at informanten forstod hva vedkommende samtykket til ved å være en del av studien, ble bruk av portvakt som tolk vurdert som nødvendig. Langt på vei vil jeg også anta at denne informanten åpnet døren sin for meg på grunn av portvakten, fordi informanten visste hvem vedkommende var.

3.5 Forskningens kvalitet

Kvaliteten på en kvalitativ studie avhenger av hele forskningsprosessen. Den siste delen av dette kapitlet vil dermed ta for seg hvilke grep som er gjort for å sikre påliteligheten i forskningen. Silverman (2011) peker på at troverdighet er vesentlig når man vurderer forskningsarbeid og at reliabilitet og validitet er sentrale begrep når man diskuterer denne troverdigheten. Fordi reliabilitet og validitet ofte brukes i kvantitativ forskning, og dermed også måler kvaliteten på en annen type forskningslogikk, velger jeg i denne sammenheng å bruke begrepene troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet for å gjøre rede for forskningens kvalitet.

3.5.1 Troverdighet

Begrepet reliabilitet, eller troverdighet, knyttes til hvorvidt et forskningsprosjekt er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard 2013). Metodediskusjoner rundt forskningens troverdighet skal vise hva slags kvalitet dataene har, og dermed også verdien på resultatet. I kvantitative studier knyttes reliabilitet ofte til begrepet om repliserbarhet, hvorvidt en annen forsker med samme metode hadde kommet frem til det samme resultatet. I følge Thagaard er imidlertid spørsmålet om repliserbarhet ikke nødvendigvis relevant i kvalitativ forskning. I kvalitative studier må argumentasjonen for troverdighet inneholde en gjennomgang av hvordan dataene har blitt utviklet i løpet av forskningsprosessen. Man kan øke forskningens troverdighet gjennom å gjøre forskningsprosessen gjennomsiktig. Gjennom å beskrive forskningsprosessen på Tøyen, som blant annet valg av rekrutteringsstrategier og intervjusituasjonen gjort rede for tidligere i kapittelet, i tillegg til en redegjørelse av hvilke teoretiske antagelser som ligger til grunn for datainnsamlingen, kan troverdigheten styrkes. På denne måten kan leseren, så godt det lar seg gjøre, vurdere forskningens troverdighet.

3.5.2 Bekreftbarhet

Bekreftbarhet knyttes til hvorvidt metoden som benyttes undersøker det dens intensjon er å undersøke (Postholm 2005). Dette innebærer at resultatene fra forskningen burde understøttes av annen forskning og at forskningsprosessen er gjort rede for. Relasjonen mellom forsker og informant påvirker resultatet av forskningen, og i følge Thagaard (2013) er det derfor viktig at forskeren reflekterer over egen posisjon i felten for å styrke forskningens bekreftbarhet. I følge Fetterman (1989) er deltagelse i felt over en lang tid og interaksjon med mennesker daglig, det som gir etnografisk forskning sin bekreftbarhet. Å etterstrebe forskningens bekreftbarhet må imidlertid ikke forveksles med søken etter en objektiv sannhet i datamaterialet. Postholm (2005, s. 170) argumenterer for at hvorvidt utsagn i intervjuene er sanne eller falske ikke kan avgjøres innenfor et konstruktivistisk paradigme, fordi forskeren er ute etter "sannsynlig eller troverdig kunnskap". Å bruke ulike metoder, som intervjuer med beboere i kommunale leiligheter, observasjon ved arrangementer knyttet til områdeløftet og studiet av offentlige dokumenter som Tøyen-avtalen, kan bidra til å styrke forskningens bekreftbarhet.

3.5.3 Overførbarhet

Overførbarhet er knyttet til hvorvidt den teoretiske forståelsen knyttet til et gitt prosjekt kan settes i en videre sammenheng. Det stilles ofte spørsmål om hvorvidt funnene i kvalitative studier er generaliserbare som følge av få informanter (Kvale og Brinkmann 2009). Selv om denne studien har en induktiv og utforskende karakter, eksisterer det fortsatt en ambisjon om å kunne si noe som går utover selve studien. I følge Thagaard (2013, s. 210) er det i kvalitative studier fortolkningen som gir grunnlag for overførbarhet, ikke beskrivelser av mønstre i dataene. Med andre ord er kontekstualisering viktigere enn generalisering. Begrepet analytisk generalisering er knyttet til en begrunnet vurdering av hvorvidt funnene fra en studie kan brukes som en rettesnor for hva som kommer til å skje i en annen situasjon (Kvale og Brinkmann 2009). Overførbarhet kan også knyttes til visse trekk ved utvalget (Thagaard 2013). Til tross for at utvalget består av elleve informanter, vil jeg likevel anta at fortellingene som kommer frem kan si noe om bomiljø, boligpreferanser og tilhørighet som kan være gjeldende i lignende boligtyper med samme type beboersammensetning og endringsprosesser, som i den undersøkte bydelen. Dermed kan studien ha en viss overførbarhet.

3.6 Oppsummering

Ved å benytte seg av kvalitative intervju som metode for å generere data, gis muligheten til å oppnå en større forståelse av de sosiale fenomenene man ønsker å studere på bakgrunn av fylldige data om mennesker og situasjoner. Gjennom å benytte seg av etnografi som forskningsmetode, innebærer det også en anerkjennelse av at jeg som forsker er en del av den verdenen jeg studerer, og at datamaterialet fra intervjuene dermed påvirkes av relasjonen mellom forsker og informant. Utvalget i oppgaven består av elleve informanter med tidligere eller nåværende adresse i Hagegata 30 og 31. I tillegg har jeg vært til stede ved flere møter, markeringer og gatefester, samt studert dokumenter, politiske vedtak og hatt spontane samtaler med andre beboere, næringsdrivende og representanter fra kommune. Gjennom å aktivt oppfordre informanter til å tipse andre som kunne tenke seg å være med i utvalget, kan det tenkes at aspekter ved boligpreferanser og opplevelser ved Tøyen ikke har kommet frem av det genererte datamaterialet. Rekruttering innen eget nettverk kan føre til at én type fortelling ble fortalt. Når utgangspunktet for en kvalitativ studie er at man ønsker å løfte frem andres opplevelser og forestillinger, stiller det også visse krav til forskningsdesignet når det gjelder hensyn til anonymitet. Premiering av informanter ble brukt som metode for å skape et

mer representativt utvalg. Selv om det kan være lettere for rekrutteringen er ikke økonomiske intensiver i bytte mot informasjon uproblematisk. Mye av kritikken mot denne type metode for å tiltrekke seg informanter går ut på at man skaper et forskningsmiljø hvor de store og ressurssterke aktørene har de beste forutsetningene for å kunne generere nok forskningsdata (NSD 2009). Som masterstudent med begrenset tid til deltidsjobb kan ikke dette sies å være tilfellet. Jeg vurderte beløpet som såpass lavt at jeg ikke mente det ville gå ut over prinsippet om frivillig deltagelse. Det var heller aldri en planlagt del av feltarbeidet, snarere ble denne metoden brukt da jeg ble klar over at flere viktige aspekter ikke var samlet inn av det eksisterende datamaterialet og fordi jeg var interessert i å utforske opplevelser hos mennesker som sjelden blir hørt på andre arenaer i samfunnet.

4 Forfall, oppgradering og Tøyen-avtalen

Da Tøyen-avtalen ble vedtatt i mai 2013 ble ikke bare Munchmuseets nye plassering i Bjørvika vedtatt, i tillegg ble det bestemt at byområdet Tøyen skulle bli gjenstand for et omfattende områdeløft, for å heve levekårene i området. Her ser jeg nærmere på bakgrunnen for det politiske vedtaket om å løfte Tøyen og hvordan det skal bidra til å gjøre Tøyen til et attraktivt sted å bo. Dessuten redegjøres det for de ulike punktene i Tøyen-avtalen som, på samme tid som den sikrer Munchmuseets plassering i Bjørvika, utgjør den helhetlige Tøyensatsingen. Områdeløft som byutviklingsstrategi på Tøyen presenteres, i tillegg til Arnsteins (1969) teoretisering av deltagelse og innbyggermedvirkning i byutviklingen.

4.1 Forfall og tidligere programmer i Oslo indre øst

Et politisk ønske om å forbedre levekårene i hva som oppfattes som utsatte områder i Oslo er ikke et nytt fenomen, og det har tidligere vært iverksatt ulike politiske strategier for å løfte områder i indre by. Mye av bakgrunnen for tidligere satsinger i Oslo indre øst er basert på levekårsstatistikk. I følge Ruud (2005) har bydel Gamle Oslo hatt et stempel som "et statistisk helvete" (s. 253), og hun peker på at bydelene i indre øst på 90-tallet kom dårligst ut på nesten alle relevante levekårsindikatorer. Dagens politiske satsing på Tøyen kan derfor også forstås i relasjon til tidligere programmer initiert av stat og kommune, og områdeløftet på Tøyen føyer seg inn i en rekke offentlig styrte tiltak for å bedre levekårene i Oslo indre øst og for å øke attraktiviteten til disse områdene.

Tøyen har lenge blitt ansett som et av de mest belastede områdene i Oslo. I en reportasje i Dagbladet Magasinet i 2012 med tittelen "Hva er det med Tøyen?" stilles spørsmålet om hvorfor oppvekstmiljøet fremdeles er et av Oslos tøffeste, når penger med jevne mellomrom "pøses inn for å gjøre Tøyen til et bedre sted å vokse opp". Beboerne i reportasjen forteller om åpenlys narkotikahandel, barn ute på kveldene uten tilsyn, skadeverk og vold. På 90-tallet rapporterte mediene om slumlignende tilstander, og i følge flere i nærmiljøet har ikke mye endret seg vesentlig de siste årene. Utfordringene på Tøyen som i dag anerkjennes av et flertall i bystyret inneholder dermed også et tidsaspekt, og flere ulike politiske strategier er forsøkt tidligere for å heve levekårene. Marit Ruud (2003) har studert

byfornyelsen og beboeres opplevelse av området Grønland/Nedre Tøyen fra 1980-2000, som inkluderer deler av området som omfattes av Tøyen-avtalen, og viser at tiltak allerede på 70-tallet hadde som målsetning å endre beboerstrukturen i Gamle Oslo. Blant annet i Byfornyelsesprogrammet rettet mot indre by fra 1977 heter det at:

Et hovedmål for byfornyelsesområdene er å forbedre bolig- og miljøforholdene for de som i dag bor i områdene. På lengre sikt bør en ha som mål en mer variert befolkningssammensetning både når det gjelder alder og sosial struktur. (sitert i Ruud 2003, s.52)

Ruud peker imidlertid på at denne målsetningen er motsetningsfylt, fordi konsekvensene av et langsiktig mål om en endret befolkningsstruktur må bli å bygge med tanke på fremtidige, fremfor daværende, beboere. I denne satsningen ble det også satset på sammenslåing av mindre leiligheter til større enheter som kunne huse familier, ikke ulikt utviklingen som skjer på Tøyen i dag. I følge Huse (2014) var hovedoppgaven for byfornyelsen å erstatte de uverdige forholdene i hovedstadens kjerne med et "modernisert og presentabelt sentrum, attraktivt for det kommunen hadde definert som en "allsidig befolkning" (s. 29). Huse presiserer imidlertid at det er lite sannsynlig at byfornyelsen ble brukt som et bevisst verktøy for å utløse gentrifisering, da dette var et relativt ukjent fenomen i Norge på 70- og 80-tallet. Allikevel argumenterer hun for at man i ettertid likevel kan se at byfornyelsen skapte det nødvendige grunnlaget for, og dermed også satte i gang, gentrifiseringen av Gamle Oslo.

Handlingsprogrammet for Oslo indre øst er et annet eksempel på tidligere forsøk på å øke attraktiviteten og heve levekårene i Oslo indre øst, et statlig og kommunalt prosjekt i perioden 1997-2006 iverksatt for å bedre levekårene i bydelene Sagene-Torshov, Grünerløkka-Sofienberg og Gamle Oslo. Hvert år ble 100 millioner kroner fordelt mellom de tre bydelene. Også her ble det poengtert at det overordnede målet er å heve kvaliteten i områdene, både for å forbedre forholdene til daværende beboere, men også for å gjøre områdene mer attraktive for fremtidige beboere (Sæter og Ruud 2005, s. 117). Fremtidige beboere må forstås som andre typer beboere enn de eksisterende, i følge Sæter og Ruud. I tillegg til den økonomiske satsingen på bydelen i indre øst, kom det også en endring i innholdet i byutviklingen i Oslo, som igjen ga gentrifiseringsprosessen i Gamle Oslo enda et dytt (Huse 2014). Sæter og Ruud (2005, s. 71) omtaler innholdsendringen i Oslos bypolitikk på 90-tallet som en estetisk vending mot uteområder, tjenestetilbud og de urbane kvalitetene i byområdene. Tanken om en foredling av byrommet, hvor byens visuelle og estetiske ansikt i større grad gis oppmerksomhet, slo rot i bypolitikken. Videre bidro den estetiske vendingen til

at byen og dens tilbud, som også omfattet næringsliv, i større grad ble forstått som en del av velferden i en by, på samme tid som innbyggernes valgfrihet med tanke på boligstrategier, som å leie, eie og selge, ble understreket i større grad enn tidligere. Det var selve livet i byen, forstått som en kombinasjon av bolig, kultur og konsum, som ble gjenstand for den politiske prioriteringen og som skulle bidra til å øke byens attraktivitet og markedsverdi (Huse 2014). I følge Sæter (2005, s. 158) har gentrifisering og utskiftning av beboere blitt et politisk mål i Gamle Oslo. "Den sosiale utjevningen" skulle skje gjennom en tilrettelagt beboerutskiftning, hvor nyrekruttering av ressurssterke beboere gir høyere gjennomsnittstall når det kommer til inntekt og utdanning. Denne type politisk strategi kan sies å stå i motsetning til den gamle velferdsmodellen, hvor sosial utjevning i større grad "handlet om å styrke velferden til individer og hushold der de bodde". Fra dette kan det tyde på at myndighetene i Oslo lenge har ønsket å øke attraktiviteten og "løfte" bydelene i Oslo indre øst, som har blitt ansett som områder med utfordringer knyttet til levekår. Større leiligheter har blitt foretrukket, for å legge til rette for barnefamilier gjennom flere områderettede programmer.

4.2 Det valgte case: Tøyen-avtale, kommunale boliger og områdeløft

Byområdet Tøyen ligger i Oslo indre øst, i bydel Gamle Oslo, og grenser til Grønland, Kampen, Sofienberg og Ola Narr. Området er det tettest befolkede i hele Oslo, og er også det området som har flest mennesker som mottar sosialhjelp (Kriznik 2013).

Barnefattighedsraten i både Gamle Oslo er den høyeste i byen med en prosentandel på 31,4 % i 2014 (Nettavisen 2014), og andelen hushold med barn under 17 år og lav inntekt er over 30 % (Oslo kommune 2015).

4.2.1 Tøyen-avtalen

"Avtale om Munchmuseet og utvikling av Tøyen", også omtalt som Tøyen-avtalen, ble i mai 2013 underskrevet av bystyregruppene til partiene Høyre, Krf, Venstre og SV og sikret dermed et flertall i bystyret (Byrådsavdeling for kultur og næring 2013). Avtalen sikrer Munchmuseets beliggenhet i Bjørvika, på samme tid som avtalen garanterer for et femårig områdeløft på Tøyen, som avtalen definerer som et område med mange muligheter, men også med betydelige utfordringer. Avtalen inneholder 22 punkter som til sammen utgjør Tøyensatsingen. På Tøyen kommer denne satsingen til uttrykk gjennom blant annet fysiske

oppgraderinger av Tøyen torg og Tøyen T-banestasjon, stenging av Finnmarksgata, et nytt badeland i kommunal regi, i tillegg til flere tiltak rettet mot barn og unge. Gjennom avtalen har Oslo kommune forpliktet seg til å bidra med 25 millioner kroner hvert år, som forvaltes av bydelsutvalget i bydel Gamle Oslo. Staten er invitert til å bidra med samme beløp.

Et av punktene i avtalen omhandler salg av kommunale boliger. Tøyen har lenge hatt en sterk konsentrasjon av kommunale boliger, og Tøyen-avtalen har som mål å redusere denne andelen, samtidig som det legges til rette for kjøp av kommunale boliger andre steder i byen. I første omgang spesifiserer avtalen salg av to kommunale blokker og 120 kommunale leiligheter rundt Tøyensenteret, i denne oppgaven også omtalt som Tøyen torg, som også oppgraderes som følge av Tøyen-avtalen. Hagegata 30 skal etter planen gjøres om til studentboliger, mens Hagegata 31 vil bli seksjonert ut og solgt på det private markedet. Flere av leilighetene i Hagegata 31 er allerede lagt ut på det private boligmarkedet og solgt (bilde 1). Som en del av avtalen får beboere i både Hagegata 30 og 31 tilbud om å kjøpe bolig i Hagegata 31, med hjelp fra Husbanken. I henhold til avtalen er det ønskelig for alle som ønsker å kjøpe kommunal bolig, som ikke tidligere er beboere, å pusse opp leiligheten. Dersom en privat boligutvikler ønsker å kjøpe flere leiligheter, er det ønskelig at små leiligheter utvides eller slås sammen, basert på et "mål om en mer sammensatt boligmasse" (Byrådsavdeling for kultur og næring 2013). Avtalen spesifiserer også at inntektene fra salg av kommunale boliger på Tøyen skal brukes til å kjøpe tilsvarende leiligheter, utenfor Oslo indre øst for å oppnå en større spredning.

TØYEN - Arealeffektiv 2-R selveier med stor terrasse. Oppussingsobjekt med sentral beliggenhet. Heis.

Fakta

Prisstatistikk

Foss & Co

Hagegata 31, 0653 Oslo

Prisantydning	1 680 000,-
Primærrom	39 m ²
Boligtype	Løilighet
Eieform	Eier (Selveier)
Etasje	5.
Pris på finansiering	
Pris på forsikring	

Lone Olsen

Eiendomsmeglerfullmektig

Telefon 23 23 89 89

Mobil 93 48 19 90

Send e-post

FOSS&CO

www.fossco.no

Bilde 1: Leilighet i Hagegata 31 selges på det private boligmarkedet i september 2014. Skjermdump: finn.no

En strategi for å få en mer variert beboersammensetning er i følge Sæter (2005) å legge til rette for flere familieleiligheter, til tross for at Gamle Oslo er en av den mest barnerike bydelen i Oslo. Dermed er det nærliggende å tro at det som følge av Tøyenløftet ønskes at etnisk norske barnefamilier flytter inn, for å reversere fenomenet som omtales som *white flight*, hvit flukt (Dagsavisen 2014). Noe av utgangspunktet for dannelsen av beboerorganisasjoner som Tøyeninitiativet har også blitt knyttet til fraværet av etnisk norske barn på Tøyen skole og frykten for hvit flukt, et begrep brukt for å illustrere hvordan etnisk norske foreldre "rømmer" Tøyen når barna kommer i skolealder (Kriznik 2013, Dagsavisen 2014). Tidlig i 2013 var prosentandelen av barn på Tøyen skole med et annet morsmål enn norsk så høy som 90 % (Kriznik 2013). Ved skolestart samme år, begynte to elever med etnisk norsk bakgrunn i 1.klasse. Fokus på Tøyen og Vahl skole er dermed et viktig aspekt av Tøyensatsingen. Siden høsten 2013 har skolene fått utvidet åpningstid og gratis kjernetid på aktivitetsskolen på Tøyen. I tillegg har beboerorganisasjoner som Tøyeninitiativet startet 5-årsklubb, hvor foreldre og barn som sogner til Tøyen skole har mulighet til å treffes for å bli kjent. Høsten 2014 begynte 12 elever med etnisk norsk bakgrunn i 1.klasse på Tøyen skole (NRK 2014).

Hvorfor er denne avtalen så viktig? Tøyen-avtalen er ikke bare viktig for oppgraderingen av Tøyen, men også for at Munchmuseet har fått sin endelige plass i Bjørvika. Urbanismens forutsetninger har de siste tiårene endret seg, slik at byene må konseptualiseres på nytt (Bergsli 2005). Nye former for byliv, økonomisk aktivitet og andre former for maktinnflytelse har ført til at Oslo er inne i en fase hvor byen revitaliseres, og markerer skillet fra en industri- til serviceøkonomi gjennom å restrukturere områder langs fjordlinjen for å revitalisere sentrale byområder. Utbyggingen av Bjørvika, en del av Fjordbyplanen, er en av de største mest omfattende byutviklingsprosjektene i nyere tid og må også forstås som en del av gentrifiseringstendensene i Oslo indre øst. Operaen står allerede klar, og Barcode-rekka, eller Operakvarter som utbyggerne markedsfører det som, skal ferdigstilles i 2016. Sammen med Deichmanske Bibliotek og Stenersenmuseet, er det her Munchmuseet som følge av Tøyen-avtalen skal ligge. Smith (2002) har allerede argumentert for at gentrifisering kan forstås som en urban strategi for kapitalakkumulering, og som en offensiv strategi for å øke byer konkurransevne. Mens den tidlige gentrifiseringen som Glass (1964) beskrev i større grad var individbasert og småskala, argumenterer Smith (2002) for at gentrifisering i dag har blitt en utbredt byutviklingsstrategi for i verdens byer. I følge Bergsli (2005) innebærer denne nyliberale dreiningen innenfor bypolitikken i Oslo at betydningen av velferdspolitiske målsetninger blir borte og erstattes med en aksept av at økonomisk politikk basert på slike entreprenørstrategier i større grad resulterer i tapere. Selv om utviklingen langs Oslos fjordlinje kan sies å passe godt inn under en global entreprenørisk bypolitikk, skal et områdeløft på Tøyen per definisjon være basert på medvirkning og deltagelse i en lokal skala, blant de som bor i området, som kapittelet tar for seg til slutt.

4.2.2 Konsentrasjon av kommunale boliger og vanskeligstilte

Tøyen har opplevd en økt status de siste årene, men er fortsatt et område hvor det finnes en stor andel vanskeligstilte. Gjennom Tøyen-avtalen skal ca. 120 kommunale boliger rundt Tøyen torg selges, og det er allerede gjort flere endringer for å hindre at mange av tilbudene til de vanskeligstilte ligger konsentrert. Det er også et omfattende rus- og psykiatritilbud i området Tøyen-avtalen omfavner. Landets største NAV-kontor ligger på Tøyen torg, med har mellom 120-130 000 brukere i året (Bydel Gamle Oslo 2015).

Sammenlignet med andre land er det kommunale utleiemarkedet i Norge lite. Den kommunale boligsektoren i Norge har gjennomgått store endringer siden flere av

informantene flyttet inn i Hagegata 30 eller 31 på 70-tallet. I følge Dyb, Solheim og Ytrehus (2004) finnes det ikke lenger noen klare definisjoner på hvem som er de svakerestilte i boligmarkedet, og dermed også hvem som er målgruppen for boligsosiale tiltak. Beboere i kommunale leiligheter i Oslo i dag er en svært sammensatt gruppe, og den kommunale boligsektoren har i dermed fått en mer mangfoldig karakter enn tidligere (Malpass 2005). Mens man tidligere stilte krav om plettfri vandel for å få kommunal bolig, huser det kommunale boligsystemet i dag i økende grad de mest sårbare og marginale gruppene i samfunnet, som nyankomne flyktninger, minoriteter og rusmisbrukere (Dyb, Solheim og Ytrehus 2004). Fordi definisjonen på hvem som er de vanskeligstilte i boligmarkedet har endret seg over tid, er dagens beboere den kommunale boligsektoren i større grad representert av et mangfold av beboergrupper, fordi flere type hushold med ulike utfordringer har fått status som vanskeligstilte, på samme tid som boligsystemet har fått en større konsentrasjon av visse grupper, som for eksempel rusmisbrukere.

I tillegg har man i Oslo sett at den kommunale boligsektoren har beveget seg i retning av privatisering. Begrepet "gjengs leie", definert som "et representativt gjennomsnitt av det leienivået som allerede er etablert på stedet ved leie av liknende husrom på liknende leievilkår", ble tatt inn i den nye husleieloven fra 1999, og Oslo kommune innførte markedspris på kommunale boliger samme år (Grevle Ottesen 2007, s. 25). I tillegg har Boligbygg solgt flere kommunale boliger på det private markedet enn hva som er kjøpt, som igjen har ført til at antallet kommunale boliger i Oslo har sunket. Satt i sammenheng med stadig bredere definisjoner om hvem som er vanskeligstilte i Oslo, har dette ført til hardere prioriteringer og lange ventelister. I 2003 fjernet kommunen boevne som krav til tildeling av kommunal bolig, som også bidrar til at mennesker man tidligere ikke mente var skikket til å bo i egen bolig nå kan få tildelt kommunal bolig (Oslo kommune 2003). Resultatet kan bli en endret sammensetning av beboere og et mer ustabilt bomiljø. I tillegg er det en større gjennomstrømmning av beboere med kortere botid, som mange av informantene også påpeker i kapittel 5, som også bidrar til det de opplever som et ustabilt bomiljø.

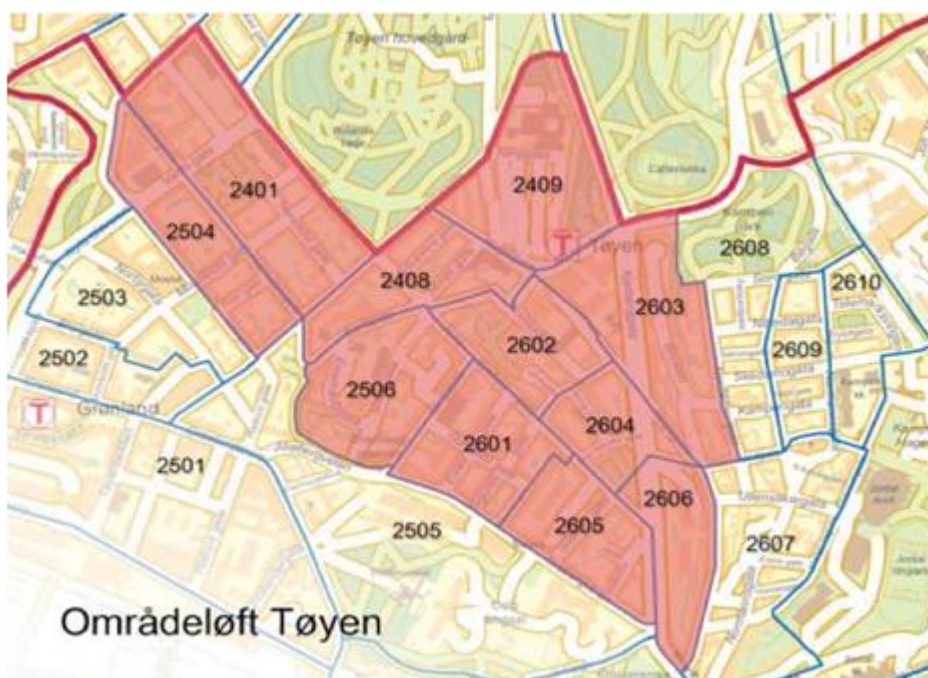
4.2.3 Områdeløft

Områdeløft som sosialt byutviklingsprosjekt har som hensikt å bedre levekårene i spesielt utsatte områder, og består av både harde og myke tiltak, hvorav summen av disse tiltakene skal føre til at området oppleves som et bedre sted å bo og ferdes i, samtidig som kontakt og

samhandling mellom beboerne øker (Husbanken). Et områdeløft skal i så måte bidra til å gjøre Tøyen til et attraktivt og unikt byområde, med høy bokvalitet. I denne konteksten er det bydel Gamle Oslo som har ansvar for planleggingen og gjennomføringen av områdeløftet, som en del av den større tverrfaglige Tøyensatsingen. I den overordnede målsetningen heter det at "områdeløftet skal bidra til at Tøyen oppleves som et trygt, inkluderende sted med en aktiv befolkning som ønsker å bli boende" (Bydel Gamle Oslo 2015).

Områdeløftet har en geografisk avgrensning som strekker seg fra Urtegata på Nedre Tøyen/Grønland til Kampen park, 11 såkalte roder (figur 1). 13 444 mennesker bor innenfor denne avgrensningen (Bydel Gamle Oslo 2014a), og området huser 840 kommunale boliger, som er halvparten av alle kommunale boliger i bydel Gamle Oslo. Innenfor området finnes det pr. 2014 i tillegg 8 rus-/psykiatritilbud. Av beboerne i området karakteriseres 31 % som beboere med ikke-vestlig bakgrunn. Utleieandelene i området ligger på 48 %, og lavinntekshusholdinger, husholdninger med barn under 17 år og lav inntekt, utgjorde 34 % i 2012. Videre i oppgaven henviser jeg til dette område som Tøyen, dersom det ikke presiseres annet.

Figur 1: Geografisk avgrensning av Områdeløft Tøyen (Bydel Gamle Oslo 2014a)

Medvirkning blant beboere og deltagelse i beslutningsprosesser et viktig aspekt av områdeløftet på Tøyen (Bydel Gamle Oslo 2015). Involvering av ulike grupper, beboere og organisasjoner på Tøyen anses som viktig for å kunne fremme trivsel og interaksjon mellom mennesker med ulik bakgrunn. Blant annet har prosjektkontoret for områdeløftet flyttet inn i Kolstadgata 1, K1, i nærheten av Tøyen skole og andre sentrale aktører i området. Medvirkningen og deltagelsen foregår på mange ulike plan i prosessen, fra en egen referansegruppe for områdeløftet, til Tøyen mødregruppe og blant befolkningen for øvrig gjennom åpne medvirknings- og informasjonsmøter. Engasjementet blant Tøyenboere er stort, og på Tøyenkampanjens åpne Facebook-side diskuteres ofte små og store tiltak på Tøyen, dugnad til gatefester planlegges og synspunkter blir luftet. Gjennom medvirkningsprosesser har det også kommet klart frem at det ønskes at ingen skal skyves ut av Tøyen som følge av områdeløftet og at mangfoldet må opprettholdes, fordi det er dét som gjør Tøyen til Tøyen. I programplanen for 2015 heter det imidlertid at det er "kritisk grense for hvor mange sosiale tiltak et nærområde klarer å håndtere (Bydel Gamle Oslo 2015, s. 8). Mens den større Tøyensatsingen har fokus på flere av de store fysiske tiltakene, som bygging av nytt badeland og Vitensenter, samt særskilte tiltak på Tøyen skole, består områdeløftet i hovedsak av "myke" tiltak som skal bidra til å skape møteplasser og bedre bomiljøet. Prosjektleder og -koordinator jobber tett med ulike grupper på Tøyen for å sikre at mange stemmer blir hørt i prosessen. Blant tiltakene som har kommet siden Tøyenløftets oppstart er gatefester, opplysning av mørke rom, aktivitetsskole og informasjonsarbeid. Det vektlegges også at flere av tiltakene satt i gang av områdeløftet skal ha en levetid som strekker seg utover områdeløftets tidsbegrensning. Oslo kommune har også satt av midler til en stedsanalyse av Tøyen, ledet av forskere ved Arbeidsforskningsinstituttet, som skal fungere som et kunnskapsgrunnlag for det videre områdeløftet. Demografiske, sosio-kulturelle og fysiske dimensjoner ved Tøyen ses i sammenheng, og det poengteres at stedsanalysen også ønsker å bringe frem de "de stille stemmene" på Tøyen når de utforsker stedsbruk og stedsinteresser (Stedsanalyse Tøyen 2015).

4.3 Deltagelse og innbyggermedvirkning - en stadiemodell

The idea of citizen participation is a little like eating spinach: no one is against it in principle because it is good for you. (Arnstein 1969, s. 216)

I hvilken grad innbyggermedvirkning skal påvirke byplanleggingen og planprosesser og hvordan det skal foregå, er som sitatet ovenfor viser, et noe ambivalent spørsmål.

Medvirkning kan forstås som demokratisk i seg selv, ved at det omhandler fordelingen av samfunnets goder. På den andre siden er ikke medvirkning det eneste som kan styre byutviklingen, blant annet fordi utviklingen avhenger av mange tekniske avgjørelser og fagfolk for å kunne gjennomføres. Sherry Arnstein (1969) bidrag til forskningsfeltet presenteres nedenfor, en typologi over ulike måter innbyggere kan medvirke i planleggingsprosesser. Typologien er ment å være provoserende, og selv om den forenkler medvirkningsprosesser, kan også virke som et godt utgangspunkt for å undersøke og forstå ulike grader av innbyggermedvirkning.

4.3.1 En stige av innbyggermedvirkning

Arnsteins (1969) modell over ulike stadier for deltagelse og medvirkning kan i denne konteksten være nyttig for å utforske hvorvidt den ønskede medvirkningen på Tøyen oppleves reell for beboerne. Som Arnstein påpeker, er det en kritisk forskjell mellom hva hun omtaler som "det tomme ritualet av deltagelse" og å inneha den faktiske makten som trengs for å påvirke utfallet av avgjørelser. Deltagelse uten omfordeling av makt kan være en tom og frustrerende prosess for de uten makt. Typologien tar form som en stige, hvor det finnes åtte ulike trinn som representerer ulike grader av makt innbyggerne har over plan- og utviklingsprosessen, fra "ikke-medvirkning" til "innbyggermakt".

De to nederste trinnene på stigen, omtaler Arnstein (1969, s. 218-219) som manipulasjon og terapi. Begge disse trinnene kan betegnes som "ikke-medvirkning", bevisst skapt av myndighetene som en erstatning for reell deltagelse. Medvirkning som manipulasjon brukes i dette trinnet som et PR-verktøy av myndighetene, for eksempel ved at innbyggerne får lov til å sitte i komiteer og dermed gis inntrykk av at de er delaktige i beslutninger, mens det i virkeligheten er makthavernes hensikt å "utdanne" komitemedlemmene og få deres støtte. Det neste trinnet, terapi, burde i følge Arnstein muligens vært det nederste trinnet, ettersom det både er uærlig og arrogant. På dette trinnet er hensikten å involvere innbyggerne slik at makthaverne kan overføre egne meninger og tilpasse innbyggernes oppfatning av sannheten.

Informere er det tredje trinnet Arnstein lanserer. Å informere innbyggere om deres rettigheter, muligheter og ansvar kan ofte være et viktig skritt på veien mot reell medvirkning

(1969, s. 219). Imidlertid synes dette ofte å utspille seg fra makthavere til innbyggere, fremfor at det åpner opp en likeverdig dialog. Ofte kommer denne informasjonen også sent i prosessen, som også bidrar til å minske de reelle medvirkningsmulighetene. Det fjerde trinnet, konsultasjon, kan også være et viktig skritt på veien mot innbyggermedvirkning. Men, som Arnstein påpeker, er dette trinnet bare en bløff dersom det ikke kombineres med andre former for medvirkning, fordi det ikke finnes garantier for at det som kommer frem blir tatt hensyn til. Imidlertid brukes konsultasjon ofte for å vise til at medvirkning har funnet sted. De vanligste formene for konsultasjon er spørreundersøkelser, åpne høringer og nabolagsmøter. På det femte trinnet, blidgjøring, begynner innbyggerne å ha en viss grad av innflytelse, selv om den i mange tilfeller kun er symbolsk. Graden av innflytelse avhenger av to faktorer: hvorvidt de har fått assistanse av fagfolk til å fremme sine bekymringer og hvorvidt innbyggerne er organisert slik at de har mulighet til å utøve press ovenfor makthaverne (Arnstein 1969, s. 220). Men, igjen påpeker Arnstein at graden av reell medvirkning fortsatt er relativt lav, fordi innbyggerne bare har medvirket nok til å blidgjøre dem. I tillegg er det vanskelig å komme opp med alternative forslag og løsninger med begrenset tilgang til fagfolk.

Det sjette trinnet, og det første som omtales som "innbyggermakt", kalles partnerskap (Arnstein 1969, s. 221). Makt fordeles mellom makthavere og innbyggere gjennom enighet om å dele ansvar for beslutninger. En slik form for medvirkning fungerer best når innbyggerne har ansvarliggjorte ledere, og også har nok finansielle ressurser til å honorere disse lederne, i tillegg til å hyre egne fagfolk. På denne måten har innbyggerne en genuin mulighet til å påvirke den helhetlige planprosessen, gitt at begge partene ønsker et partnerskap. Det syvende trinnet, delegert makt, innebærer at makthaverne må starte forhandlingsprosessen med innbyggerne, fremfor å svare på et kollektivt press. Dette kan blant annet skje gjennom at makthaverne delegerer bort ansvar og oppgaver til dominerende grupperinger i nabolaget (Arnstein 1969, s. 222-223). Det åttende og siste trinnet i Arnsteins typologi er innbyggerkontroll, som innebærer at innbyggerne har mulighet til å kreve kontroll over planprosessen, og også være i stand til å forhandle dersom utenforstående ønsker å endre noe. I USA på slutten av 60-tallet tok denne graden av innbyggermedvirkning form som eksperimenter, ofte finansiert av forskning. Imidlertid påpeker Arnstein at denne formen for medvirkning, eller i hovedsak styring, kun kan stå som en illusjon i den virkelige verden, fordi planprosesser er avhengige et overordnet nivå hvor den endelige godkjenningmakten ligger.

Som nevnt tidligere, er typologien ment å være provoserende. Arnstein (1969) er også fullt klar over at hun forenkler bildet ved å dele inn i makthavere og maktesløse innbyggere. Allikevel sier Arnstein at det er ofte slik de to grupperingene kan oppfatte hverandre. I tillegg påpeker hun at det er flere faktorer utenfor typologien som kan forhindre at medvirkning finner sted, hos begge grupper (s. 217). Eksempler på slike hindringer hos makthavere er rasisme, paternalisme eller uvillighet til å fordele makt. På den andre siden kan utilstrekkelige sosioøkonomisk infrastruktur og kunnskapsbase opptre som et hinder for medvirkning, i tillegg til at det kan være vanskelig å mobilisere et representativt antall innbyggere fra nabolaget. Videre sier Arnstein (s. 218) at samme karakteristikker kan brukes for å beskrive flere av trinnene, men at det er motivene bak å slippe til innbyggerne i planprosessen som avgjør hvorvidt virkemidlene skaper eller blokkerer reell medvirkning.

5 Opplevelse av bomiljø, områdeløft og boligpreferanser blant kommunale beboere på Tøyen

Målet om en endret beboersammensetning blir til stadighet trukket frem i diskusjoner om Tøyensatsingen og områdeløftet. Dette aspektet ved utviklingen, som jo også er kjernen i enhver gentrifiseringsprosess, trekkes frem både fra offentlig hold og fra beboerorganisasjonene. Andre typer mennesker på Tøyen enn de som finnes i dag blir i denne fortellingen ansett som å kunne bidra til å løfte selve området. Dette skal bedre Tøyens attraktivitet, både for utenforstående og de som bor der. Utfordringen med denne strategien er imidlertid at man implisitt også sier at menneskene som bodde her *før* beboersammensetningen endres er en del av områdets problem. Fattige, rusmisbrukere og beboere i kommunale leiligheter blir med dette å regne som et byutviklingsproblem; et problem som er i ferd med å løses. For i dag er Tøyen i ferd med å endres. Til tross for at Tøyen har en stor andel vanskeligstilte og huser mange som scorer svakt på levekårsindikatorer ser man også et annet fenomen - en hovedsakelig hvit, ressurssterk middelklasse ønsker å bosette seg i indre by (jamfør Ley 1996) og "den lenge ante gentrifiseringen av Grønland-Tøyen går fra å være en tendens til en sterk trend" (Huse 2010, s. 18). Hvordan oppleves så dette offentlig styrte områdeløftet for beboere i kommunale leiligheter på Tøyen?

Formålet med den kvalitative analysen, skriver Thagaard (2013), er å utvikle en forståelse av dataene som beveger seg utover de beskrivelsene som informantene gir om sine erfaringer og opplevelser. Tolkingsprosessen inneholder både de inntrykkene forskeren får fra dataene, og teoretiske perspektiver fra faglitteraturen. Det er beboerne i Hagegata 30 og 31 sine subjektive forståelser av endringene rundt dem som er utgangspunktet for denne oppgavens analyse. Med dette som utgangspunkt preges derfor de følgende kapitlene av lengre sitater og utdrag fra samtale jeg har hatt med dem. Analysen er videre delt opp i to kapitler, hvorav det første tar for seg den utvalgte aspekter ved den overordnede problemstillingen, samt de to første underspørsmålene som omhandler Tøyens fremtid og boligpreferanser blant informantene. I analysens andre kapittel, kapittel 6, belyses det hvorvidt informantenes opplevelse av områdeløftet kan knyttes sammen med kommunens ønske om å hente frem de såkalt stille stemmene, samt fortellinger knyttet til gentrifisering og

utstøting. Begrepene erfaring og forventning knyttes til beboernes tidligere opplevelser og preferanser, som videre knyttes til en romlig kontekst på Tøyen.

5.1 Den kommunale beboeren

5.1.1 Ideen om den kommunale beboeren

Det er en tidlig kveld i januar, og jeg står utenfor Hagegata 31 (bilde 2). En av beboerne i blokka har sagt seg villig til å delta i studien, og jeg står utenfor og venter på at vedkommende skal slippe meg inn. Ut av blokka kommer to hengslete tenåringsgutter, som stiller seg opp utenfor døra, tenner en sigarett som lukter noe annet, ser på meg og spør: "Halla, bor du her eller?". Jeg skvetter til, snur meg mot dem og svarer at "Neida, jeg bare venter på noen". De gransker meg med blikket en stund før den ene svarer: "Åja. Ser ut som du bor her!".

Denne hendelsen fra Tøyen fant sted helt i slutten av mitt feltarbeid og det påfølgende intervjuet som fant sted inne i et av hjemmene i Hagegata 31 var det siste i mastergradsprosjektet. I løpet av feltarbeidet hadde jeg snakket med elleve ulike kommunale beboere, som hadde minst én ting til felles - de bodde i kommunale blokker på Tøyen som Oslo kommune ønsket å selge. Noen av informantene hadde allerede flyttet fra leiligheten sin da jeg intervjuet de, andre visste de måtte flytte, bare ikke når eller hvor. Grunnen til at denne episoden nevnes er at guttene som kom ut av blokka kan passe til én type forestilling om hvem den kommunale beboeren på Tøyen er; enten det er hasjrøykende ungdommer, mennesker med psykiske problemer, eller rusmisbrukere. Felles for dem er at de representerer mennesker som "ingen" ønsker å ha i nærmiljøet. I følge Goffmans (1986) er rusmisbruk og, i stor grad også psykisk sykdom, plassert under begrepet "karakterfeil", en egenskap som forbindes med risiko for sosial stigmatisering. Som Dyb, Solheim og Ytrehus (2004) påpeker har kommunale beboere også færre økonomiske ressurser, ettersom økonomi er grunnleggende for å kunne skaffe seg bolig på det private markedet. Videre kan også fattigdom være et sosialt stigma, spesielt dersom den er synlig. Som informantenes fortellinger skal vise, er også "nasjonalitet" en sosial stigmatiserende merkelapp på kommunale beboere som informantene selv bruker, ved at flere trekker frem somalierne som årsak til de mange utfordringene de opplever i bomiljøet. Kjennetegn ved nasjonalitet, rase eller religion er også inkludert i Goffmans klassifikasjon av egenskaper som forbindes med

risiko for sosial stigmatisering. I følge forskning i borettslag og sameier som huser kommunale boliger skiller respondentene i liten grad mellom ulike grupper av hva respondentene opplever som "problemlieboere": både psykisk syke og beboere med minoritetsbakgrunn blir satt i samme bås (Dyb, Solheim og Ytrehus 2004). Zukin (1995) peker på at urbane utviklingsstrategier ofte innebærer en oppfatning om hva som skal være synlig og ikke i de byrommene de søker å oppgradere. Og videre, at visse sosiale klasser ikke er ønskelige som en synlig del av byen. Er det disse forestillingene som ligger til grunn for at byrådspartiene og SV i Tøyen-avtalen ønsker å selge 120 kommunale boliger rundt Tøyen torg som en del av strategien om å gjøre Tøyen til et mer attraktivt sted å bo?

Bilde 2: Fasade og inngangsparti Hagegata 31.

Det som imidlertid er tilfellet i denne konteksten, og som det er nødvendig å påpeke, er at ingen av informantene som er intervjuet i forbindelse med denne oppgaven ser ut til å passe til forestillingen om den kommunale beboer beskrevet ovenfor. Mangfoldet innad i utvalget er stort, og informantene er, blant mange andre ting, minstepensjonister, uføretrygdet, mødre, fedre, yrkesaktive, tidligere yrkesaktive, majoritetsnorske, mennesker med minoritetsbakgrunn, aktive og ikke-aktive i beboerorganisasjonene. Noen av informantene har

bodd så lenge i Hagegata 30 og 31 at de har sett ulike bølger med endring i nabolaget; de er hva Huse (2010) omtaler som tidsvitner. Andre har kortere botid og uttrykker ikke samme type nostalgi over ting som var. På bakgrunn av dette mangfoldet og størrelsen på utvalget er ikke generalisering ambisjonen med oppgaven, men heller å belyse både felles og ulike opplevelser knyttet til et område i endring, fortellinger som ikke nødvendigvis passer inn i den politiske forestillingen om å løfte et område som Tøyen eller i forestillingen om hvem den kommunale beboeren er. Men som analysen skal vise finnes det likevel mange felles erfaringer og opplevelser knyttet til bomiljø, Tøyenløftet og boligpreferanser. Erfaringer og opplevelser som igjen kan kaste lys over forestillingen om den kommunale beboeren som et problem i nærmiljøet.

5.2 Bomiljø og opplevelser av Tøyen

Samtlige av beboerne jeg har intervjuet har gitt rike og utdypende beskrivelser av hvordan de opplever å bo på Tøyen. Mange av informantene har bodd lenge i leilighetene i Hagegata 30 og 31, andre har ikke bodd like lenge i blokkene, men har bodd andre steder på Tøyen og er dermed godt kjent i området. Moumina, som har bodd i Hagegata 31 i 4 år, er den informanten med kortest botid på Tøyen som område. Dermed har nesten samtlige informanter flere år med erfaringer og opplevelser knyttet til Tøyen som bosted. I følge Tjora m.fl. (2012) vil nærmiljøet bety mest for de med minst tilgang til andre alternativer og som er minst mobile. Et godt nærmiljø vil gagne disse menneskene, mens et dårlig nærmiljø vil ramme de hardere enn mennesker med mer mobilitet. Blant informantene finnes det eksempler på mennesker med tilgang til andre alternativer, som blant annet Alma som er glad hun kan reise bort fra Tøyen "for å få litt ro" innimellom, men hovedvekten av informantene er i stor grad lite mobile og oppholder seg for det meste i nærmiljøet.

Bilde 3: Hagegata 30, sett fra Tøyen Torg/Tøyensenteret. På bakkeplan ligger kiosken, hvor flere av informantene møter venner og bekjente.

I løpet av feltarbeidet ble opplevelsen av Tøyen som sted fra beboernes perspektiv raskt et viktig tema. Fordi mange av informantene har bodd på Tøyen i lang tid, ble det klart fra intervjuene at det i denne fortellingen også finnes et tidsaspekt. Huse (2010) kaller disse informantene, som har bodd så lenge på et sted at de har vært vitne til ulike bølger med forandringer i nærmiljøet, for tidsvitner. Flere av informantene jeg har intervjuet har bodd i disse blokkene siden midten av 70-tallet da de var nye. Blant annet har Roald og Marianne bodd i Hagegata 30 i nesten 40 år da de flyttet forrige sommer som følge av Tøyen-avtalen. Mens fortellingene om Tøyen og om bofellesskapet i Hagegata 30 og 31 "før i tiden", preges av historier om naboskap, dugnader og i større grad et lokalt engasjement blant tidsvitnene, er fortellingene om av dagens Tøyen i større grad preget av følelsen av utrygghet og et utfordrende miljø. Tidligere fantes det for eksempel et møtelokale for beboerne i 1. etasje i

Hagegata 31, hvor beboerne kunne treffes og avtale gjøremål. I følge Solfrid er lokalet er i dag omgjort til barnehage, hvilket har implikasjoner på dagens opplevelse av naboskap, fordi det ikke finnes noen naturlige møteplasser for beboerne i blokka. At opplevelsen av naboskap og fellesskap i et nabolag endres kan også knyttes til begrepet om "det tapte fellesskap", som blant annet Putnam (2000) argumenterer for i en amerikansk kontekst. Det tapte fellesskapet i moderne byer går ut på at den lokale sosiale samholdet er gått tapt, uten at nye og andre former for relasjoner dannes. En av informantene, Arnulf, flyttet fra Hagegata 30 til 31 da blokka sto ferdig på 70-tallet. Han forteller om et sammensveiset miljø rundt Tøyen torg som gir assosiasjoner til mindre tettsteder hvor "alle kjenner alle":

For den gangen vi flytta inn, da bodde mamma og jeg her i [Hagegata] 30, og alle kjente hverandre, alle i nummer 30 og 31. Altså av de som bodde i 30, det var mange av oss som venta på å flytte inn i 31, for den var ikke ferdig ennå. Så vi satt på verandaen her og så at de heiste inn forskjellige seksjoner der. Men altså når vi flytta inn der da, dette var saneringsrammede både i Gruegata og Kolstadgata (nærliggende gater på Tøyen), så alle kjente hverandre. For du skjønner Gruegata og Kolstadgata, det var akkurat det samme liksom, så det var en kjempefamilie, alle sammen. Sånn som jeg sto og snakket med Nils [en bekjent], han bodde i Gruegata. Og så hun som jeg snakket med nå, bodde her ikke den gangen, men flytta inn senere, så sånn kjenner jeg henne. Nils har jo vært med på min barneoppdragelse nærmest, og hans samboer der igjen. Og datteren til hun andre, hun gikk på skole sammen med min søster. Og moren hennes, var parktante nede i Tøyengata [...] Og hun er 96 og bor i femte etasje hos oss. Så det er masse kjennskaper enda.. Men det tynnes ut. (Arnulf, Hagegata 31)

Som Arnulf sier, var det flere saneringsrammede som flyttet inn i Hagegata 31 da blokka var ny, mennesker som bodde i eldre boliger i Oslos indre by som ble vedtatt revet for å bygge nye (se Huse 2014). Arnulf har bodd på Tøyen hele livet, og kan mye om området. Han har sett det meste, og kjenner de fleste, som han selv sier. Han har mange bekjente i nærområdet, og har tidligere også jobbet for bydel Gamle Oslo. Mange av fortellingene hans bærer dermed preg av en nærhet til området, men her er også en bekymring for hvordan Tøyen har utviklet seg. Even, som også har bodd i Hagegata 31 siden blokka var ny på midten av 70-tallet, sier blant annet:

Nei, det gikk vel en fem-seks år, hvor det var virkelig bra i blokka. Og da var det et par-seks stykker av oss som gikk ut og gjorde litt ekstra arbeid ute, for å holde det ryddig. Men nå er det borte. Nå gidder jeg ikke gå ut lenger. (Even, Hagegata 31)

Alma, som har bodd 11 år i Hagegata 31, har lignende erfaringer. Hun påpeker at bomiljøet i blokka var totalt annerledes når hun flyttet inn. Det fantes søppelsjakter og egen vaktmester, og hun påpeker:

Og før, så var det mye mer orden [...] Vi hadde veldig sosialt samvær tidligere, hvor noen vaska vinduer, og andre gjorde noe annet. Og alt det ble veldig ødelagt, altså.
(Alma, Hagegata 31)

Som både Arnulf, Alma og Even fra Hagegata 31 forteller, opplever de at å bo i Hagegata 31 tidligere var preget av dugnadsånd og av at mennesker kjente hverandre, noe som kan sies å være et godt utgangspunkt for et godt bomiljø. Schiefloe (1985) identifiserer blant annet mulighet for kontakt, følelse av trygghet og sosial forankring som viktige for beboeres trivsel, og dermed også for utviklingen av et godt bomiljø. Og videre, at dersom man trives i bomiljøet man befinner seg i, vil man føle omsorg og ta ansvar for det - for eksempel gjennom å rydde utearealene, som Even forteller om. Men denne omsorgen for bomiljøet eksisteres ikke hos Even lenger. Han forteller at han er lei av at dersom noen rydder eller prøver å gjøre det hyggelig for de andre beboerne, så varer det ikke lenge før det ødelegges. Videre kobler Even endringen i bomiljøet med en endring i hvem som har bodd og hvem som bor i Hagegata 31:

De første årene, da. Da var vi jo nesten bare norske, og da var det mer samhold. Nå er det vel snaut nok noen som kjenner hverandre her. (Even, Hagegata 31)

Det at informantene opplever at man kjente hverandre før, og dermed hadde oversikt over alle beboerne, bidro også til en forsterket trygghetsfølelse, forteller Even. Roald, som akkurat har flyttet fra Hagegata 30 da jeg intervjuer han, forteller om lignende opplevelser:

Ja, det er ikke lett [å bo i Hagegata 30]. Det er stor forskjell fra da vi flyttet inn til, ja, fram til i dag, da. De eldre døde ut. Det ble fryktelig mye narkomane der. Og det ødela veldig mye, de brøt seg inn i kjellerbodene, man fikk ikke ha noe i fred, liksom. Også postkassene, til og med, de brøt de opp. (Roald, Hagegata 30)

Savnet etter det gamle samholdet og naboskapet finnes blant flere av de eldre informantene, som har opplevd Tøyen gjennom mange år. Sitatene ovenfor tyder på at flere av informantene opplever at flere av naboene kjente hverandre tidligere. Blant annet sier Even:

Det er de som har bodd her lengst da, som er på hils. Men det er ikke sånn at jeg flyr inn til noen. Det eneste er hun er tvers over gangen da, for hun er ganske pratesjuk, så hun vil gjerne ha noen å prate med. Så da ringer hun på og spør om jeg vil komme inn.
(Even, Hagegata 31)

Som Even sier ovenfor, er noen av de eldre beboerne som har bodd samme sted lenge på hils med hverandre. De fleste av fortellingen om naboskap, i både Hagegata 30 og 31, fremstår som fortellinger om "de fjerne naboene" (jamfør Nordahl 1996), naboer som man er på hils i

gangene men uten noen vedvarende relasjon. Fravær av det gamle fellesskapet kan imidlertid ikke knyttes til gentrifiseringsprosesser alene, slik man blant annet har sett i Tøyengata (Huse 2010, s. 27). For som kapittelet videre skal ta for seg, opplever mange av informantene beboersammensetningen i de to kommunale blokkene som sterkt medvirkende til det dårlige bomiljøet og fraværet av samhold. Det at det kommunale boligsystemet har fått en mer mangfoldig karakter ser slik ut til å ha store innvirkninger på hvordan informantene opplever bomiljøet og Tøyen som nærmiljø.

5.2.1 Årsaker til opplevd negativt bomiljø

Med unntak av Moumina som har bodd kortere tid på Tøyen enn resten, forteller samtlige om opplevelsen av et bomiljø og et Tøyen i endring i negativ forstand. Informantene mener det er ulike årsaker til hvorfor de opplever bomiljøet slik de gjør. Det varierer også når informantene opplever at bomiljøet, og også nærmiljøet, har endret seg. Mens det for Even allerede var i løpet av de første 5-6 årene han bodde i blokka, med andre ord på begynnelsen av 80-tallet, opplever andre at det har skjedd en endring senere. I følge Alma har den største endringen skjedd etter at Plata ble stengt i nyere tid² og flere narkomane har kommet inn i det kommunale boligsystemet. Alma påpeker dermed hvordan det sosiale landskapet i byen har endret seg og hvordan det påvirker hvordan hun opplever Tøyen. Det sosiale samværet som hadde eksistert tidligere ble borte, og om dagens bomiljø sier hun:

Det skjedde når de stengte Plata, for 5-6 år siden. Det var ille altså, du kan ikke beskrive hvordan det var. Stakkars folk. Heismontørene var helt fortvila, fordi heisen sto ganske ofte, og der nede mellom alle sprekkene, lå det masse sprøyter. Nei, de var helt sjokkert. (Alma, Hagegata 31)

Lik det beboerorganisasjoner på Tøyen har argumentert for, at området er belastet med for mange ressurssvake beboere, opplever altså flere av informantene det å bo på Tøyen i dag som fremmed på grunn av endringer i beboersammensetningen. Liksom Even beskriver i avsnittet tidligere, forteller flere av informantene om hvordan det tidligere var et relativt homogent miljø på Tøyen og innad i de kommunale blokkene. Det at det var "nesten bare norske" som bodde der, er en type uttalelse som går igjen i flere av intervjuene. At det fantes mennesker i naboleilighetene som flere av informantene følte at var like seg selv kan dermed være et av aspektene ved hva de opplevde som et godt bomiljø tidligere. Samholdet som Even

---

²Plassen foran Oslos sentralbanestasjon, kalt Plata, som lenge har vært et sted hvor kjøp og salg av narkotika har skjedd åpenlyst, har i mange år blitt forsøkt stengt (VG 2004).

mente eksisterte når det bodde flere majoritetsnordmenn i Hagegata 31 er nå borte. Det at det bor andre mennesker i Hagegata 30 og 31 enn hva som var tilfellet tidligere er kanskje tydeligst når det er snakk om mennesker som ser annerledes ut enn seg selv. Spesielt blir en gruppe, somaliene, trukket frem når flere av informantene forteller om hvordan de opplever å bo på Tøyen i dag:

Altså, når man går ut, så er det afrikanere med sine grønnsaksposer, det er så uvant liksom, miljøet [...] Jeg føler at det er veldig fremmed. Og at det har blitt mer og mer... Norske folk, de går bare gjennom, men de [innvandrerne] bor jo her hele tiden. Spesielt somaliere, de er det veldig mange av. (Solfrid, Hagegata 31)

Solfrid har bodd sju år på Tøyen og i Hagegata 31, og opplever området som fremmed på grunn av menneskene som bor der. Hun opplever at det er en overvekt av muslimske beboere i blokka si, som gjør at hun også tror at Tøyen etterhvert vil bli et muslimsk område. "Vi har til og med bønnerom nederst i blokka!", sier hun og virker bekymret for utviklingen. Som Even, forteller hun om hvordan beboerne i hovedsak var etniske nordmenn da hun flyttet inn, men at de enten har flyttet eller gått bort. For Solfrid er dette et viktig aspekt ved bomiljøet, og hun opplever det som vemodig at "det ikke lenger er så mange å snakke med" i blokka. Arnulf har også en formening om når bomiljøet innad i Hagegata 31 endret seg:

Så fort vi fikk inn somaliere og, vel å merke, ikke alle, for all del. Men det er de som gjør dritten som vi legger merke til vet du, dessverre får dem skylda alle sammen [...] Når det står da 8-10 sånne slamper utenfor og skriker og røyker hasj og sånt noe. Jeg tør ikke invitere folk hit engang jeg. For folk som ikke er vant til Tøyen. For så mye søppel og dritt som disse somaliene driver på med, det er helt. Nei, det går ikke an å beskrive altså. (Arnulf, Hagegata 31)

Solfrid og Arnulf er ikke de eneste beboerne som tar opp dette temaet i intervjuene. Tiril, en annen beboer i Hagegata 31, sier blant annet:

Det bodde mange flere norske her før. Og når de da flytter inn store utenlandske barnefamilier. Det har ført til en del trøbbel, mye hærverk og mye. Ungene leker og ødelegger heisen. Ja, det har vært ganske mye sånn. (Tiril, Hagegata 31)

Even har også sterke meninger om beboersammensetningen i Hagegata 31, hvilket kommer spesielt tydelig frem i denne dialogen mellom meg og ham:

Even: Og de fleste der (i Hagegata 31), de betaler vel ikke husleie i det hele tatt.

Ingrid: Kan du utdype det?

Even: Nei, disse somaliene og pakistanerne, tror du de betaler husleie da?

Ingrid: Jeg vil tro at alle må det?

Even: Nei, de får heller penger de, for å bo der.. Og så får de alt utstyr, kjøleskap og ovn og alt får de. Så det er forskjell på Jørgen Hattemaker og Kong Salomo, det er det!

Det at beboerne i utvalget føler at de har kommet i mindretall, både innad i blokkene, men også på Tøyen generelt, er altså noe flere av informantene gir uttrykk for at er fremmed og annerledes. Endringene i beboersammensetningen som informantene forteller om vitner om at den kommunale boligsektoren i stor grad har fått en mer mangfoldig karakter (Malpass 2005), og i økende grad huser de mest sårbare og marginale gruppene i samfunnet, som nyankomne flyktninger, etniske minoriteter, rusmisbrukere eller andre med sosiale problemer (Dyb, Solheim og Ytrehus 2004). På samme tid har det kommunale boligsystemet også fått en større konsentrasjon av visse grupper, som for eksempel rusmisbrukere, som blant annet Roald og Alma påpeker ovenfor. Det at mange av de eldre informantene opplever beboersammensetningen i blokkene som relativt homogen tidligere, synes å være nært knyttet til økt tilstedeværelse av ikke-vestlige innvandrere. At informantene beskriver bomiljøet som ustabil, begrunnes også med en større gjennomstrømning av beboere med kortere botid.

5.2.2 White flight og følelsen av utrygghet

Økt tilstedeværelse av etniske minoriteter fremstilles ofte som et problem for de "hvite" majoritetsnordmannen. Dette er imidlertid ikke noe som mitt materiale understøtter; et større mangfold på Tøyen oppleves også som en utfordring blant informantene som selv tilhører en etnisk minoritet. Et større etnisk mangfold på Tøyen kan også oppleves som en utfordring for mennesker med en annen landbakgrunn – kanskje spesielt i forbindelse med skolen og egne barns muligheter til integrering. Fatima er opprinnelig fra Somalia og kom til Norge for rundt 20 år siden. Selv om hun er nyinnflyttet i Hagegata 31, har hun bodd lenge i en annen kommunal bolig i nærheten av Tøyen torg, og kjenner både Tøyen og utfordringene ved å bo der godt. Også hun har vært bekymret for beboersammensetningen og hvordan den hvite majoritetsnordmannen tilsynelatende forlater Tøyen. Hun sier:

Når jeg flyttet til Tøyen i 1998, var det ikke som i dag. Det var lite innvandrere.. I den blokka jeg bodde [før, også kommunal blokk], var det utrolig mange etnisk norske, både familier og eldre. Og når de gamle døde eller flyttet på sykehjem og det ble ledige leiligheter, sende Boligbygg bare inn innvandrerfamilier. For jeg kjenner en norsk familie som bodde der, de hadde en gutt og vi kjente hverandre. Og når jeg flytta derfra nå, så hilste hun på meg og sa "beklager, men jeg må flytte ut [av Tøyen]", og jeg lurte på hvorfor, og da sa hun at sønnen hennes var ensom på skolen. Veldig

mange norske flyttet ut da. Så hun sa at hun også måtte flytte, selv om hun egentlig ikke hadde lyst.. Men alle de andre norske barna flyttet jo, så hun ville ikke at sønnen skulle bli ensom. For alle som var igjen var minoriteter.. Men jeg sa det til henne, at det er veldig rart, Tøyen ble ikke laget for oss [innvandrere], det er jo en norsk by. Så hvorfor flytter de fra oss, de må jo være med oss. Vi må jo lære kulturen deres, det er de norske som skal vise oss hvordan det er! (Fatima, Hagegata 31)

Selv om Fatima også reflekterer rundt de positive sidene ved at mange på Tøyen har somalisk bakgrunn som henne selv, som spesielt bidrar til det at hun også føler seg hjemme, er hun også bekymret for hvordan barna hennes skal lære norsk språk og skikker dersom det ikke er noen etniske nordmenn igjen på Tøyen. Hun sier videre:

Jeg skulle ønske den gangen at Tøyen var 50/50 etniske norske og innvandrere. Men det ble ikke det. Det ble 99 % innvandrere, og kanskje bare 1 % etniske norske. Det var 9 barn på skolen [som var etnisk norske]. Og noen år etter det, var det ingen. De som bodde på Tøyen flyttet når barna skulle begynne på skolen, eller sendte dem til Kampen eller en annen skole. Og Tøyen skole var ikke så bra heller. Masse vikarer, hele tiden. Men den gangen hadde jeg ikke mulighet å flytte, så jeg måtte bo her og hjelpe barna mine med lekser. (Fatima, Hagegata 31)

Fatima beskriver her et fenomen som i byforskning fra USA spesielt omtales som *white flight* - hvit flukt - hvor den hvite majoritetsbefolkningen flytter fra områder med en høy minoritetsandel. I Oslo er dette et relativt nytt fenomen, og inntreffer ofte når barna i husholdningene som flytter når skolealder (Huse 2014). I følge Boterman (2013), som har forsket på skolesegregasjon i Nederland, er et kjennetegn ved middelklassen som flytter inn i tidligere arbeiderklassestrøk et ønske om å bo i områder som huser et sosialt mangfold (se også Ley 1994, 1996). Dette skiller den gentrifiserende middelklassen fra middelklassen i forstedene, hvor befolkningen tradisjonelt har vært mer sosialt homogen. Imidlertid strekker ikke nødvendigvis denne preferansen om sosialt mangfold seg til den urbane middelklassens skolevalg for sine barn. For å forstå denne tendensen må man, i følge Boterman (2013), ta i betraktning at for middelklassen er utdanningssystemet en viktig komponent i å opprettholde og legitimere klasseforskjeller. Selv om gentrifisererne i denne konteksten har en urban livsstil kjennetegnet av "'political correctness' and 'good taste', their distinctive practices become challenged by the newly acquired responsibilities of parenthood" (s. 1133). I motsetning til hva Boterman beskriver, viser imidlertid sitatene til Fatima ovenfor at bekymringen rundt en overvekt av barn med minoritetsbakgrunn på Tøyen skole ikke bare er en bekymring for etnisk norske foreldre. Dette har også Tøyensatsingen anerkjent, hvilket reflekteres i at en av målsetningene her er å reversere denne trenden til hvit flukt blant

barnefamilier. Dermed har også Tøyen skole blitt et viktig satsingsområde, som skal gagne alle Tøyens barnefamilier.

De er mange likheter i hvordan de jeg har snakket med svarer når de blir spurt om hvordan de opplever å bo på Tøyen. Det første de svarer angår det de opplever som utfordrende i bomiljøet de befinner seg i, som for eksempel narkotikasalg, hærverk, vold og generell utrygghet. Mange av informantene opplever også at de opplever at blokkene de bor i har blitt et samlested for "alt slags mulig pakk" (Arnulf, Hagegata 31) og at kommunen må slutte å sende alle med sosiale problemer til Tøyen, en tendens også beboerorganisasjonene har ytret sterk kritikk mot. Men mens de etnisk norske beboerne i Hagegata 31 opplever at "det gode, gamle" fellesskapet utfordres og reduseres, blant annet på grunn av økt innvandring, uttrykker ikke Fatima, opprinnelig fra Somalia, noen slik nostalgi. Heller er hun bekymret for hvordan endringene i nærmiljøet påvirker integreringer av mennesker med minoritetsbakgrunn. Fordi flere av informantene har bodd lenge på Tøyen, og dermed er vant med et visst tilbud i nærområdet, kan det tenkes at flere av disse informantene ville opplevd samtlige endringer som negative og fremmed. Imidlertid viser sitatene og fortellingene både ovenfor og nedenfor at utfordringene de opplever i bo- og nærmiljøet er reelle utfordringer knyttet til kriminalitet og følelsen av utrygghet.

Et annet aspekt av hva samtlige informanter opplever som negativt ved å bo på Tøyen er, som nevnt ovenfor, knyttet til følelsen av utrygghet. Flere av informantene forteller om ubehagelige episoder, både rundt Tøyen torg, utenfor blokkene eller inne i oppgangen. Even har for eksempel opplevd å bli ranet på torget midt på dagen:

Det skjedde akkurat borte ved heisen der [peker i retning Tøyen torg]. Det kom en unggutt og spurte hvor mye klokka var, og jeg svarte kvart på to. Og dermed var den en som låste armene mine bakover, også dro de bare klokka over [viser på armen]. Så lenka og alt spratt. Og det var en gullklokke som jeg hadde fått etter 25 års tjeneste på jobben. Så den er jo ikke erstattelig. (Even, Hagegata 31)

Andre har hatt ubehagelige møter med narkomane eller mennesker som ikke hører hjemme i blokka. Mange av beboerne har ringt politiet opptil flere ganger, enten på grunn av bråk eller kriminelle hendelser. Imidlertid må det være Arnulf, beboer i Hagegata 31 i 38 år, som forteller om de mest alvorlige episodene:

Vi har en spesiell gjeng, som røyker hasj borti hele huset der borte [i Hagegata 31], og dette er det ingen som gjør noe med rett og slett! Jeg har ringt politiet flere ganger, det

var en gang jeg kom ut i sjette etasje, vi bor i sjette, da var det en mørkhuda, veldig mørk, antagelig somalier, guttevalp, tipper han var en 19 år, det er valp for meg, som sto med en pistol rett i panna på meg, som skulle ha pengene mine. Jeg ble ikke redd engang, jeg ble bare sint. Jeg sa "nei, gå nå hjem til mammaen din du da", sa jeg. (Arnulf, Hagegata 31)

Ingen ble skadet under denne episoden, men den viser hva slags utfordringer beboerne har opplevd i de kommunale blokkene på Tøyen torg. Ved en annen anledning har Arnulf også opplevd at det har banket på døren, han har åpnet og funnet en hardt skadd mann i gangen. Han ringer politiet, men mannen dør senere av skadene.

Slike erfaringer har endret Arnulfs oppfatning av Tøyen. Nå oppholder han seg lite på andre steder enn sin egen bolig når det er mørkt. Dersom han en sjelden gang er en tur på puben, har han alltid følge hjem, forteller han. Han er ikke den eneste av informantene som har lagt om sine rutiner fordi de ikke lenger føler seg trygge alle steder i nærmiljøet. Tiril liker for eksempel å gå tur, men sier hun har blitt mye mer selektiv på når hun velger å gå disse turene; fordi hun opplever det som utrygt å bevege seg ute på Tøyen alene. Fatima sier hun føler seg relativt trygg på Tøyen. Imidlertid er hun bekymret for barna sine:

Jeg kjenner meg i utgangspunktet trygg, men for barna er jeg bekymra, det har jeg alltid vært. Jeg har sett med egne øyne at det selges narkotika der [i Hagegata 31]. Det er jo ikke noe styre, det er ingenting. Det er ingen dugnad, ingen beboermøter. Så de som bor der kan gjøre akkurat hva det vil. Det er det som er verst med å bo i kommunal leilighet. Ulike og forskjellige folk, med dårlig økonomi. Rusmisbrukere og psykiatri. Det jeg ikke skjønner er innvandrerfamilier, de fleste av dem, ikke alle, men de fleste er jo vanlige familier, men med dårlig økonomi, fordi de er nye i landet, de kan ikke språket eller har ordentlig jobb. Men de har barn! Og barna deres må bo sammen med psykiatri og narkomane, og det skjønner jeg ikke i det hele tatt. Det er jo ydmykelse for barna - det er jo svikt! Og ingen vil snakke om det. Det er jo svikt. For når de vokser opp, de blir jo narkotikaselgere fordi forbildene gjør det. (Fatima, Hagegata 31)

Fortellingene om bomiljøet og hvem som bor i kommunale boliger i Hagegata 30 og 31 viser hvordan allerede utsatte grupper, grupper som kanskje har spesielt sterkt behov for stabile boforhold, som blant annet nyankomne flyktningfamilier, faller sammen med de som er ekskludert fra det private boligmarkedet, blant annet på grunn av problemer med rus (Hellevik og Nordvik 2004, s. 25). Spesielt for hushold med barn, peker Hellevik og Nordvik på at det kan utgjøre et betydelig velferdsproblem når bomiljøene oppleves som ustabile.

Utfordringene som flere av informantene tar opp kan betegnes som konflikter i bomiljøet. Selv om konflikter mellom beboere kan oppstå hvor som helst, kan det tenkes at beboere i kommunale beboere opplever flere konflikter, ettersom det ofte er en svært mangfoldig beboergruppe som i dag bebor de kommunale boligene i Oslo. Det er påfallende mange av informantene som forteller om hva de opplever som negativt når spørsmålet om hvordan det oppleves å bo på Tøyen stilles. Hva informantene opplever som positive aspekter av å bo på Tøyen har jeg ved flere anledninger måtte spørre direkte om, da de negative fortellingene har dominert. Allikevel er det mange av informantene som allikevel ønsker å bo på Tøyen. Med unntak av to informanter, sier samtlige at de ønsker å bli boende, hvilket diskuteres i underkapittelet om boligpreferanser.

5.3 Kunnskap om og opplevelse av Tøyenløftet

Beboerne i Hagegata 30 og 31 har ulik grad av kunnskap om Tøyenløftet, og opplevelsene av endringene som skal skje og allerede skjer er dermed ulike. Av de elleve kommunale beboerne som er intervjuet, er det to informanter som er engasjert i beboerorganisasjonene, som under det felles slagordet "Løft Tøyen" er aktive i nærmiljøet. Disse to informantene har mer inngående kunnskaper om flere aspekter ved Tøyenløftet enn de resterende informantene. Dermed knytter flere av informantene områdeløftet og den større Tøyensatsingen til overflatetiltak på Tøyen torg og til Boligbygg og kommunens krav til at de må flytte. Opplevelsen av Tøyenløftet knyttes dermed også til en eventuell utstøting, som diskuteres i neste kapittel. Som informantene har beskrevet ovenfor, har flere opplevd bomiljøet på Tøyen og innad i blokkene som utfordrende. De ulike utfordringene informantene identifiserer er også én av flere årsaker til at flere av informantene er skeptiske til hvilke positive konsekvenser et områdeløft på Tøyen vil ha.

5.3.1 Overflatetiltak og nye restauranter

Flere av informantene uttrykket i intervjuene at noe burde skje på Tøyen, ettersom flere opplever bomiljøet som utfordrende. Som Alma uttrykket det da jeg snakket med henne i september, over ett år etter at Tøyen-avtalen ble vedtatt:

Nå skjer det jo utrolig lite. Det må jo skje noe, eller så blir det en kjempeghetto her. Stakkars unger som vokser opp, liksom. (Alma, Hagegata 31)

De aller fleste informantene deler dette synet, at "noe må skje" på Tøyen. Samtlige uttrykker bekymring over hvordan området har utviklet seg, og påpeker at de ikke føler seg trygge mange steder på Tøyen. Når Roald skal fortelle om bomiljøet i Hagegata 30, sier han blant annet:

Og alle de gamle som bodde rundt der, som fikk leilighet i nr. 30, de eldre folka, de døde etterhvert. Så kom det inn litt av hvert av klientell. Og så ble det slum. (Roald, Hagegata 30)

Alma og Roalds bruk av ord som slum og ghetto er sterke signal på hvor utfordrende de har opplevd bomiljøet i Hagegata 30 og 31. Tøyen som område har utvilsomt hatt en stor konsentrasjon av vanskeligstilte mennesker, i tillegg til lokaliseringen av flere tilbud til sosialt utsatte grupper, som kontor for metadon-utdeling og Oslos største NAV-kontor. En slik konsentrasjon, som også har bekymret politikerne, blir ofte forstått som et tegn på ghettodannelse. Frykten for ghettodannelse og forslumming, som Alma og Roald forteller om, har også vært en viktig motivasjon for myndighetenes satsing på Oslo indre øst tidligere (Sæter og Ruud 2005, Huse 2014). Imidlertid eksisterer det ikke områder i hverken Oslo eller resten av Norge som kan defineres, etter gjengs definisjon, som ghetto, blant annet fordi ingen områder i Oslo er dominert av én etnisk minoritet (Huse 2014). Det som allikevel oppleves som en realitet for informantene er at spesielt én minoritetsgruppe skiller seg ut - somalierne. I følge Huse (2010, s. 158-159) har somaliske flyktninger en sterk tilstedeværelse i Grønland/Tøyen-området, uten at det nødvendigvis gir ghetto-begrepet legitimitet i en norsk kontekst. Imidlertid er somaliere i Norge den minoritetsgruppen med lavest sysselsetting (SSB 2014), som også bidrar til at inntektsnivået er svært lavt. Og selv om ikke Tøyen kan defineres som ghetto, betyr det imidlertid ikke at det ikke finnes negative oppfatninger av Tøyen som sted med mange innvandrere og som kan uttrykkes ved å kalle det nettopp ghetto. Som Slater og Andersons (2012) empiri fra Bristol viser, kan selve oppfatningen av et område som ghetto være kraftfull nok til å legitimere politikk som fremmer gentrifiseringsprosesser gjennom beboerutskiftning. Slater (2009b) advarer imidlertid mot å sette merkelappen ghetto på områder med en høy andel innvandrere i en britisk kontekst. I følge Slater kan *the reputational ghetto*, at områder oppfattes som ghetto uten og egentlig være det, være problematisk fordi det tilslører segregasjonen mellom fattig og rik. Segregasjonen får heller et raseinnhold som gir grunnlag for politiske tiltak knyttet til etniske, fremfor sosio-økonomiske, skillelinjer.

Det som også er klart fra intervjuene er hvor store forskjeller det er blant informantene når det kommer til kunnskap om den større Tøyensatsingen og selve områdeløftet. Mens de to beboerne som er aktive i beboerorganisasjonene er kjent med både bakgrunnen for den politiske satsingen, målsetningen og flere av de konkrete tiltakene, er det flere som ikke er kjent med de samme aspektene. Flere av informantene tok opp overflatetiltak eller nyetableringer på og rundt Tøyen torg når de skulle svare på spørsmål om hva de visste om det pågående områdeløftet:

Det jeg har hørt er at det skal komme en ny butikk, sånn med fisk og kjøtt. Også har jeg hørt at det skal komme en restaurant til, det er det jeg har hørt. (Tiril, Hagegata 31)

Husa skal sikkert bli pussa opp, og så blir det vel noen nye butikker da. Men de sier jo ikke noe om hva. De sender jo ikke ut noe reklame eller brosjyrer eller noe sånt, om hva som skal skje. Det er sånne gjettegrier. Nå skal det visstnok bli en ny restaurant [...] De må jo sende ut noen brosjyrer, sånn at folk vet hva som skal skje. (Mats, Hagegata 30)

Hverken Tiril eller Mats er med i noen av beboerorganisasjonene. Fra uttalelsene deres kan det virke som informasjonen de har om områdeløftet er informasjon de har hørt av andre beboere eller venner i nærmiljøet, fremfor representanter fra kommune eller beboerorganisasjoner. Alma har sett et planforslag for opprustningen av Tøyen torg, men hun er skeptisk til om det er gjennomførbart:

Jeg har i grunnen bare sett bilde, og tenkt "herregud skal det være sånn, det er jo veldig fint da", men her er det jo bare masse sneiper og tyggegummi og sånn, så jeg får det ikke helt til å stemme. Og de klarer jo ikke å reparere disse hellene engang [på torget] [...] Men det som er, er at alt tar så lang tid, disse planene. Men det bør i alle fall være funksjonelt, og holdbart, sånn at det ikke ser ut som et helvete etter noen år. (Alma, Hagegata 31)

Fordi Alma ofte bruker Tøyenbadet har hun også lest om et nytt badeland, som er en del av Tøyensatsingen:

Og badeland, det er jo flott det da, men jeg håper bare ikke at det blir så dyrt at vanlige folk ikke har råd til å dra dit. (Alma, Hagegata 31).

Alma tar opp en reell bekymring knyttet til endringene som skal skje på Tøyen, hvorvidt de nye fysiske aspektene ved Tøyensatsingen vil være tilgjengelig for alle eller bare noen, når de skal stå ferdig i 2018. En bekymring for ikke å lenger ha tilgang til de stedene man hadde tilgang til tidligere, blir også relevant i relasjon til utstøting som følge av at et område oppgraderes, som neste kapittel viser.

Erfaringene til Tiril, Mats og Alma kan tyde på at ikke alle beboere på Tøyen har kunnskap om hvilke endringer som planlegges for å løfte Tøyen. Riktignok stemmer det at Tøyen torg skal oppgraderes, og torget har fått flere nyetableringer som både Tiril og Mats beskriver. Flere av informantene sitter igjen med samme type opplevelse av at endringene som skjer i nabolaget i all hovedsak omhandler fysiske endringer på overflatenivå, og som tilfører torget ny næringsvirksomhet.

5.3.2 Flytting

Det imidlertid alle informantene knytter til opplevelsen av Tøyenløftet er at de må flytte. Både beboerne som allerede har flyttet og de som er igjen i Hagegata 31 forteller om møter med Boligbygg og Oslo kommune hvor de fikk beskjed om at de ikke lenger kunne bo i leilighetene sine:

Jeg var borte på Tøyen skole [på et allmøte], men jeg venta på Boligbygg da, og de var de eneste som ikke kom. Jeg skulle spørre om noe om leilighetene, for jeg hadde søkt om å pusse opp, også tar det jo så innmari lang tid, og når det endelig er gjort, så må vi flytte. Det er litt jæskli. De kunne jo sagt det, at det kunne hende at vi skulle flytte om et år. (Roald, Hagegata 30)

Med unntak av to informanter, som også er aktive i en av beboerforeningene, visste de resterende informantene lite eller ingenting om Tøyen-avtalen eller områdeløftet før de fikk beskjed om at de måtte flytte som følge av den samme avtalen. Mats forteller videre om allmøte for alle beboere i Hagegata 30 med Boligbygg og kommunen tidlig på våren 2014:

Mats: Vi ble bedt opp i et sånt kontor i Hagegata 22, og da fikk vi beskjed om at vi skulle flytte i løpet av året.

Ingrid: Hadde du hørt om områdeløftet på Tøyen før du fikk beskjed om at du måtte flytte?

Mats: Nei. Så det var da jeg ble oppmerksom på det. Jeg visste kanskje litte grann ... Men det skal jo tolkes riktig da. Noen ganger var det dét, og andre ganger skulle vi bo her allikevel.

Dette møte fant sted mange måneder etter at Tøyen-avtalen ble signert og vedtatt. For beboerne i Hagegata 30 var situasjonen mer umiddelbar enn i Hagegata 31, hvor mange av beboerne fremdeles bor. Fordi Hagegata 30 etter planen skal gjøres om til studentboliger, måtte alle ut innen 2014 dersom Studentskipnaden i Oslo (SiO) skulle være i stand til å ta over bygget i januar 2015. Prosessen med å tømme blokka skjedde rimelig fort, som jeg også

kommer tilbake til i neste analysekapittel. Også i Hagegata 31 hadde beboerne vært på fellesmøte med Boligbygg og kommunen da jeg intervjuet dem:

Ingrid: Føler du at du har fått tilstrekkelig og god informasjon om flytteprosessen?

Arnulf: Nei. Neinei. Vi har hatt ett møte med Boligbygg, som vi hadde der borte, hvor det var enetale i fra en dame som sto og sparka i beina, som var ja ... "Sånn er det bare, bang! Take it or leave it!".

Flere av informantene påpeker at man på dette møtet fikk beskjed om at det var mulighet til å kjøpe egen bolig dersom beboerne ønsket det. Som et alternativ kunne de skrive seg på lister med hvor de ønsket å bo. For Arnulf var det imidlertid ikke aktuelt, selv om han ikke trodde han kom til å kjøpe egen leilighet da jeg intervjuet han:

På informasjonsmøtet fikk vi mulighet til å skrive oss på liste for ny bolig. Da ble jeg enda sintere altså. Da var det mange som var dumme, og tenkte at de måtte skrive seg opp så fort som mulig.. Og de har flytta allerede de altså. Men jeg syns det var å gi opp litt for tidlig. (Arnulf, Hagegata 31)

Ettersom mange av beboerne som er intervjuet i denne oppgaven ønsker å bli boende i leilighetene sine, knyttes dermed områdeløftet også til noe negativt, som også diskuteres i underkapittelet om utstøting. Flere av informantene sitter også igjen med en følelse av usikkerhet og forvirring når det kommer til bosituasjon og områdeløftet. For det første, var det ingen i Hagegata 31 som visste når eller om de måtte flytte når intervjuene ble utført. Arnulf er blant annet frustrert fordi det finnes ulike typer boligkontrakter beboerne har med Boligbygg:

Ja, så er det masse frustrerende greier med kontrakter og sånne ting. For noen har evighetskontrakt, og det Boligbygg absolutt ikke bryr seg om i det hele tatt, det er å ta hensyn, det gjør dem overhode ikke. Det er i hvert fall helt garantert. De er nærmest et nødvendig onde. (Arnulf, Hagegata 31)

I følge Boligbygg skal beboerne i Hagegata 31 etter planen flytte ut når kontraktene deres går ut, men hvorvidt det betyr at beboere med evighetskontrakt kan bli værende er usikkert. Even er den eneste blant informantene som har evighetskontrakt, en kontrakt med Boligbygg som varer livet ut, i motsetning til kontraktene som utstedes i dag for 3-5 år av gangen.

Evighetskontraktene er allikevel ikke bundet til én kommunal leilighet, men til hele det kommunale boligsystemet. I Hagegata 30 måtte alle beboerne flytte, uavhengig av kontrakt:

Det er flere som har evighetskontrakt, som bare har blitt skygget bort. Det gjelder liksom ikke lenger [snakker om beboere i nr. 30]. Du vet, hun som jeg snakket om,

hun drev på med advokater og greier. Den som skriker høyest vet du. Det spørs om jeg må begynne å bjeffe litt.. Hun hadde evighetskontrakt, det er gammelt vedtak. Det er fra denne blokka var ny, fra '75, rundt der. Men flytte måtte hun. (Arnulf, Hagegata 31).

I følge Solfrid har beboere med ordinær kontrakt også fått beskjed om at de kan bli værende selv om de velger å ikke kjøpe leilighetene de bor i:

Solfrid: Dersom det ikke blir noe kjøp, så har vi fått beskjed om at vi kan bo trygt der, det har jeg fått inntrykk av. Den blokka rett over [Hagegata 30], de måtte jo flytte veldig raskt, det ble jeg ganske overrasket over, hvorfor skulle de flytte og ikke vi?

Ingrid: Så alternativet er ikke at man får ny kommunal leilighet et annet sted i bydelen?

Solfrid: Jeg har ikke fått noen sånn beskjed, så jeg regner med at jeg kan bo der en stund til.

De ulike fortellingene tyder på at det knyttes mye forvirring, så vel som ulike erfaringer og opplevelser til den delen av områdeløftet som omhandler nedsalg av de kommunale leilighetene i Hagegata 31. Det eksisterer ulike formeninger blant informantene om hvorvidt de i det hele tatt må flytte, og når flyttingen eventuelt skal skje, som også bidrar til forvirring rundt hva slags prosess som egentlig er i gang i Hagegata 31. Hvorvidt det vil være igjen kommunale leiligheter i Hagegata 31 etter Tøyenløftet, og i hvilke omfang, er per dags dato ukjent. Det som imidlertid er klart, er at flere leiligheter i Hagegata 31 enten er solgt eller er i ferd med å selges på det private markedet. Til tross for at informantene forteller om ulike utfordringer ved å bo der de bor, viser fortellingene om fremtidige boligpreferanser senere i kapittelet at også slike områder kan bringe trivsel og tilhørighet fordi man føler at menneskene som bor rundt en er likesinnede. Gentrifiseringsforskning støtter dette (Cheshire 2006, Lees 2008), og har vist at sosial blanding som følge av gentrifisering også kan være negativt for svakerestilte hushold, fordi en endret beboersammensetning fjerner de støttende nettverkene som kommer fra å bo i et område med hushold som ligner sitt eget. Gjennom en endret beboersammensetning kan en konsekvens være at man bytter ut én type sosial kapital i nærmiljøet for en annen.

5.3.3 Tøyens fremtid

Blant informantene er det delte meninger om hvordan de tror Tøyen vil utvikle og endre seg som følge av områdeløftet og den helhetlige Tøyensatsingen. Noen av informantene er

optimistiske, andre er pessimistiske på Tøyens vegne. De som er optimistiske støtter seg til flere av målsetningene til områdeløftet; at andre type mennesker kommer til å bo på Tøyen i fremtiden, at Tøyen blir et attraktivt og trygt sted å være, og at det er mulig å overkomme dagens utfordringer. På spørsmål hvordan informantene tror Tøyen kommer til å bli etter Tøyenløftet sier blant annet Moumina og Fatima, som begge er aktive i beboerorganisasjonene:

Å, jeg tror det kommer til å bli så attraktivt! Alle vil ha lyst til å bo på Tøyen!
(Moumina, Hagegata 31)

Jeg tror faktisk Tøyen kommer til å endre seg. Jeg tror det kommer til å bli et kjempebra sted å bo.. Det kommer til å bli mer trygt og med mange som ønsker å engasjere seg. (Fatima, Hagegata 31)

Fatima støtter seg til et av målene med Tøyensatsingen, og ønsker seg også en annerledes beboersammensetning. "Miks er bra", sier hun og håper at flere ressurssterke mennesker bosetter seg på Tøyen. De av informantene som er pessimistiske når det kommer til Tøyens fremtid har liten tro på at områdeløftet kan endre situasjonen på Tøyen. En av årsakene som blir trukket frem er beboersammensetningen, og at det er vanskelig å få til endring når Tøyen er bebodd av visse type mennesker. Blant annet er Solfrid lite håpefull på Tøyens vegne, uavhengig av områdeløft:

Ingrid: Opplever du at det er vanskelig å få til positive endringer her på Tøyen?

Solfrid: Ja, det er nok det.

Ingrid: Hvorfor det?

Solfrid: Beboersammensetning. Det er en del konservative somaliere her, og de passer ikke så veldig godt sammen med oss. De holder på sitt.. Det er som det har vært.

Selv om Solfrid er den eneste som spesifikt trekker frem somalierne som en gruppe med negativ effekt på området i fremtiden, deler flere av informantene hennes syn om at det er vanskelig å få til positive endringer på Tøyen. Dette er spesielt gjeldende for de eldre informantene som har bodd på Tøyen lenge. Blant annet påpeker Arnulf at han mener at hele Tøyenløftet "bare er en papirmølle for de som sitter nede på Rådhuset", og han ser ikke for ser hvordan politikerne skal kunne bidra til å gjøre Tøyen mer attraktivt:

Nei, så dette Tøyenløftet [rister på hodet]. Da må de nok løfte hardt! (Arnulf, Hagegata 31)

Mats er heller ikke sikker på hva han skal tro om utviklingen i Hagegata 30:

Ja, nå blir jo hele den gården [peker på nr. 30] ledig da, så jeg vet ikke hva de gjør, om de kommer til å kalle dem studiebolig for at leilighetene skal blir mindre, men at det blir for innvandrere. Jeg vet ikke. Plutselig snur de, vet du! (Mats, Hagegata 30)

En mistro til de politiske beslutningene som står bak områdeløftet som byutviklingsstrategi kan også bero på tidligere lovnader og programmer initiert for å løfte Tøyen, som Handlingsprogrammet for Oslo indre øst, som i stor grad ikke kan sies å ha nådd målsetningen om et trygt og attraktivt bomiljø (se Dagbladet 2012). I tillegg deler flere av informantene oppfatningen om at kommunen vil fortsette med å plassere alt de ikke vil ha andre steder på Tøyen:

Vi kan vel ikke forvente å få noe annet enn det som ikke skulle vært her. Det blir nok svart. Du kan se, i blokka hos meg nå så er det kanskje 10 norske familier igjen, i alle fall 10 på postkassa. Resten er utenlandske. (Even, Hagegata 31)

Samtidig er samtlige informanter, som gjort rede for tidligere, klare på at de ønsker at noe må skje på Tøyen for at det skal bli et bedre sted å bo. Fordi flere av informantene deler Fatimas ønske om "miks", og ser på det som avgjørende for at bomiljøet skal bedre seg, kan det dermed tenkes at disse informantene mener det er ønskelig med visse aspekter av gentrifiseringsprosessen, som for eksempel en endret beboersammensetning, selv om det også kan bety at de selv må flytte fra Hagegata 30 og 31.

5.4 Boligpreferanser

Til tross for at informantene beskriver flere negative aspekter ved både Tøyen som område og bomiljøet innad i Hagegata 30 og 31, blir også positive trekk ved Tøyen trukket frem og som i intervjuene gir grunnlag for hvorfor flere av informantene ønsker å fortsette å bo på Tøyen. Fatima, som har bodd i området lenge, belyser hva hun opplever som viktig for å trives på Tøyen når spørsmålet om hvordan hun opplever å bo på Tøyen blir stilt, og sier blant annet:

Jeg kan ikke si at det er 100 % perfekt, det kan jeg ikke si. Men det er bra, fordi jeg har bodd her lenge, jeg kjenner mange og så er det jo skolen barna mine har gått og fortsatt går på. De har venner her, og jeg kjenner mange. (Fatima, Hagegata 31)

For Fatima er det viktig med relasjoner i nærmiljøet for at hun skal trives et sted. Hun gjentar flere ganger i løpet av intervjuet at hun kjenner mange, fra alle slags kulturer, og at det også er viktig for henne - å ha venner fra mange ulike steder i verden. Hun er den informanten som

skiller seg ut når det kommer til et uttalt ønske om å bli bedre kjent med naboene sine og et ønske om samhandling mellom ulike mennesker. Arnulf, som også har lang fartstid på Tøyen, mener nærmiljøet og menneskene også utgjør et viktig positivt aspekt ved å bo på Tøyen:

Så det blir litt sånn at vi kjenner hverandre allikevel. Det er ikke sånn at man kommer på en butikk og ikke aner hvem som står bak kassa, men her hilser alle. Og spør hvordan det går. Det er hyggelig. De sier "vet du hva, nå har vi tilbud på det og det!". Det syns jeg er koselig. Det setter jeg pris på [...] Jeg syns det er viktig, at vi kjenner hverandre. Og dersom noen er syke eller noe, så er alle helt med - med en gang. Og hvis det er bortgang, så. Det er veldig felles, alt som er. (Arnulf, Hagegata 31)

Flere av informantene trekker frem matbutikken når de forteller om hva de opplever som positivt ved å bo på Tøyen, spesielt de eldre informantene. For Arnulf representerer Mega inne på Tøyen torg et sted hvor folk vet hvem han er, og som han kan hilse på. Roald trekker også frem Mega, mest fordi han da slipper å "traske hele byen rundt etter butikkene". I følge Tjora m.fl. (2012, s. 99-100) kan nærbutikken forstås som et "grenserom": når møter med andre, som for eksempel butikkpersonalet, føyer seg inn i en slags rutine og stedet man møtes får en sosial betydning, blir det som tilsynelatende fremstår som en tilfeldig møteplass til et slags grenserom mellom mennesker og situasjoner. Gjennom å benytte seg av nærbutikken, øker sjansen for at man treffer igjen de samme ansatte og andre faste kunder, som man etterhvert vil kjenne igjen. Tjora m.fl. omtaler også det han kaller samlingspunkter og samlingsstidspunkter. Samlingsstidspunkter kjennetegnes av et fastsatt tidspunkt for mulighet til å være sosial, som borettslagsmøter og dugnader. Samlingspunkter er steder hvor mennesker kan møtes uavhengig av tidspunkt, som kafeer, bakgården, skolen eller lekeplassen. Siden det virker klart fra intervjuene i dette feltarbeidet at det er liten mulighet for møteplasser innad i blokka, kan det tenkes at disse samlingspunktene blir enda viktigere for informantene.

Tilbud i nærmiljøet er også viktig for at flere av informantene trives på Tøyen, og ønsker å bli boende. Bruk av biblioteket, kiosken på torget (bilde 3), Botanisk hage og Tøyenbadet blir trukket frem som positive aspekter ved å ha bosted i Hagegata 30 og 31. Blant annet sier Alma:

Jeg bruker Botanisk hage veldig mye, og Tøyenbadet. Det er rekreasjon altså! Jeg er veldig glad i Botanisk hage, og veldig glad i å svømme. Så det har vært min trening da, under og gjennom operasjonen og sånn, da jeg gikk på krykker. Så jeg har sånn årskort på Tøyenbadet. (Alma, Hagegata 31)

Også sosiale samlingssteder trekkes frem som positive aspekter ved å bo på Tøyen. Som tidligere påpekt av Tjora m.fl. (2012), blir nærmiljøet spesielt viktig for de menneskene med fravær av andre alternativer og som er minst mobile. Mange av informantene er eldre, flere sliter med sykdom, og har også dårligere råd enn gjennomsnittet. At disse stedene finnes i umiddelbar nærhet virker viktig for flere av informantene. Noen av informantene har vanskeligheter med å bevege seg, og det er dermed avgjørende at disse stedene finnes i kort gåavstand fra blokkene, som for Alma da hun gikk på krykker og dermed hadde begrenset med byrom hun kunne benytte seg av. Noen av informantene treffes utenfor kiosken på Tøyen torg for å spille på hest og "få seg litt frisk luft", andre liker å ta en kaffe på kafeen Søstrene Norbys på torget. Biblioteket blir særlig trukket frem av Solfrid som en positiv institusjon i området, som er et av få steder i nærmiljøet hun bruker flere ganger i uken. Både Arnulf og Tiril trekker frem det de kaller bydelskroa som et viktig sted hvor de treffer venner og bekjente:

Ja, når jeg liker å gå ut, så går jeg enten hit [Hagestuen Café], fordi det er det nærmeste, eller så er det en kro nede på hjørnet her som vi kaller bydelskroa. Dit går jeg, for der kjenner jeg endel mennesker som jeg sitter og prater med. (Tiril, Hagegata 31)

Også for Arnulf er bydelskroa et sted hvor han kan treffe gamle kjente og hygge seg med quiz:

Vi har jo en lokal pub nede i Jens Bjelkes gate. Og der er det av og til quiz [om Tøyen], og da er jeg populær, vet du! Og der hvor den puben er, der kjøpte faktisk moren min gardinbrettet som vi har hjemme. Så det er veldig mye historie her. (Arnulf, Hagegata 31)

For Arnulf er dette samlingsstedet også av signifikans fordi det bidrar til at han føler seg viktig der. Fordi han har bodd på Tøyen nesten hele livet blir han, for å bruke hans egne ord, populær når det er Tøyen-quiz fordi han har mye lokalkunnskap å bidra med. Disse pubene, steder hvor både Arnulf og Tiril føler seg hjemme, synes å være viktige både for trivsel og relasjoner i nærmiljøet. Arnulf er i tillegg aktiv i en av kirkene i nærmiljøet, som også er svært viktig for han trives på Tøyen. Kirken er også med på å definere hvem Arnulf er, i følge han selv. Hvem han er knyttes dermed til visse kvaliteter ved stedet, som nærheten til kirken han er i hver søndag.

For Mats er et positivt aspekt ved å bo på Tøyen sentraliteten og at det meste er samlet ett sted. Han liker å bo på et sted som Tøyen torg, hvor det ikke er trafikk og hvor det er kort

vei til både bane og buss, forteller han. Flere informanter trekker også frem dette aspektet: at alt er på ett sted og, for å bruke Roald sine ord, at "man ikke trenger å springe hele byen rundt på jakt etter det man trenger". I lys av opplevelsen flere deler av å bo i et utfordrende bomiljø, er det dermed nesten oppsiktsvekkende hvor godt flere av informantene, deriblant Even, trives på Tøyen:

De fleste kjenner jo Tøyen, fordi det skjer så mye rart her. Det har jo skjedd en del opp igjennom årene her. Det er ikke mer enn en måned siden, så ble en drept i blokka hos meg. Så det er ikke så mye positivt å fortelle om... Men akkurat i dag, så kunne ikke jeg tenkt meg å bo noe annet sted. For det er så sentralt og sånn for meg, så jeg trives.. Bare så lenge jeg får gå i fred. Ellers så er det bra her på Tøyen, det er det. (Even, Hagegata 31).

Flere av beboerne er ikke bare knyttet til stedet de bor, men også leilighetene de bor i. Blant annet har både Arnulf og Even bodd i samme leilighet siden midten av 70-tallet, de har "levd et helt liv der", et liv de har delt med ektefeller og slekt. Roald og Marianne var noen av de første som flyttet inn i Hagegata 30, og har skapt en familie der. Ingen i Hagegata 30 og 31 eier imidlertid leiligheten de bor i, men flere har bodd der lenge og uttrykker eierskap til boligen. Blant annet forteller Even at han har pusset opp mye av leiligheten på egenhånd. For Alma er balkongen hennes viktig, hun sier at den er hennes "pusterom", og hun legger seg ofte på balkongen med musikk på ørene for å overdøve støyen fra barnehagen i 1.etasje. Både Roald, Marianne og Arnulf tar også opp at Tøyen er "hjemme", og Marianne spør hvorfor skulle noen ha lyst til å flytte fra hjemmet sitt når spørsmålet om hvor de ønsker å bo i fremtiden kommer opp. Dette viser også hvordan bolig ikke bare er en økonomisk eiendel, det er også et hjem, et sted mennesker føler de hører hjemme og som dermed også har en høyere verdi enn hva som kan fastsettes på boligmarkedet (Dyb, Solheim og Ytrehus 2004).

De av informantene som er optimistiske på Tøyens vegne, setter sin lit til at tiltakene kommune og stat iverksetter for å gjøre Tøyen til et bedre sted å bo skal fungere. Denne forståelsen av områdeløftet reflekteres også i de fremtidige boligpreferansene til de samme informantene. Fatima, som er engasjert i nærmiljøet og kan mye om endringene som er i ferd med å skje, sier blant annet at hun har vurdert å flytte fra Tøyen tidligere, men at hun har ombestemt seg etter at den kommunale og statlige satsingen på Tøyen var et faktum:

Jeg har vurdert det, før Tøyenløftet kom. Og jeg har spurt andre om de tror Tøyen kommer til å bli bedre denne gangen, og de har svart at selvfølgelig blir det det [...] Jeg sa til vennen min at nå er det et lite håp, selv jeg egentlig hadde bestemt meg for å flytte. Jeg hadde tenkt at jeg skulle få fast jobb og bruke pengene til å kjøpe en

leilighet og flytte fra Tøyen. Men nå vil jeg gjerne kjøpe leilighet på Tøyen! (Fatima, Hagegata 31)

Det er klart fra sitatene ovenfor at de fleste av informantene er knyttet til Tøyen på et eller annet vis - enten det er gjennom relasjoner i nærmiljøet, faste møtesteder eller at hjemmene deres finnes på Tøyen, eller en kombinasjon av flere ting. For de fleste vektlegges denne tilknytningen når de forteller hvor de ønsker å bo i fremtiden. Imidlertid ønsker ikke alle å bli boende på Tøyen. Solfrid har sett seg lei av de stadige utfordringene som følger med å bo i kommunal bolig på Tøyen, og kunne heller tenkt seg "å bo litt mer landlig til". For Solfrid er det faktum at hun opplever at ting bare har blitt verre på Tøyen et tegn på at det ikke er mulig å få til noe positivt der. Selv om det er flere av informantene som ønsker å bli boende på Tøyen, er det heller ikke alle som ønsker å fortsette å bo i Hagegata 31:

Jeg vil bo i nærheten til Tøyen, men jeg ville ikke bodd i noen av blokkene her [rundt Tøyen torg]. Fordi det føles utrygt. For alt det som skjer rundt her nå, med så mye vold. Det skjer jo liksom noe hver eneste dag. (Tiril, Hagegata 31)

5.5 Oppsummering

Samtlige informanter forteller om et utfordrende bomiljø i Hagegata 30 og 31. Dette bidrar til at de føler seg utrygge i eget nærmiljø og til at noen av informantene har endret sine rutiner. Informantene forteller videre om forfall i både materielle og sosiale strukturer, både innad i blokkene og på Tøyen generelt. Men heller enn at det her pekes på at kommunen som eier av boligmassen, er det beboersammensetningen som blir trukket frem som en årsak. Et større mangfold av grupper, en større gjennomstrømning av beboere og mennesker med mer alvorlige problemer enn tidligere er i dag en del av den kommunale boligsektoren, hvilket på Tøyen resulterer i det informantene opplever som et utrygt bomiljø. Noen av informantene føler også at Tøyen har blitt "fremmed", de kjenner ikke lenger like mange og det er annerledes mennesker som bor på Tøyen i dag enn hva de opplevde tidligere. Tap av nettverk og relasjoner, i tillegg til følelsen av utrygghet, bidrar til at blant andre Solfrid synes det er "vemodig" å bo i Hagegata 31, fordi hun føler at hun ikke "har noen å snakke med lenger". Dette kan imidlertid ikke knyttes til gentrifiseringsprosesser alene, da det i hovedsak er mindre ressurssterke mennesker enn informantene selv som bidrar til den negative opplevelsen av å bo i Hagegata 30 og 31, samt på Tøyen generelt.

Som fortellingene ovenfor har vist, har informantene også positive erfaringer og opplevelser knyttet til det å bo på Tøyen. Relasjoner i nærmiljøet, sentralitet og bruk av nærmiljøet går igjen som de viktigste faktorene for at informantene trives der de bor. Mange av informantene er knyttet til ulike steder i nærmiljøet, enten det er Botanisk hage, biblioteket, kirken eller steder hvor man kan treffe gamle kjente. Viktigheten av at disse stedene finnes i nærmiljøet er viktig, spesielt for de eldre informantene som er lite mobile. For noen, som Arnulf, er ikke kirken bare et sted han går, men også et sted som er en del av hans identitet. De positive aspektene ved å bo på Tøyen som informantene forteller om ovenfor er også knyttet til ønsket om å fortsette å bo på Tøyen, som flere av informantene deler. Flere av informantene opplever likevel at det trengs tiltak for å endre Tøyen slik Tøyen fremstår for dem i dag. Som blant annet Fatima, fremhever flere av informantene at beboersammensetningen er en av de største utfordringene på Tøyen. På denne måten knytter de dermed egne opplevelser og erfaringer av hvem som bor på Tøyen til Tøyensatsingens mål om en endret beboersammensetning som positivt for området. På denne måten eksisterer ideen om "problembøeren" i kommunale boliger også *innad* i utvalget; flere av informantene opplever at det er en konsentrasjon av ressursvake mennesker i blokkene, mennesker informantene opplever som mindre ressurssterke enn seg selv.

Informantene har ulike forventninger til hvordan Tøyen skal løftes gjennom områdeløftet. I dette utvalget tyder dataene på at beboere tilknyttet beboerorganisasjonene i større grad innehar kunnskap om bakgrunnen for Tøyenløftet, samt de overordnede målsetningene. Alle informantene knytter sin egen uavklarte, eller allerede avklarte, bosituasjon til områdeløftet, men de færreste hadde hørt om løftet før de ble informert om flytting på grunn av det. Blant informantene som ikke er aktive i beboerorganisasjonene er det først og fremst det at de må flytte fra hjemmene sine som står som den viktigste opplevelsen av den kommunale og statlige satsingen på Tøyen. På denne måten representerer også områdeløftet og Tøyensatsingen en negativ opplevelse for flere av beboerne, ved at de gjennom satsingen har fått beskjed fra Boligbygg om at de må flytte, noe de fleste informantene ikke ønsker. I denne konteksten representerer det kommunale og statlige Tøyenløftet også en kilde til usikkerhet og forvirring rundt hva som egentlig skal skje med informantene og når det skal skje.

6 Deltagelse, gentrifisering og retten til å bli værende

6.1 Områdeløft som deltagelse

"Alle er for Tøyen", skriver Audun Bergwitz i en artikkel i Bytopia (2014).

Beboerorganisasjoner, næringsliv og det globale selskapet DTZ Corporate Finance, som har ansvar for oppgraderingen av Tøyen torg, er alle bidragsytere til å gjøre Tøyen mer attraktivt. De har alle full støtte fra politisk hold. Beboerorganisasjonene Tøyenkampanjen, Tøyeninitiativet, Tøyenskontoret og Tøyen Velforening, er videre samlet under det felles slagordet "Løft Tøyen" og jobber for å bedre bo- og oppvekstvilkårene i området. Ettersom det kommunale områdeløftet i stor grad handler om deltagelse og medvirkning blant alle Tøyens beboere, kan det kanskje være nærliggende å tro at flere av beboerne i utvalget på en eller annen måte er engasjert i en eller flere beboerorganisasjoner på Tøyen. For Fatima og Moumina, som begge er engasjert i beboerorganisasjonene, representerer områdeløftet en mulighet til å bli hørt. Dette er imidlertid ikke en opplevelse som alle informantene i utvalget deler, og spørsmålet om hvorfor de som tilsynelatende har mest å tape i form av bolig og hjem ikke benytter seg av medvirkningsarenaene blir dermed relevant.

Et områdeløft initiert av offentlige myndigheter skal, som nevnt i kapittel 4, bidra til en helhetlig, varig og lokal utvikling i områder som forstås som levekårsutsatte. Husbankens program for områdeløft (2014) anser deltagelse blant beboere i området som skal løftes som et viktig resultatområde fordi "et variert tilbud lokalt bidrar til samhandling og muligheter for økt sosial kapital. Målet med lokal deltakelse er å fremme tilhørighet til og interesse for lokale forhold". En av informantene, Fatima, har selv vært med på å starte ulike foreninger på Tøyen som et ledd i å fremme interaksjon mellom beboere med ulik bakgrunn, og er fortsatt aktivt innenfor disse foreningene. På spørsmål om hvorfor hun har valgt å engasjere seg, sier hun:

Det er en egenskap, kanskje. Det er normalt for meg. Jeg er en engasjert person, som er åpen og ærlig. Jeg velger ikke mennesker. Alle er mine venner, så jeg vil ikke være med i noen konflikt [...] Jeg kom fra en veldig stor og sterk familie, hvor mange drev med business, så jeg har fått masse kunnskap fra min familie, gått på skole har jeg også. Både koranskole og vanlig skole, så det har hjulpet meg. Jeg var full pakke når jeg kom til Norge! (Fatima, Hagegata 31)

Som Fatima selv påpeker, er hun allerede en engasjert person. Hun fremstår som kunnskapsrik og som godt forankret på Tøyen. Hun fremhever også at hvem som helst kan være med i de ulike organisasjonene, og hvordan alle er velkomne – å være inkluderende er viktig. Moumina er med i Tøyen mødregruppe, som består av 40 somaliske kvinner som bor på Tøyen. Mødregruppen jobber frivillig og stiller blant annet opp under forskjellige arrangement som blant annet Tøyensk julemarked hvor de lager mat til frivillige og de fremmøtte. Både Moumina og Fatima har minoritetsbakgrunn. En annen ting de to kvinnene har til felles, er at de begge har barn i skolealder som bor hjemme. Dermed har begge kvinnene også en mer til direkte kobling til Tøyen skole enn hva de eldre informantene i utvalget har. Ettersom det er en viktig del av Tøyensatsingen, kan det være med å forklare hvorfor akkurat disse to har engasjert seg mer direkte i nærmiljøet. Moumina sier blant annet på spørsmål om hvorfor hun har valgt å engasjere seg:

Det er bydelen min. Da må jeg jo stå opp for den! Det er min bydel. (Moumina, Hagegata 31)

Det er klart fra sitatet ovenfor at Moumina er engasjert i hva som skjer med det hun omtaler som "min bydel". Moumina ønsker å bidra til å gjøre Tøyen så bra som mulig og et utfordrende miljø på Tøyen har ført til at hun ønsker å engasjere seg. Viktigst, sier hun, er at barna hennes skal føle seg trygge der de bor. Det er imidlertid ikke bare Fatima og Moumina som føler tilhørighet til Tøyen, som fortellingene om bostedpreferanser i forrige kapittel har vist.

Bortsett fra Moumina og Fatima, har informantene i studien liten eller ingen kunnskap om arbeidet beboerorganisasjonene driver med. På det tidspunktet intervjuene fant sted, hadde de heller ikke vært til stede på informasjonsmøter eller andre arrangement på Tøyen i regi av det kommunale prosjektkontoret for områdeløftet, som for eksempel oppstartsmarkeringen. Mens beboerorganisasjonene for Fatima representerer en mulighet til å bli hørt, opplever ikke alle andre det på den samme måten:

Nei, jeg har jo egentlig ikke noen erfaringer med det. Jeg har ikke engasjert meg så mye i det, jeg har ikke hatt noe behov for det. Jeg har på en måte hatt nok med mitt. (Alma, Hagegata 31)

Jeg har ikke hørt noe særlig om det. Det kommer nok av at når jeg kommer fra jobb og låser meg inn, så er jeg ferdig med alt uteliv her på Tøyen. Og er det noen tilstelninger og sånn bortpå her [torget], så ser jeg det fra terrassen. Jeg tror ikke jeg hadde blitt noe klokere om jeg hadde vært der. (Even, Hagegata 31)

De resterende informantene er heller ikke observert på offentlige arrangementer i etterkant av intervjuene. Det at flere av informantene er eldre mennesker, hvorav noen også sliter med helseproblemer og i liten grad er mobile, kan være en forklaring på hvorfor dette er tilfellet. Det kan være vanskelig å komme seg ut, uten at det nødvendigvis betyr at de er lite engasjert i endringene som er i gang på Tøyen. Som Alma påpeker, er det flere som opplever at de har "nok med sitt" og at de dermed velger å ikke engasjere seg i nærmiljøet. Imidlertid snakket mange av informantene engasjert om sin egen bo- og flyttesituasjon i intervjuene, og jeg oppfattet dermed informantene som opplyst og engasjert rundt sin egen situasjon, til tross for at de tilsynelatende ikke engasjerte seg i beboerorganisasjonene. Hva er det så som gjør at flere av informantene, som tilsynelatende har mest å tape i form av bolig og hjem, ikke bruker de ulike medvirkningsarenaene tilrettelagt av ulike aktører?

6.1.1 Mangel på makt og fravær av opplevd påvirkningskraft

Det er klart fra feltarbeidet at flere av informantene har en sosial forankring på Tøyen og føler seg knyttet til hjemmene sine. Imidlertid fremstår flere av informantene som passive når det kommer til å delta i ulike fora hvor deres opplevelser kan bli hørt. En slik tilnærming til egen boligsituasjon kan i denne oppgaven knyttes til opplevelsen av å ikke ha makt over egen situasjon. Flere av informantene forteller at de har forsøkt å rapportere både til politi og Boligbygg om det utrygge bomiljøet, uten at de opplever at de har blitt hørt eller at det har blitt iverksatt tilfredsstillende tiltak. Moumina belyser et viktig aspekt av opplevelsen av Tøyenløftet når hun resonnerer rundt hva salg av leiligheter i Hagegata 31 til privatpersoner kan bety for bomiljøet i blokka:

Jeg tror det kommer til å komme flere mennesker med ressurser, som er veldig bra. Det er veldig bra om det kommer mennesker som kan kjøpe egen leilighet.. For de som kan kjøpe, de har også penger. Ikke såne som bor her nå. Viss det blir noe bråk da, så kan de [med egen leilighet] ringe politiet. Det ligger mye makt i det. Vi [som bor her nå] har ikke slik makt. (Moumina, Hagegata 31)

Moumina opplever altså at de kommunale beboerne som bor i Hagegata 31 ikke har spesielt mye makt over egen bosituasjon og bomiljø. Hun tror at dersom mennesker eier boligen de bor i vil de automatisk ta bedre vare på den, og at de vil bli hørt dersom de mener bomiljøet innad i blokka er en utfordring. Det at hun opplever at beboerne i dag, seg selv inkludert, ikke innehar en slik makt kan derfor knyttes til mangelen på økonomiske ressurser. Denne opplevelsen deles av flere av informantene som ikke deltar på noen av de ulike

medvirkningsarenaene i nærmiljøet. Andre forteller om skepsis til både kommune og Boligbygg som gjør at de opplever det som nytteløst å skulle delta på de ulike møtene:

Nei, altså, jeg har vært på så mange sånne møter i min tid, at det spiller ingen rolle om jeg er der eller ikke. Så det må bli konklusjonen, de folka der lover og holder ikke.
(Even, Hagegata 31)

Det Even sier her tyder på at han ikke føler at det utgjør noen forskjell hvorvidt han er til stede på møter i regi av kommunen, Boligbygg eller beboerorganisasjonene - fordi han har erfart at han ikke har noen reell mulighet til å påvirke et eventuelt utfall av slike møter. I tillegg virker det som Even har liten tiltro til beslutningstakere når han sier at "de lover, men at de ikke holder". Flere av de andre informantene tar opp den samme opplevelsen av å ikke bli hørt når det kommer til beslutninger som omhandler nærmiljøet. Blant annet sier Elias at han føler at han ikke "har noe der å gjøre", fordi han antar at det han har å si ikke bli tatt i betraktning uansett. Ingen av informantene har heller opplevd at beboerorganisasjonene har tatt kontakt med dem. For Fatima og Moumina, som er aktive i beboerorganisasjonene, representerer Tøyenløftet en mulighet til å engasjere seg i nærmiljøet og bli hørt i beslutningssammenhenger. De uttrykker glede og entusiasme i intervjuene når de forteller om hva slags tiltak de har vært med på å utforme, og hva slags aktiviteter de har planlagt fremover. Spesielt Fatima fremhever at hun føler seg hørt av kommunen og andre beslutningstakere, som igjen er viktig for at hun fortsetter å engasjere seg. For de resterende informantene, blant annet representert av Evens sitat om at han ikke tror han hadde blitt så mye klokere dersom han hadde engasjert seg, representerer ikke Tøyenløftet noen økt mulighet for deltagelse. Kommunens innsats for å skape møteplasser for alle Tøyens beboere har med andre ord ikke lyktes i møte med disse eldre beboerne. Dette til tross for at de fleste informantene snakker engasjert rundt sin egen boligsituasjon i intervjuene.

Følelsen av avmakt og opplevd mangel av påvirkningskraft, som blant annet Even og Alma forteller om, må også ses i sammenheng med hvorvidt det finnes reelle påvirkningsmuligheter for de som berøres av endringene på Tøyen. Som Arnsteins (1969) typologi over ulike grader av innbyggermakt i planprosesser viser i kapittel 4, er det kun et fåtall av formene som representerer reell innbyggermedvirkning. På Tøyen er den tiltenkte medvirkningen tenkt å finne sted gjennom blant annet gjennom en referansegruppe, hvor representanter fra ulike organisasjoner som Tøyenkampanjen og Tøyeninitiativet, samt Tøyen skole, Tøyen mødregruppe, politiet og lokale trossamfunn er representert (Bydel Gamle Oslo

2014b). Denne referansegruppen er én måte å sikre innbyggermedvirkning, i følge bydelen, i tillegg til åpne info- og temamøter rettet mot spesifikke grupper for å sikre en bred medvirkningsprosess. Planleggingen og gjennomføringen av oppstartsmarkeringen, Tøyensk julemarked og Tøyenfest, ulike gatefester på Tøyen, innebærer også en mobilisering av beboerorganisasjonene, deriblant Tøyen mødregruppe hvor Moumina er engasjert. Det poengteres også fra bydelens hold at medvirkningsmetodikken skal utvikles underveis i områdeløftet. Det som fortellingene ovenfor viser, derimot, er at et fåtall opplever at de har tilgang til de ulike medvirkningsarenaene. Referansegruppen består hovedsakelig av representanter fra organisasjoner, trossamfunn eller andre institusjoner i området. Det finnes ingen egen representant fra de blokkene som skal selges som følge av det samme områdeløftet – dette på tross av at beboerne i Hagegata 30 og 31 er en av de største gruppene som berøres direkte av områdeløftet. I tillegg viser fortellingen til Even og Elias at de åpne informasjonsmøtene ikke nødvendigvis bidrar til opplevd medvirkning i seg selv. Begge opplever at det ikke er noe vits å være til stede, mye fordi de antar at det de har å si ikke vil ha noen innvirkning. Som Arnulf også påpeker i kapittel 5, var informasjonsmøtet knyttet til salg av Hagegata 31 "ren enetale fra kommunens side", uten at han opplevde at beboerne hadde noe de skulle sagt.

Med utgangspunkt i Arnsteins typologi, synes denne formen for kontakt mellom makthavere og innbyggere å passe under det tredje trinnet "informere", hvor innbyggerne blir gjort oppmerksom på sine rettigheter, muligheter og ansvar som et viktig skritt på veien mot medvirkning. Årsaken til at dette trinnet ikke er en reell form for medvirkning, sier Arnstein, er at denne formen for informasjon har en tendens til å komme fra makthaverne til innbyggerne, uten at det åpner opp for en likeverdig dialog, slik også fortellingen til Arnulf viser. Dette kan tyde på at opplevelsen av å besitte reell medvirkning for Even, Elias og Arnulf ikke er til stede, til tross for det uttalte målet om å sikre seg en bred medvirkning og anerkjenne de "stille stemmene" på Tøyen.

6.2 Gentrifiseringstendenser på Tøyen

Analysen tar utgangspunkt i at gentrifisering er en prosess som allerede er i gang på Tøyen og i Gamle Oslo. De siste årene har det dukket opp en ny gruppe på Tøyen; en ung urban, kulturorientert middelklasse som "gjærne vil bli boende dersom oppvekstmiljøet for barn blir bedre" (NRK 2014). Imidlertid kan det være politiske beslutninger eller trekk ved

menneskene som flytter inn som bidrar til at gentrifiseringsprosessen forsterkes, som utforskes nedenfor.

6.2.1 Akademikere, konsum og kultur

Gjennom sin studie av gentrifiseringsprosesser i Gamle Oslo, argumenterer Sæter og Ruud (2005) for at det politiske nivået i Oslo i stor grad opptrer som tilrettelegger for gentrifiseringsprosessen. Videre argumenterer Huse (2014) for at dette kan forstås som en politikk der en driver områdeutvikling gjennom befolkningsutskiftning. Vedtaket om å selge kommunale boliger i forbindelse med Tøyenløftet forsterker dette inntrykket; det har kanskje aldri vært tydeligere at en utskifting av beboere er å betrakte som et politisk mål. Imidlertid blir ikke begrepet gentrifisering brukt i dagens byutviklingsdiskurs, heller ikke i forbindelse med satsingen på Tøyen. Ingen av politikerne eller representanter for kommunen eller beboerorganisasjonene bruker gentrifiseringsbegrepet i samtalene gjort i løpet av feltarbeidet. I følge Huse (2014, s. 12) har retorikken heller endret seg og i retning av et markedsorientert språk:

[...] in Oslo, the notion of giving an area a "lift" predominates; pro-gentrification rhetoric contains many terms, but the 'dirty', class-charged 'gentrification' word is seldom in use (Smith 1996).

Et områdeløft på Tøyen kan i så måte forstås som en driver av en allerede påbegynt gentrifiseringsprosess. Retorikken rundt Tøyenløftet og hvordan man ser for seg at Tøyen skal løftes og utvikles bærer preg av hvordan strategiene, tatt i bruk for å utnytte gentrifiseringen, i stor grad vektlegger konsumorientering (Sæter og Ruud 2005, Zukin 1995). I et prospekt for nye Tøyen torg står det for eksempel:

Tøyen skal gjøres om til en moderne oase i byen - med de store, attraksjonene side om side med spennende butikk-konsepter og fristende spisesteder midt på torget. Her skal den urbane city-beboeren få dekket sitt handlebehov, og pirret sansene i et spennende møterom mellom kultur og næringsvirksomhet (Prospekt for nye Tøyen torg, DTZ)

Oppgraderingen av Tøyen torg er en del av Tøyen-avtalen. Det kan tenkes at "den urbane city-beboeren" en her forestiller seg kan sammenlignes med hva slags mennesker som bor i en "idealtipe" av gentrifiserte områder (Ley 1996, s. 35): gjerne under 35 år, ofte ansatt i øvre tjenestesektor, med minst én universitetsgrad, moderat til høy inntekt, ofte barnløse og ugifte i

små middelklassehushold. At Tøyen har utviklet seg til å bli et sted hvor denne typen mennesker kan bosette seg, virker klart:

Denne bydelen har i årevis lidd under ufortjent stigmatisering og en trist tendens til å være kommunens parkeringsplass for sosiale prosjekter. Men nå ser vi konturene av at Tøyen blir en magnet for unge og ressurssterke akademikere.

En representant fra Tøyenkontoret kom med denne uttalelsen til Flytogets kundemagasin "Passasje" i september 2013, 4 måneder etter at Tøyen-avtalen var et faktum (Bergwitz 2014). I følge Sæter (2005, s. 158) er det tydeligste uttrykket for gentrifisering at andelen høyt utdannede øker i et byområde, uavhengig om de samme menneskene gis ansvar for gentrifiseringen eller om denne grupper øker som følge av kapitalens investeringer. At Tøyen "blir en magnet for unge og ressurssterke akademikere" kan gi assosiasjoner til idealtypen av gentrifisereren beskrevet av Ley (1996). Forestillingen om et Tøyen med unge, ressurssterke akademikere passer dermed godt inn i fortellingen om hvem som flytter inn og bebor gentrifiserte områder.

Foruten levekårsindikatorer som utdanningsnivå og lønn, kan det på Tøyen være relevant å undersøke hvordan byrommets symbolske verdi kan påvirke hvem som flytter inn. For som Sæter (2005) skriver, er det ofte samsvar mellom bylandskap og klasseinteresser når det kommer til gentrifiserte områder i Oslo – noe en også kan se klare tegn til på Tøyen i dag. For til tross for at Munchmuseet flytter til Bjørvika, etablerer kulturarrangementer som Øyafestivalen og Mini-Øya seg på Tøyen, i tillegg til at nye og populære serveringssteder befester seg i området, deriblant Postkontoret som har tatt over Postens gamle lokaler på Tøyen torg og som åpnet i mars 2015 (bilde 4). I følge Zukin (1991) kan moderne byer forstås som steder for konsum fremfor produksjon, som kjennetegnet byer tidligere. Kulturindustri og konsum samsvarer videre ofte med preferansene til den utdannede klassen, med en viss type kulturinstitusjoner, restauranter og utesteder. Postkontoret har for eksempel allerede rukket å bli et svært populært etablissement på Tøyen torg med pizza, et rikt utvalg øl og konserter, på den korte tiden siden åpningen. På Postkontorets Facebook-side kommenterer en Tøyenbeboer blant annet at "Postkontoret er det første stedet som har skapt kø på Tøyen torg". Imidlertid var ikke alle like fornøyde da det ble klart hva som skulle bli den nye etableringen på torget:

Og postkontoret - det skal jo bli bar! Jeg mener som så, det er da ikke bare alkoholikere her! (Arnulf, Hagegata 31)

Arnulf er tydelig oppgitt over at det gamle postkontoret skal gjøre om til bar; ikke bare fordi han mener enda en bar i nærmiljøet ikke trengs, men også fordi han helst ville hatt et postkontor i nærheten av der han bor. Som jeg nå vil undersøke nærmere trekkes også det at postkontoret har blitt borte frem i fortellingene tap av opprinnelige tilbud, og som et negativt aspekt ved at Tøyen endrer seg.

Bilde 4: Det gamle postkontoret, sett fra Tøyen torg, har gjenoppstått som Postkontoret - bar, mat og scene.

6.2.2 Økte boligpriser og tap av opprinnelige tilbud

Et annet aspekt ved gentrifiseringsprosessen er at boligprisene øker. I et avisoppslag fra november 2014 vises en leilighet i Eiriks gate på Tøyen som på to år har opplevd en verdiøkning på 1,1 millioner kroner (E24 2014a). Tøyen spås å bli det nye Grünerløkka, i følge flere meglere. En megler sier blant annet at for 10-12 år siden var Tøyen et område som klang dårlig rent prismessig, "det ble forbundet med gjenger og vold. I dag har dette endret seg og Tøyen har blitt et av byens mest populære områder" (E24 2014b). Det er tydelig at Tøyen de siste årene i større grad har blitt et mer attraktivt sted å bo, en attraktivitet som

meglerne knytter både til den kommunale og statlige satsningen på området, og nyetableringer i næringslivet. Blant annet sa en av lederne i Home eiendomsmegler at allerede i 2013, like etter Tøyen-avtalen var vedtatt, hadde man begynt å merke en økt interesse for boliger i Tøyen-området:

Spesielt etter at Tøyenparken ble vedtatt, så får vi gode henvendelser på de objektene vi har ute for salg. De som tradisjonelt ser etter steder å bo andre plasser i byen, de har nå turt å komme inn på markedet her. (NRK Østlandssendingen 2013)

Det at kjøpesterke mennesker nå "har turt" å se etter bolig på Tøyen, tyder også på en endring i hvordan Tøyen som sted oppfattes av de på boligjakt, og settes i direkte sammenheng med Tøyen-avtalen av eiendomsmegleren i Home. Stigende eiendomspriser på Tøyen føyer seg inn i en trend hvor sentrale områder i byen blir foretrukket, spesielt blant unge (Sæter og Ruud 2005). Dette er også i tråd med nyere flyttestatistikk i Oslo: Stambøl (2013) har studert flyttemønstrene mellom Oslos bydeler mellom 1990-2010, og argumenterer for at det er stor tilflytting av unge mennesker til de indre bydelene, hovedsakelig i alderen 20-34, som også forlater disse delene av byen når de blir eldre. Mens områder som Grünerløkka gjerne blir antatt å være et midlertidig stoppested for unge voksne, kan gentrifiserte områder også utvikle seg til å bli mer varige bosettinger, som for eksempel Kampen (Pløger 1995, i Sæter og Ruud 2005, s. 37). Hvorvidt offentlige myndigheter ønsker at Tøyen skal bli et stabilt boligområde med lite gjennomtrekk, gjøres ikke rede for i Tøyen-avtalen. På samme tid kan satsingen på Tøyen skole og tilbudet om gratis aktivitetsskole, i tillegg til ønsket om å slå sammen små leiligheter i Hagegata 31 for å tilrettelegge for en mer sammensatt beboermasse, tyde på at det til en viss grad tilrettelegges for barnefamilier som det er ønskelig at blir værende på Tøyen, også når barna når skolealder. I et oppslag i Osloby (2015) i mai intervjues hva som fremstår som en etnisk norsk barnefamilie på Tøyen torg som blant annet sier:

Vi har bodd her i to år og på den tiden har det skjedd veldig mye positivt. Vi ser det best her torget som var trist, men som er blitt mye hyggeligere med populære utesteder. Og der skal det visst skje enda mer i sommer. Dessuten er det veldig barnevennlig på Tøyen med mange små plasser med gode lekemuligheter.

I følge Huse (2014) kan gentrifisering beskrives som en omfordelingsprosess, der omfordelingen har sitt utgangspunkt i at verdien på stedbundne ressurser øker. Denne verdiøkningen kan ta mange ulike former. Dersom et galleri lokaliserer seg i et gammelt industrilokale kan verdiøkningen sies å være kulturell, som når kulturscenen og baren Postkontoret etablerer seg i Postens gamle lokaler på Tøyen torg. Dersom eiendomsprisene

øker som følge av økt etterspørsel kan verdiøkningen være økonomisk eller økningen kan ta en symbolsk form ved at en eldre pub blir populær blant "hippe" yrkesgrupper designere og reklamefolk. Den økonomiske verdiøkningen blant næringslokaler på Tøyen torg er allerede til stede, i følge Arnulf. Han forteller at husleiene til butikkene er så høye at han ikke "skjønner hvordan noen har mulighet til å drive der". Det var også på grunn av økte leiepriser at jernvarehandelen på torget måtte avvikles, forteller han. Jernvarehandelen er det flere informanter som snakker om. Blant annet Even forteller at det "jernvaren" er noe av det han savner mest på Tøyen. Et annet tilbud som forsvant i løpet av feltarbeidet på Tøyen er, som allerede nevnt, postkontoret. Flere av de eldre informantene opplever dette som trist. I motsetning til yngre generasjoner kan postkontoret være en nødvendighet for eldre mennesker som ønsker å betale regninger uten Internett. Som Arnulf påpeker, fungerte også postkontoret som et sted hvor man møtte andre og slo av en prat:

Arnulf: Posten legger ned nå på mandag, da er det ikke mer der.

Ingrid: Gjør de det?

Arnulf: Ja. Det er masse gamle mennesker her, som bare vil ha kontanter, ikke sant. Gamle mennesker som må helt ned på Grønland for et postkontor. Jeg syns det er helt borti natta. Dette ser ikke jeg som noe løft [...] Det er ikke alle mennesker som har Internett. Det er ikke alle som kan gå og betale regningene sine sånn med to-tre tast. Det bor faktisk ganske mye eldre mennesker i denne bydelen, som er vant til å gå på postkontoret, de betaler gjerne det gebyret de skal for å få betalt regningene sine. Jeg likte det bedre når det var eget posthus. Man kjente jo så mange, koselige folk der. Men nå er de borte.

At opprinnelige tilbud forsvinner som følge av en økonomisk verdiøkning er et aspekt av gentrifiseringsprosessen, og kan, som beskrevet i teorikapittelet, også forstås som en form for utstøtingspress (Marcuse 1985a). Tap av opprinnelige tilbud synes å være spesielt utfordrende for de eldre informantene, som er vant til at visse tilbud finnes i nærheten. Det er også Arnulf som først forteller at det gamle postkontoret skal gjøres om til bar, noe han opplever som sjokkerende fordi han mener det er et tilbud som ikke gagnar alle. I tillegg til den direkte utstøtingen av næringsliv, kan også tap av opprinnelig tilbud føre til at beboere ikke lenger opplever det som like positivt å bo et sted:

For det første, har vi jo mista det jeg syns var veldig positivt her, vi mista jernvaren. Også mista vi parfymeforretningen. Den var jo veldig kjekk å ha. Og det kommer jo ikke noe nytt. For altså, leiene. Det er for dyrt å leie her. Jernvaren måtte kutte ut fordi de ikke greide husleia. Og nå har de jo lagt ned posthuset. Hva er hensikten med det,

da? Nå kommer man jo nesten ikke inn på Mega, fordi det er så lang kø på Posten. Jeg syns ikke sånn er noe attraktivt, jeg! (Even, Hagegata 31)

Det er tydelig at Even syns det er negativt av opprinnelige tilbud forsvinner fra Tøyen. I løpet av feltarbeidet var jeg innom en av butikkene som enn så lenge holder til på Tøyen torg. Eieren var ikke sikker på hvor lange han kunne holde på butikken, fordi det kostet å ha den på torget. Eieren trodde imidlertid ikke det ville bli noe problem at lokalet ville stå tomt, ettersom han allerede hadde hatt flere interessenter på besøk. At opprinnelige tilbud erstattes med nye tilbud som beboere opplever som fremmed eller ikke føler de kan bruke er en del av hva som omtales som sosial utstøting (Atkinson 2004): et områdes tilbud endres etter den nye middelklassens preferanser, og områdes "stemme" endres slik at opprinnelige beboere ikke lenger føler seg hjemme.

6.2.3 Sosial blanding på Tøyen

Tidligere forskning har vist at den såkalte "kontakthypotesen", hvor kontakt mellom ulike mennesker skal bidra til å fremme integrering og dempe konflikter, også ligner det politiske ønske om å tiltrekke flere etniske nordmenn til bydel Gamle Oslo (Huse 2014). Etnisk boligsegregasjon blir i følge Ireland (2008) ofte beskrevet som en nedoverrettet spiral, som forsterker både romlige og sosiale isolasjon av marginaliserte grupper, hvilket igjen kan bidra til ghettodannelse og nabolagseffekter. Kontakt med andre typer mennesker, ofte fremstilt som kontakt med den mer ressurssterke delen av befolkningen, blir i motsetning tiltenkt å være stimulerende for kunnskap, sosiale relasjoner og sosial og økonomisk mobilitet. Dette bidrar da til å gi legitimitet til byutviklingsstrategier som søker å skifte ut beboere i et område (Lees 2008).

Flere av leilighetene i Hagegata 31 er lagt ut på finn.no (bilde 1) og solgt til privatpersoner, som en del av Oslo kommunes målsetning om å redusere antallet kommunale boliger på Tøyen. Da er jeg var inne i Hagegata 31 for å utføre et intervju, møtte vi plutselig en samlet gjeng med mennesker, alle tilsynelatende etnisk norske, fine i tøyen og mellom 25-40. Informanten min så forundret på dem, før hun konstaterte: "Det er nok visning her i dag". For Fatima er dette en kjærkommen utvikling:

De som ikke kan kjøpe leilighet, men som har kommunal bolig, de må flytte, det har jeg hørt fra boligkontoret. Vi vet ikke hvor lenge vi kan være der, men jeg skulle ønske at vi som bor der kunne fått bo der, og så er det sikkert noen som vil flytte til et

annet område uansett, så kunne de leilighetene blitt private.. Da blir det miksing, og da blir det bedre! Det er jeg 100 % overbevist om. (Fatima, Hagegata 31)

Fatima ønsker å bli boende i leiligheten i Hagegata 31, og håper det kan komme inn litt andre mennesker i blokka enn hva som har vært tilfellet tidligere. En endret beboersammensetning på Tøyen blir i fortellingen om Tøyenløftet tiltenkt å ha en positiv effekt for området og menneskene som bor der. Dersom ressurssterke mennesker flytter inn i Hagegata 31 og erstatter hva flere av informantene opplever som "problembefoere", kan det føre til et bedre bomiljø og færre utfordringer for de som allerede bor der. Imidlertid viser forskning på blandingspolitikk i ulike land (Lees 2008) at gentrifisering i liten grad fører med seg en forbedring i levekårene til svakerestilte beboere, uavhengig av hvordan denne blandingspolitikken implementeres. Gentrifisering har en påvirkning på byrommets sosiale status, boligpriser og investeringsvilje, som også kan sies å være tilfellet for Tøyen, men forskningen viser at mennesker ikke blir mindre fattige selv om en middelklassefamilie flytter inn i naboileilighetene. I motsetning til den populære antagelsen at gentrifisering bringer med seg ulike mennesker som dermed vil blande seg, sier blant annet Walks og Maaranen (2008, s. 32) at gentrifisering, dersom prosessen får utfolde seg, heller vil redusere den sosiale blandingen og det etniske mangfoldet. Det sosiale mangfoldet som mange mener definerer Tøyen kan dermed også stå i fare for å ha en begrenset levetid (Lees 2008) - dersom gentrifiseringen fortsetter kan flere og flere av de svakerestilte beboerne oppleve å bli støtt ut av området. Som både Sæter og Ruud (2005) og Huse (2014) påpeker i en norsk kontekst, kan det være vanskelig å stoppe gentrifiseringsprosessen når den først har kommet i gang. Selv om Fatima er overbevist om at en sosial blanding innad i Hagegata 31 vil gagne beboerne, er det dermed ikke sikkert at hun vil få oppleve den positive effekten hun mener vil finne sted. For uavhengig av hvem som flytter inn, må hun trolig flytte ut.

Til tross for at mangfoldet er stort både innad i blokkene som undersøkes så vel som Tøyen i sin helhet, synes det ikke å bidra til samhandling på tvers av etnisitet blant flere av mine informanter. Blant annet deler flere av de etnisk norske informantene Tirils synspunkt når det kommer til hvem de kjenner og omgås med:

Så bor det jo en del utlendinger her. De er jo mennesker som, holdt på å si, vi ser og møter hele tiden, men de er jo ikke mennesker som vi kommer i kontakt med.. For de holder sammen for seg. (Tiril, Hagegata 31)

Fatima kjenner heller ikke så mange av de etnisk norske beboerne i blokka:

Nei, i Hagegata 31 kjenner jeg ikke så mange, eller jeg kjenner de somaliske familiene som bor der, og noen pakistanske. (Fatima, Hagegata 31)

Å dele oppgang, inngang eller å oppholde seg i samme byrom synes ikke å bidra til at beboerne har mye kontakt med hverken hverandre eller andre, heller ikke etter at flere ressurssterke mennesker har flyttet til Tøyen. Dette kan også stå som et motargument, med utgangspunkt i at gentrifiseringsprosessen allerede er i gang på Tøyen, til tesen om at menneskene gentrifisering bringer med seg bidrar positiv til de svakerestilte beboerne i Hagegata 30 og 31 (jæmfør Lees 2008).

6.3 Faren for utstøting:

Å snakke om utstøting er å snakke om tap, sier Huse (2014, s. 199, min oversettelse). For noen av informantene kan det å måtte flytte fra Hagegata 31 føre til tap av sentralitet og nærhet til ulike tilbud, som på mange måter kjennetegner livet i indre by. For andre kan det føre til tap av relasjoner ved at de ikke lenger har tilgang på sosiale møtestedet, eller til tap av et hjem. Dermed kan opplevelsen av Tøyenløftet også knyttes til faren for utstøting for de kommunale beboerne i Hagegata 30 og 31. Det gjentas til stadighet av politikere og beboerorganisasjoner at det ikke er ønskelig at noen skal støtes ut av Tøyen som følge av områdeløftet. Det kan imidlertid være et vanskelig, om ikke umulig, løfte å holde enn så lenge boligmarkedet ikke er regulert og det faktisk er en målsetning å redusere andelen kommunale boliger.

Spesielt beboerorganisasjonene har vært opptatt av å fremheve at gentrifisering ikke er en ønsket utvikling. På det åpne informasjonsmøte om Tøyensatsingens fremgang i juni 2014, sa blant annet byplanlegger, arkitekt og Tøyenkampanjens representant, Ana Golub:

Tøyen er Tøyen lik fra innsiden. Og det mangler mange vesentlige elementer til en gentrifiseringsprosess etter boka. Tør jeg antyde at vi kanskje gjør noe nytt her? [...] La det være helt klart at Tøyenkampanjen ikke støtter eller ønsker endringer som presser noen bort, men gentrifiseringsspøkelset må aldri bli en grunn til ikke å gjøre noe! (Innlegg senere lagt ut på Tøyenkampanjens Facebook-side)

Men selv om utstøting av opprinnelige beboere på Tøyen ikke er det uttalte målet for beboerorganisasjonene, viser forskning at det fort kan bli konsekvensen (Lees, Slater og Wylie 2008): i områder som gentrifiseres skal det vanskelig gjøres at utskiftningen av beboere skjer uten ufrivillig flytting. Utstøting som følge av gentrifisering kan imidlertid være vanskelig å

måle, fordi det er vanskelig å definere hva slags mekanismer i gentrifiseringsprosessen som fører til utstøting, i tillegg til at de utstøtte flytter til steder hvor det er vanskelig og nå dem (Atkinson 2000, Newman og Wyly 2006). I tilfellet på Tøyen vil dette nok særlig være relevant å se på i forbindelse med privateide utleieboliger – for Hagegata 30 og 31 er det imidlertid klare vedtak på at blokkene skal selges. Beboerne må da flytte, som i Marcuses (1985a) analytiske konsept best kan oversettes som en *direkte* utstøting.

6.3.1 Hagegata 30

Som tidligere nevnt i oppgaven, hadde samtlige informanter fra Hagegata 30 allerede flyttet da feltarbeidet ble utført. Disse tre informantene har fått ny bolig rundt Tøyen torg, og kan ikke sies å være direkte utstøtt ut av Tøyen som område som følge av Tøyen-avtalen. Både Marianne, Roald og Mats ønsket å bo på Tøyen, og de fikk dermed ny bolig i nærmiljøet. For disse har ikke flyttingen nødvendigvis vært en negativ opplevelse, og alle tre virker tilfreds med de nye leilighetene de har fått tildelt av Boligbygg. Imidlertid forteller de om andre beboere fra samme blokk, som ikke har fått ny bolig der de ønsket og dermed ikke bor på Tøyen lenger. Mats kjenner også til en gammel nabo fra Hagegata 30 som har blitt flyttet til Grønland:

Han ble plassert der han er [...] Han ønsker seg nok opp igjen. Han kommer opp hit hver dag. Det er veldig enkelt her da, det er bare å gå rett ut døra og handle, fordi det er varmekabler her, så det blir jo ikke snø her om vinteren. (Mats, Hagegata 30)

Selv om Grønland ikke er langt unna Tøyen, er den umiddelbare nærheten som virker viktig for flere av informantene borte. Solfrid kjenner også mennesker i Hagegata 30 som har opplevd å ikke lenger kunne bo på Tøyen:

Ja, jeg snakket med én [beboer i Hagegata 30], og han var ganske sur, for han ville ikke flytte i det hele tatt. Men han måtte flytte. Det var en eldre mann da, han var i slutten av 70-årene. Det er litt simpelt gjort, egentlig [...] Han var jo vant til å gå i miljøet her. Og da blir det jo langt å komme tilbake. Han syns ikke så mye om det. (Solfrid, Hagegata 31)

Mens Mats, Roald og Marianne, alle tidligere beboere i Hagegata 30, ikke har hatt en opplevelse av å bli støtt ut av Tøyen ettersom de nye boligene er lokalisert i nærhet til deres tidligere bolig, kan det være beboere, som blant annet Solfrids bekjent, som ikke har samme opplevelse som dem. En annen beboer i Hagegata 30 forklarte at han ikke hadde tid eller mulighet til å la seg intervju, fordi flyttebilen allerede sto i bakgården da vi snakket sammen

på telefon. I følge han selv var han og kona de siste som flyttet ut av blokka da samtalen fant sted i slutten av september 2014. Han skulle få ny kommunal bolig et stykke unna, fortalte han. Et viktig aspekt ved videre studier av Tøyenløftet vil slik kunne være med å undersøke hvordan flyttingen har påvirket beboere som ikke er blitt tildelt ny bolig i området.

Dersom bolig, uavhengig av om den er kommunal eller egeneid, forstås som en viktig komponent av opplevd velferd, kan tilfellene Mats og Solfrid belyser sies å være en direkte form for utstøting, som også er vanskelig å måle fordi man ikke vet hvor de har flyttet til. Imidlertid kan utstøtingsprosessen også opptre mer subtilt enn den direkte utstøtingen. Tap av nettverk og relasjoner, at man føler seg fremmed blant menneskene man omgir seg med i nærmiljøet eller at steder man pleide å handle har blitt for dyre er også former for eksklusjon fra byrom (Huse 2014). Huse snakker videre om at det skjer en endring i hva som oppfattes som "normalt", og at i diskurser om denne nye normalen så representerer "det nye" en form for evolusjon; stedet har nådd et høyere utviklingsstadium. Fortellingene om hvem og hva som hører hjemme i et byrom, blir slik også fortellinger om hvem og hva som ikke gjør det. Etableringen av Postkontoret og flyttingen av Øyafestivalen til Tøyen, i tillegg til at Hagegata 30 skal bebos av studenter, kan dermed utvikle seg til den "nye" normalen for Tøyen, hvor området kjennetegnes av unge, hippe mennesker; trekk som blant annet har preget utviklingen på Grünerløkka. Flere av informantene, både de fra Hagegata 30 og 31, tar også opp tap av relasjoner i nærmiljøet som gjør at de ikke lenger føler seg like mye hjemme på Tøyen. Dette minner da om det Marcuse (1985a) omtaler som utstøtingspress, ikke nødvendigvis bare på grunn av gentrifisering, men også fordi det "tynnes ut" som følge av alderdom, og fordi det har flyttet andre mennesker inn i de to blokkene i løpet av de siste årene.

6.3.2 Hagegata 31

Bosituasjonen for beboerne i Hagegata 31 er mer usikker når det kommer til begrepet om direkte utstøting. Som Arnulf har påpekt tidligere, har noen beboere allerede flyttet fra blokka, mens flesteparten er igjen. Informantene har ulik oppfatning om når de må flytte; noen mener de ikke trenger å flytte allikevel, andre vet ikke når det skjer. Det at beboerne ikke vet hvor lenge de kan bli boende, er gjennomgående for alle informantene fra Hagegata 31, til tross for at intervjuene ble utført over en lengre periode:

Det er selvsagt litt dumt. Men jeg flytter jo forhåpentligvis innenfor samme bydel.. Så jeg håper det ikke blir så langt. Men jeg synes det er rart at vi ikke har fått vite hvor og når vi skal flytte. Det synes jeg vi kunne ha fått beskjed om. (Moumina, Hagegata 31)

Arnulf, som er knyttet til Tøyen og gjerne ønsker å bli boende, har liten forståelse for hvorfor de kommunale beboerne må flytte for å gjøre plass til en ny gruppe i nærmiljøet, studentene:

Jeg har altså bodd her hele mitt liv. Og da synes jeg at det er for jævlig at... Drittinger kaller jeg studenter altså. De har en kjempeblokk borte på Sørлие plass, det er mer enn nok [...] Herregud, kan de ikke bare la oss få dø her da? Så blir vi ferdig med det. Så vi slipper det der. Vi er gamle folk som skal begynne å flytte! Jeg mener som så, vi er ferdig med det. (Arnulf, Hagegata 31)

Som Arnulf påpeker, finnes det allerede en SiO-blokk på Sørлие plass, bare et par minutter i gåavstand fra Tøyen torg. Han sier videre:

Ja, men hvorfor skal vi flytte, da? Studentene har ikke bodd her hele livet. De er mye mer fleksible enn gamlingene. Mye mer fleksible. Og de skal jo på Blindern alle sammen. T-banen går. Så jeg mener, for oss som bor her, så er det vanskelig å begripe noe positivt ved det. (Arnulf, Hagegata 31)

For Arnulf er det frustrerende at han, som har bodd på Tøyen hele sitt liv, kanskje ikke har mulighet til å bli boende. Igjen tas det opp hvor viktig nærmiljøet fremstår for Arnulf, som er eldre og mindre "fleksibel", for å bruke hans egne ord. Imidlertid forteller Even at han tror det betyr at han får bli i Hagegata 31 allikevel:

Jeg har evighetskontrakt jeg, vet du. Så meg skal de få bære ut. Det blir vel Jølstad [begravelsesbyrå] som bærer meg ut, da [...] Hadde det vært for 10-15 år siden kunne jeg sikkert tenkt å flytte på meg, men ikke i dag. For det første er jeg for gammel og så å begynne å pakke. Nei, jeg blir kvalm bare jeg tenker på det. (Even, Hagegata 31)

Jeg flytter ikke! De kommer og sier at leiligheten min er så stor, men da sier jeg bare at jeg har ikke gått meg bort enda! Jeg er så kjent her, at jeg greier meg! (Even, Hagegata 31)

Men dersom Even får bli i Hagegata 31 er det ikke nødvendigvis uproblematisk for han. Han har en 3-roms og etter at kona hans døde for flere år siden vet han ikke hvor lenge han har råd til å betale husleie dersom den stiger mer:

Even: For da jeg flyttet inn her var husleia 1800 kr. Sa dro kona og jeg på ferie, var borte i tre uker, og så var den på 2400 kr. Og etter det har den bare steget. Men de kan ikke legge på noe mer hos meg, for da må jeg ut på gata. Nå betaler jeg over 14 000. For bostøtte får jeg ikke. Det har jeg søkt om tre ganger, og det har jeg ikke fått.

Ingrid: Så du har ikke mulighet til å bo der dersom det blir dyrere enn det det er nå?

Even: Nei, nei. Jeg snurrer hjulet jeg, og ser hvor det stopper hen. Jeg må leve etter det, da. Jeg har regninger og må ha mat som alle andre. Så det å bli alene, det er ikke noe lukrativt, i alle fall med sånne husleier.

Det at flere av informantene er eldre og mindre mobile enn andre mennesker, kompliserer også flytteprosessen. Arnulf har blant annet en syk ektefelle hjemme som har han omsorgen for, og i leiligheten "ser det derfor ut som en institusjon". En eventuell flytting fremstår dermed som vanskelig for Arnulf. Det er et samfunnsansvar å sikre at alle får mulighet til tilfredsstillende og grunnleggende behov og akseptable levekår. I følge Dyb, Solheim og Ytrehus (2004) kan alle enes om at bolig er et nødvendig velferdsgode som tilfredsstillende våre grunnleggende behov. Hva som imidlertid oppfattes som akseptabel bolig, er det ikke like lett å bli enige om. En tidligere beboer i Hagegata 30, som ikke er en del av dette utvalget, ble intervjuet i Dagsavisen i forbindelse med en reportasje om Tøyensatsingen. Hun bodde da i Hagegata 30 sammen med sin eldre mor, og var opprørt over tilstanden til boligen de hadde blitt tilbudt som følge av at de måtte flytte:

Vi ble tilbudt en leilighet som ikke var egnet for moren min som er over 80 år. Jeg har nå spurt banken om lån, men har ikke fått svar. Jeg har ikke råd til å kjøpe noe her. Vi som er født og oppvokst på Tøyen, blir dyttet ut. Jeg kommer nok til å se etter noe langs T-banelinja i nærheten av Romsås. (Dagsavisen 2014)

Med bakgrunn i Marcuses begrep om ekskluderende utstøting hevder Huse (2014, s. 192) at man i Oslo kan se en utstøting med en mer sekvensiell natur, hva hun omtaler som *displacement by debarment*. Mens områder i Oslo indre øst har blitt forstått som områder med høy konsentrasjon av etniske minoriteter og vanskeligstilte, viser Huse hvordan områder syd og lenger øst i Oslo i større grad huser større konsentrasjoner av mennesker med minoritetsbakgrunn, som også må forstås som et resultat av det politiske ønske om splitte etniske konsentrasjoner i indre by, som ender med at de samme konsentrasjonene bare flyttes lenger øst og sør i byregionen. Videre kobler hun dette til hvordan områder i Oslo indre øst ikke bare ekskluderer lav-inntektshushold og arbeiderklasse gjennom høye boligpriser - også hushold med høyere inntekt ekskluderes fra de mest populære områdene;

Here, the combined forces of gentrification, population growth and the low provision of new housing have caused successive waves of closure, raising the bar again and again for the groups for whom the east side can be called home.

Denne prosessen må forstås i tillegg til gentrifiseringsprosessen, ved at den er et resultat av områdestrategier implementert for å balansere ujevne geografier i byen. Det at en tidligere beboer i Hagegata 30 sier at hun mest sannsynlig må se etter bolig langs T-banelinja på Romsås i Groruddalen dersom hun skal kunne være i stand til å kjøpe, tydeliggjør Huses argumentasjon. I følge Wessel (2010, s.181) har bydelene Grorud, Alna, Stovner og Søndre Nordstrand har erstattet de indre bydelene som hovedbosted for minoritetsgrupper. Denne formen for utstøting, at områder blir gjort utilgjengelig for mange typer hushold gjennom blant annet områdestrategier, kan i følge Huse (2014) bidra til at man i frykt for å ha enklaver av etniske minoriteter og svakerestilte i indre by, ender med å flytte enklavene til ytre by. Med andre ord blir ikke svakerestilte mindre svakerestilte, de flytter bare til et annet sted. Det tradisjonelle skillet i Oslo, mellom øst og vest, endrer seg til å bli et skille mellom indre og ytre by.

6.4 Retten til å bli værende

Tøyen-avtalen spesifiserer at Husbanken skal være behjelpelig dersom noen av beboerne i Hagegata 30 eller 31 ønsker å kjøpe bolig i Hagegata 31. I følge Boligbygg er det "et beskjedent antall" som benytter seg av dette, ikke nødvendigvis fordi de resterende beboerne ikke ønsker å kjøpe boligen de i dag leier, men fordi de ikke har ressurser til det. For eksempel er Elias er minstepensjonist, og under intervjuet sier han at han i tvil om minstepensjonister i det hele tatt kan kjøpe bolig, selv med hjelp fra Husbanken, til tross for at han kunne tenke seg å bo i leiligheten i Hagegata 31. Han stiller et viktig spørsmål om tilbudet om å kjøpe egen leilighet egentlig er reelt tilbud for beboerne, eller om det bare er et tilbud "for syns skyld". Som tidligere påpekt, har kommunale beboere per definisjon mindre økonomisk ressurser enn andre (jamfør Dyb, Solheim og Ytrehus 2004), og flere informanter påpeker også at om de hadde hatt penger hadde de kjøpt egen leilighet for lenge siden.

I løpet av intervjuene ble det klart at ingen av informantene enten hadde mulighet eller ønsket å kjøpe bolig i Hagegata 31. Det var en overvekt av de som ikke har mulighet, fremfor de som ikke ønsker. I Oslo er etniske minoriteter ofte overrepresentert i lav-inntektsgrupper, og er dermed også mindre trolig eiere av egen bolig, som igjen kan bety at de er mer sårbare for gentrifiseringspress enn andre (Huse 2014). Som vist i kapittel 5, er somalierne den minoritetsgruppen i Norge med lavest sysselsetting (SSB 2014), som også bidrar til at inntektsnivået er svært lavt. Fatima beskrev i avsnittet om boligpreferanser hvordan hun

tidligere hadde lyst til å flytte fra Tøyen, men at hun nå, etter at Tøyenløftet var i gang, gjerne ville bli boende. Fatima er i jobb, men har ikke fast stilling, som da gjør at banken ikke kan gi henne lån:

Ja, jeg har bare bytta leilighet, fordi jeg hadde liten leilighet, så bare bytta jeg til Hagegata 31. Så det som er verst er at jeg akkurat har flyttet inn, for et år siden, og nå må de sanksjonere blokka våres. Ja, jeg liker ikke å flytte, men det må jeg, for jeg kan ikke kjøpe leilighet nå. Fordi jeg ikke har fast jobb enda. Jeg har jobbet i 1 år, men jeg har ikke fast. Så da kan jeg ikke kjøpe, for da må man ha fast inntekt. Og hvordan skal man ha råd, når man ikke har fast inntekt? Boligkontoret kan hjelpe meg å kjøpe, men de låner jo penger fra banken, og banken vil ha en person som har fast inntekt. Så da blir det vanskelig. (Fatima, Hagegata 31)

Even har vært pensjonist lenge, og det er vanskelig for han å kunne tenke seg at banken vil gi han noe lån:

Når jeg flyttet inn der, fikk vi også tilbud om å kjøpe leiligheten. Og av 60 leiligheter så var vi bare 10 som ville kjøpe, og dermed så ble det ikke noe. For den gangen hadde jeg kjøpt, da var vi to stykker og vi tjente godt, begge to. Så det hadde ikke vært noe problem! Da hadde jeg sittet med en egen leilighet i dag, som jeg kanskje hadde fått noen kroner for. I dag får jeg ikke noe, i dag må jeg bare punge ut. Jeg fikk et skriv om at jeg kunne fått kjøpt leiligheten. Men for meg å skulle skaffe 2,6 [millioner], det makter jeg ikke. For jeg får ikke noe lån, fordi jeg er for gammel. (Even, Hagegata 31)

Selv om ingen av informantene hadde fått beskjed om å flytte da feltarbeidet ble utført, tyder det meste på at med mindre de kjøper egen leilighet så må de flytte ut fra Hagegata 31. Dermed kan det tyde på at "retten til å bli værende" (se Newman og Wyly 2006) på Tøyen svekkes som følge av Tøyensatsingen og områdeløftet; uten satsingen hadde informantene fortsatt kunne bo i Hagegata 30 og 31. Fordi de fleste i Norge eier sin egen bolig, kan det bety at konsekvensene av gentrifisering like godt kan forstås som utestenging som utstøting, at mennesker ikke får tilgang på områder fordi de ikke har de økonomiske ressursene til å kjøpe leilighet i områder hvor de selv ønsker å bo. Som gjort rede for tidligere, faller allerede sårbare grupper i samfunnet sammen med de som allerede er ekskludert fra det private boligmarkedet, og det er lite sannsynlig at noen av informantene vil ha mulighet til å kjøpe leilighet på det private markedet. Deres mulighet for å forhindre at de må flytte fra Tøyen er dermed svært begrenset. For informanter som Fatima handler dermed ikke områdeløftet bare om at hun står i fare for å bli direkte utstøtt fra Tøyen dersom hun må flytte fra Hagegata 31, Tøyenløftet kan også representere en ekskluderende utstøting (jæmfør Marcuse 1985a), ved at hun ikke har råd til å kjøpe bolig der hun aller helst vil bo; i nærheten av Tøyen skole hvor

barna hennes går. På denne måten kan utstøtingsprosessen få en dobbel betydning for beboerne i Hagegata 31, ved at de mest sannsynlig må flytte ut uten å ha de nødvendige ressursene til å kunne flytte inn igjen. Det er ikke bare blokka og fellesskapet på Tøyen torg de mister, de mister også sin tilhørighet til Tøyen til indre by øst. For som tidligere beskrevet er Tøyen og omkringliggende områder allerede under gentrifisering og det finnes nå svært få muligheter for lavtlønnede grupper å etablere seg i dette boligmarkedet.

Dermed oppstår det et slags paradoks: selv de aller fleste av informantene ønsker et annerledes Tøyen fordi de selv opplever det som utfordrende å bo der, ønsker et fåtall å flytte - selv om flere av informantene anerkjenner at det kan bli konsekvensen av et mer attraktivt Tøyen. At de vil måtte flytte som et resultat av en videre gentrifisering støttes også av tidligere forskning (Lees, Slater og Wyly 2008). Moumina forteller at hun er klar over at dersom Tøyen blir slik hun håper på i fremtiden, er det ikke sikkert at det er plass til henne der:

Det er nok vi [som bor i kommunal bolig] som flytter først. Men det er greit det, så lenge Tøyen blir et bra sted å være. (Moumina, Hagegata 31)

Det er ikke bare tap av en leilighet eller et hjem som følge av Tøyen-avtalen som oppleves som problematisk for beboerne i Hagegata 31. Dersom vi trekker inn Tjora m.fl. (2012) sin argumentasjon om at nærmiljøet betyr mest for de som er minst mobile og har færrest alternativer med utstøtingsforskningen, kan det å måtte flytte vekk fra sitt eget nærmiljø være spesielt belastende for de samme menneskene. I følge Atkinson (2000) er eldre mennesker i nabolag som gentrifiseres spesielt sårbare for endring. Fordi eldre mennesker ofte er ferdige i arbeidslivet, begrenses mulighetene for økt inntekt som gjør de mer rustet til økte husleier. På samme tid er de ofte ikke i målgruppen til de nye tilbudene som etablerer seg som følge av en annen beboersammensetning og nabolaget kan dermed oppleves som fremmed. Utstøting handler dermed ikke bare om tap av bolig, men også tap av tilgang til et område (se Huse 2014). Tilgangen på de gamle sosiale samlingsstedene kan bli borte, og for flere av de eldre informantene kan det føre til at denne tilgangen blir borte for godt.

6.5 Oppsummering

Selv om et områdeløft skal sikre medvirkning og deltagelse, er det få av informantene i Hagegata 30 og 31 som benytter seg av de ulike arenaene som fremmer medvirkning og

deltagelse i forbindelse med Tøyenløftet. Imidlertid representerer Tøyenløftet en opplevelse av økt medvirkning for to av informantene, Fatima og Moumina. De resterende informantene begrunner fraværet av deltagelse med at de ikke tror de har noen påvirkningsmulighet og at de opplever at de ikke blir hørt. På bakgrunn av dette kan man stille spørsmål ved hvorvidt medvirkningsarbeidet inkluderer alle de "stille stemmene" på Tøyen, som det fra myndighetenes side er et uttalt mål å fange opp. Dersom områdeløftet på Tøyen skal være et områdeløft for alle Tøyens beboere, kan det tyde på at mange av de mest sårbare stemmene i samfunnet ikke blir hørt.

Mens informantene fra Hagegata 30 allerede har flyttet og fått ny bolig på Tøyen, er boligsituasjonen for beboerne i Hagegata 31 mer usikker. Blant beboerne er det ulike formeninger om hvordan den annonserte flytteprosessen skal foregå, noe som bidrar til frustrasjon og usikkerhet. Flere av leilighetene i blokka er solgt på det private markedet, og det er mye som tyder på at blokka etterhvert vil tømmes for kommunale boliger, uten at beboerne synes å vite når og hvordan dette skal skje. Dersom vi følger Lees' (2008) argumentasjon, er det heller ingen grunn til å anta at de svakerestilte i Hagegata 31 skal bli mindre svakerestilt dersom det flytter inn mer ressurssterke mennesker i blokka – dette motstrider da blant annet Fatimas overbevisninger. Selv om Marianne, Roald og Mats fra Hagegata 30 fortsatt bor på Tøyen, er det ingen garanti for at de av informantene som ønsker det samme i Hagegata 31, får ny bolig i området. I tillegg er det gjennomgående for samtlige informanter at de ikke har mulighet til å kjøpe leilighet, selv med hjelp fra Husbanken. Dette kan tyde på at retten til å bli værende på Tøyen i stor grad svekkes som følge av Tøyenløftet for beboerne i Hagegata 31.

Det er ikke vanskelig å tenke seg at Tøyen – som følge av Tøyenløftet – kan gjennomgå en gentrifiseringsprosess med økt intensitet i årene som kommer. Ikke nødvendigvis fordi beboerorganisasjonene, politikerne eller beboerne har et uttalt ønske om det, men fordi det er en prosess som sjelden er lett å stoppe når den først er satt i gang. I følge Sæter og Ruud (2005) har sosialt blandede, eller utjevnete, bydeler en tendens til å oppnå boligpriser som fordriver de opprinnelige innbyggerne, og problemene med en "ensidig befolkning" som ga opphavet til den sosiale blandingen i utgangspunktet, flytter på seg (jamfør Huse 2014); mens de indre bydelene får et ensidig preg av ressurssterke mennesker, må de mindre ressurssterke flytte til bydeler som ikke er like attraktive, som oftest ligger lengre unna bykjernen, som Alna, Grorud og Søndre Nordstrand. På denne måten kan

mangfoldet trues av at det rustes opp, som en av informantene i Sæter og Ruud (2005, s. 188) sin studie av gentrifisering i Gamle Oslo sier. Imidlertid gjenstår flere år av den overordnede og komplekse Tøyensatsingen, og det er dermed vanskelig å konkludere hva slags sted Tøyen vil utvikle seg til å være etter den kommunale og statlige satsingen er ferdig. Det er også for tidlig å si hvilke konsekvenser, positive så vel som negative, det kan ha for svakerestilte grupper.

7 Konklusjon

Problemstillingen som denne oppgaven søker å svare på, omhandler flere ulike aspekter av det offentlige Tøyenløftet og hvordan dette erfares og oppleves av kommunale beboere på Tøyen. Ved å bruke etnografisk metode for å generere data, opplevde jeg at feltarbeidet ga mulighet til å få frem flere ulike stemmer. Både næringsdrivende på Tøyen, representanter fra kommunen, politikere og kommunale beboere har bidratt til den endelige tolkningen og forståelsen av hvordan dette offentlig initierte områdeløftet kan oppleves og erfares. De som styrer prosessen har dermed også bidratt til forståelsen av hva slags sted Tøyen skal være og hvordan det skal oppnås. Likevel, det er perspektivene til de kommunale beboerne i Hagegata 30 og 31 som er vektlagt i denne oppgaven: utgangspunktet for studien har vært å utforske hvordan sårbare grupper opplever et områdeløft som deler mange kjennetegn med en gentrifiseringsprosess. Jeg har med dette villet unngå vektleggingen av middelklassens preferanser, som ellers har preget mye av gentrifiseringslitteraturen (Slater 2006). Det som i den politiske diskursen om Tøyenløftet ofte beskrives som ”de stille stemmene” har dermed blitt ”hovedstemmene” i denne oppgaven.

Med et etnografisk utgangspunkt har tilnærmingen til feltet vært utforskende, noe som også gjenspeiles i den brede overordnede problemstillingen, så vel som i oppgavens analyse. Jeg har her forsøkt å løfte frem de ulike aspektene ved Tøyenløftet som informantene har løftet frem og fortalt om i intervjuene. Oppgaven representerer dermed flere ulike erfaringer med og syn på områdeløftet enn hva som blir presentert i den politiske fortellingen om å utvikle dette området. Med sitt allerede omtalte utgangspunkt i etnografien har det ikke vært en målsetning med oppgaven å bedømme hvorvidt ønsket om en endret beboersammensetning og sosial blanding er en god eller dårlig byutviklingsstrategi, men heller å utforske perspektivene til de menneskene som står i størst fare for å støtes ut av Tøyen. For å svare på oppgavens overordnede problemstilling har jeg undersøkt hvordan de kommunale beboerne i Hagegata 30 og 31 opplever å bo der de bor, med de utfordringer og fordeler informantene opplever at det innebærer. Det er de kommunale beboernes egne fortellinger som har gitt grunnlag for tolkningen av hvordan de oppfatter Tøyen som sted. Dette er etter mitt syn et viktig bidrag til en forståelse av et Tøyen i endring.

Et felles trekk ved flere av fortellingene er referansen til en tid som er forbi, hvorav flere av de eldre informantene opplever at samholdet og fellesskapet de engang har forbundet

med det å bo på Tøyen, er blitt svekket. At den kommunale boligsektoren har fått en mer mangfoldig karakter blir trukket frem av flere av informantene som hovedårsak til denne svekkelsen. Fortellingene preges også av at flere av informantene føler seg utrygge på Tøyen. De beskriver negative elementer i bomiljøet, og vitner om at allerede utsatte grupper, som flyktningfamilier, plasseres sammen med de som allerede er ekskludert fra det private eiendomsmarkedet, som blant annet rusmisbrukere. For Fatima og Moumina, som har barn som bor hjemme, oppleves bomiljøet som et betydelig velferdsproblem og tyder på at ønsket om bedre vilkår i området også gjelder for ressursvake grupper. Dette viser at utfordringer knyttet til narkotika og kriminalitet ikke bare er en middelklassebekymring, på samme tid som frykten for hvit flukt ikke bare er en bekymring for den hvite majoritetsnordmannen.

Jeg har også undersøkt i hvilke grad informantene innehar kunnskap om Tøyenløftet og den større Tøyensatsingen, hvordan de opplever bakgrunnen for den kommunale og statlige satsingen, samt hva slags sted de tror Tøyen kommer til å bli i fremtiden. Fortellingene tyder på at denne kunnskapen i stor grad omhandler overflatetiltak på Tøyen torg, samt etableringen av nye butikker på torget. Imidlertid knytter alle informantene sin egen flytting til Tøyenløftet. Blant annet påpeker Arnulf at han ikke mener han har fått tilstrekkelig informasjon om flytteprosessen da intervjuet finner sted. Av elleve informanter var det kun to som hadde hørt om Tøyen-avtalen eller Tøyenløftet før de ble orientert om at de måtte flytte. Dette kan tyde på at arbeidet med å inkludere alle som bor på Tøyen tidlig i endringsprosessene ikke har omfattet alle Tøyenbeboere. Opplevelsen av måtte flytte fra egne hjem knyttes også til opplevelsen av utstøting, som kapittel 6 tar for seg.

Spørsmålet om hvorvidt beboerne ønsker å bo på Tøyen ble undersøkt med sikte på å gi et mer helhetlig bilde av hva slags konsekvenser Tøyen-avtalen kan ha for svakerestilte grupper. Ulike årsaker blir trukket frem av informantene som avgjørende for at de ønsker å bli værende på Tøyen – som nærhet til sosiale møtesteder, bruk av nærmiljøet, sosiale relasjoner og sentralitet. Disse positive aspektene ved å bo der informantene bor virker viktige for hvorvidt de opplever kravet om at de skal flytte som en form for utstøting, også fordi det er frykten for tap av disse aspektene som bekymrer flere av informantene mest når det gjelder Tøyenløftet. Flere av informantene er også tydelig positive til endringene som er i gang på Tøyen, som også reflekteres i deres fremtidige boligpreferanser, selv om to av informantene ikke ønsker å bli boende på Tøyen. Spesielt Fatima og Moumina, som deltar i beboerorganisasjonene, håper og tror at Tøyen i fremtiden vil bli et bra sted for barn å vokse

opp; et sted som de også ønsker at deres egne barn skal få oppleve. Fatima og Moumina er de eneste informantene i utvalget som har barn i skolealder, dermed er også disse to i større grad engasjert i Tøyen skole og barnebaserte tilbud og aktiviteter i nærmiljøet.

Ambisjonen med oppgaven ikke er å komme frem til en samstemt opplevelse av områdeløftet. Og som vist i kapittel 6 er fortellingene om deltagelse og medvirkning, forståelig nok, også ulike. For Fatima og Moumina representerer områdeløftet en mulighet til å bli hørt og til å engasjere seg for et sted de ønsker å kjempe for. Moumina anerkjenner imidlertid at en konsekvens av det samme Tøyenløftet kan være at hun ikke lenger kan bli boende på Tøyen. Blant mine elleve informanter, er det ni som gir uttrykk for at medvirkningen ikke fungerer, noe de begrunner med at de opplever det som lite sannsynlig at de har noen reell påvirkning på beslutningene som tas når det gjelder Tøyens fremtid. Feltarbeidet tyder også på at måten medvirkningen blant Tøyens beboere er tiltenkt å skje, fra kommunens side, også til en viss grad ekskluderer flere av informantene, fordi de ikke er engasjert i noen av beboerorganisasjonene. De åpne info- og temamøtene, som også er tiltenkt å sikre en bred medvirkningsprosess, blant annet for de som ikke har en stemme gjennom beboerorganisasjonene, synes heller ikke å mobilisere de av informantene som gir uttrykk for at medvirkningen ikke fungerer. Som både Elias og Even påpeker, representerer ikke disse møtene en medvirkningsmulighet i seg selv: basert på at de ikke opplever at det de har å si blir hørt, mener de at det ikke har noen innvirkning om de deltar eller ikke.

Som Thagaard (2013) påpeker, kan en utfordring ved et mindre utvalg være at man intervjuer de som føler de mestrer egen livssituasjon, mens andre, mer konfliktfylte syn, ikke kommer frem. På samme måte kan det også tenkes at informantene som har ønsket å ta del i denne oppgaven, i større grad representerer et negativt syn på beboerorganisasjonene og Tøyenløftet, og dermed også medvirkningsmulighetene, enn hva andre beboere i de samme blokkene ville vært. Dette kan igjen påvirke hvordan de svarer på andre spørsmål under intervjuene. I et utvalg på elleve informanter må dette tas med i betraktningen. På samme tid kan det heller ikke utelukkes at andre beboere ville fortalt om mer konfliktfylte syn enn hva dette utvalget antyder. For eksempel opplever flere av informantene at bomiljøet forstyrres av hva de oppfatter som "problembefoere", mennesker som informantene oppfatter som mer ressurssvake enn seg selv. Det kan være at gjennom å intervju disse beboerne ville andre fortellinger om Tøyenløftet kommet frem, enn hva som er tilfellet i dette utvalget.

At Tøyen gjennomgår, og skal gjennomgå store fysiske og sosiale endringer som følge av den offentlige satsingen, preger også informantenes fortellinger. Dermed blir også spørsmålet om hvem byen planlegges for relevant. Mangfold er et viktig aspekt ved dagens byer, men selv om mangfoldet løftes frem i Oslos strategier for indre øst, og dermed også i Tøyensatsingen, kan det stå i fare for å bli borte, eller sterkt redusert, som følge av de samme strategiene. Dersom Tøyen i tiden fremover går igjennom en full gentrifiseringsprosess som følge av den statlige og kommunale satsingen, kan det føre til at dagens Tøyenbeboerne med svake økonomiske ressurser blir presset ut, til fordel for mennesker som har mer. At eiendomsprisene i et område øker på samme tid som tiltak iverksettes for å endre beboersammensetningen, som tilfellet også kan sies å være på Tøyen, kan tolkes som et uttrykk for en økt attraktivitet som tiltrekker seg ressurssterke mennesker til et område. I Tøyens tilfelle kan det også tyde på at det legges til rette for flere barnefamilier, til tross for at bydelen er en av de mest barnerike i hele Oslo.

Som gjort rede for i kapittel 6, er det flere trekk ved gentrifisering som er til stede på Tøyen, og som har kommet i etterkant at Tøyen-avtalen ble vedtatt. Opprinnelige tilbud blir borte, nye tilbud rettet mot de nye og bemidlede beboere, preferanser er blitt etablerert, og boligprisene stiger – noe flere meglere knytter til den offentlige satsingen på området. Retorikken rundt Tøyenløftet og hvordan man ser for seg at Tøyen skal løftes og utvikles bærer også preg av en dreining mot konsumorientering. Videre, dersom vi anvender Marcuses (1985a) begrep om direkte utstøting, vil det for informantene være en økt fare for å bli direkte utstøtt av Tøyen som følge av Tøyenløftet, ved at salg av Hagegata 30 og 31 er et vedtatt punkt i Tøyen-avtalen. Informantenes fortellinger fra Hagegata 31 tyder også på at det hersker stor usikkerhet blant beboerne hvorvidt de får ny leilighet på Tøyen, eller hvorvidt de vil oppleve å måtte flytte fra området. Å redusere tilgangen til rimelige boliger fremstår i denne studien som en form for dobbel utstøting, ved at flere av informantene risikerer å måtte flytte ut, uten å ha mulighet til å flytte inn igjen i området. På denne måten er det ikke bare boligen informantene står i fare for å miste, men også tilgangen til et område de har kalt hjemme. Dette bestrider representasjoner av Tøyenløftet som et områdeløft som skal gagne hele Tøyen og *alle* beboere; løftet skjer på bekostning av noen av de aller mest utsatte i området.

Ettersom flere av informantene er eldre og flere sliter med helseproblemer, fremstår en slik flytting som en påkjenning. Dersom vi følger Tjora m.fl. (2012) sin argumentasjon om at nærmiljøet er viktigst for de som er minst mobile, kan det å måtte flytte fra Tøyen oppleves

som spesielt belastende for flere av informantene i utvalget. Faren for utstøting er i større grad til stede som følge av Tøyenløftet – ikke bare som følge av den eventuelle direkte utstøtingen ved at informantene med stor sannsynlighet må flytte fra boligene sine, men også gjennom mer subtile former for utstøting og eksklusjon, som for eksempel tap av opprinnelige tilbud, sosiale relasjoner og byrom som oppleves mindre tilgjengelig enn før. Blant annet fremhever både Arnulf og Even hvor leit de synes det er at det gamle postkontoret er lagt ned og gjort om til en bar, ikke bare fordi de mener nærmiljøet mistet et viktig tilbud, men også fordi de sosiale møtene som oppsto på postkontoret ikke lenger finner sted. Heller er det nye, yngre grupper som i dag tar i bruk postens gamle lokaler, og lokalet representerer ikke lenger et sted som Arnulf og Even ønsker å oppsøke.

Disse fortellingene er viktige, fordi de viser at gentrifisering ikke bare handler om å etablere nye kaffebarer og hippe utsteder på Tøyen torg, det handler også om mennesker som står i fare for å støtes ut av et område de tidligere har kalt hjemme. Gjennom å løfte frem de kommunale beboernes fortellinger, endres også perspektivet. Fremfor å se gentrifiseringsprosesser på Tøyen utenfra, betraktes endringene gjennom deres erfaringer og opplevelser, og tolkningen av byen kontekstualiseres. Denne oppgaven er dermed et bidrag til å forstå hvordan offentlige områdeløft og gentrifiseringsprosesser i Oslo kan oppleves og erfares av ressursvake grupper bosatt i de indre bydelene. Oppgaven underbygger Slaters (2006) argumentasjon om at det er viktig å fokusere på utstøting som følge av gentrifisering, fordi det synliggjør aspekter ved gentrifiseringsprosessen som ellers ikke anerkjennes. Videre viser fortellingene fra Tøyen også at det er viktig å anerkjenne de indirekte formene for utstøting Marcuse (1985a) tar til ordet for, ettersom opplevelsen av tap ikke bare kan knyttes til bolig.

Det er lite forskning som måler utstøtingens utstrekning som følge av gentrifisering i Gamle Oslo. Det er derfor vanskelig å si hva utstrekningen av de følgene av gentrifisering som oppgaven beskriver er. Det kan tenkes at et slikt forskningsbidrag i fremtiden vil kunne bidra til å kvantifisere de negative konsekvensene statlig styrte gentrifiseringsprosesser kan føre med seg, også for svakerestilte beboere på Tøyen som ikke bor i kommunal bolig, men er en del av det private leiemarkedet. De endelige virkningene av den offentlige satsingen på Tøyen kan selvfølgelig først analyseres og forstås etter at det femårige løftet skal være ferdig i 2018, men funnene presentert i denne oppgaven antyder at det allerede er grunn til å revurdere måten den kommunale boligmassen reduseres på. Mens fortellingene om salget av Hagegata

30 tyder på en hastig og uventet flytteprosess for beboerne, kan det å selge kommunale leiligheter etterhvert som beboere flytter ut bety en mindre brutal omstilling for beboerne, kanskje spesielt for de lengeværende og eldre som er ekstra sårbare for endringer i nærmiljøet som følge av gentrifisering (se Atkinson 2000).

Litteraturliste

- Andersen, H. S. 2002. Can Deprived Housing Areas Be Revitalised? Efforts against Segregation and Neighbourhood Decay in Denmark and Europe. *Urban Studies*, 39. 767-790.
- Andersson, R. & Musterd, S. 2005. Area-based policies: a critical appraisal. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 96. 377-389.
- Arnstein, S. 1969. A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35, 4. 216-224.
- Aspen, J. 2005. Gentrifisering som kulturell diskurs. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring: Studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Spartacus, Oslo. 121-151
- Atkinson, R. 2000. The hidden costs of gentrification: Displacement in central London. *Journal of housing and the built environment*, 15, 4. 307-326.
- Atkinson, R. 2004. The evidence on the impact of gentrification: new lessons for the urban renaissance?. *European Journal of Housing Policy*, 4, 1. 107-131
- Atkinson, P. & Hammersley, M. 1994. Ethnography and participant observation I: Denzin, N. K & Lincoln, Y. S. (red.) *Handbook of qualitative research*. Sage Publications, Thousand Oaks. 248-261.
- August, M. & Walks, A. 2012. From social mix to political marginalisation? The redevelopment of Toronto's public housing and the dilution of tenant organisational power. I: Bridge, G., Butler, T., & Lees, L. (red.) *Mixed Communities: Gentrification by stealth?* Policy Press, Bristol. 273-297.
- Bergsli, H. 2005. Entreprenørpolitikk og byutvikling: Byutvikling og globale trender. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring: Studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Spartacus, Oslo. 87-118
- Bergwitz, A. M. 2014. Gentrifisering nedenfra. *Bytopia*, 2. Tilgjengelig på: <http://bytopia.no/utgave/omstilling/gentrifisering-nedenfra/> [Lest 1.12.2014]
- Bernt, M. & Holm, A. 2009. Is it, or is not? The conceptualisation of gentrification and displacement and its political implications in the case of Berlin-Prenzlauer Berg. *City*, 13, 2-3. 312-324.
- Boterman, W. R. 2013. Dealing with Diversity: Middle-class Family Households and the Issue of 'Black' and 'White' Schools in Amsterdam. *Urban Studies*, 50,6. 1130-47.
- Butler, T. & Robson, G. 2001. Social Capital, Gentrification and Neighbourhood Change in London: A Comparison of Three South London Neighbourhoods. *Urban Studies*, 38, 12. 2145-2162.
- Brattbakk, I. & Wessel, T. 2013. Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo. *Urban Studies*, 50, 2. 391-406.
- Bydel Gamle Oslo. 2014a. Områdeløft Tøyen 2014-2018. Salto-samling, 12.9.14
Tilgjengelig på:
http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAAahUKewjd1pGE4qDHAhWkqXIKHe10AeE&url=http%3A%2F%2Fwww.husbanken.no%2F%2Fmedia%2FSimpleupload%2F2014%2F11%2F7%2F8TyenkontureneavetomrdelfttrrerfremHannemaSnstegaardBydelGamleOslo.ashx%3F1a%3Dno&ei=_MbJVd3oBqTTygPt6YWIDg&usq=AFQjCNHh2wsfH17nqHduFlipGiaaBq7FHQ&bvm=bv.99804247,d.bGQ [Lest 10.10.14]
- Bydel Gamle Oslo. 2014b. BU-sak 04-2014. Tilgjengelig på:
<http://www.pangstart.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20gamle%20oslo%20%2BGO%29/Intranett%20%28BGO%29/BU-sak%2004-2014%20rettet.pdf,1> [Lest 23.1.2015]
- Bydel Gamle Oslo. 2015. Programplan for områdeløft: Programplan 2015, mål og strategier. Vedlegg til BU-sak 19-2015. Tilgjengelig på:
[http://www.pangstart.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20gamle%20oslo%20\(BGO\)/Inter nett%20\(BGO\)/Dokumenter/BU-m%20C3%B8ter/2015/BU-sak%2019-2015.pdf](http://www.pangstart.oslo.kommune.no/getfile.php/bydel%20gamle%20oslo%20(BGO)/Inter nett%20(BGO)/Dokumenter/BU-m%20C3%B8ter/2015/BU-sak%2019-2015.pdf)
[Lest 12.2.15]
- Byrådsavdelingen for kultur og næring. 2013. Avtale om Munchmuseet og utvikling av Tøyen.

- Tilgjengelig på: [http://www.byrådsavdeling-for-kultur-og-naring.oslo.kommune.no/getfile.php/Byrådsavdeling for kultur og næring \(KON\)/Internett \(KON\)/Signert avtale Munch.pdf](http://www.byrådsavdeling-for-kultur-og-naring.oslo.kommune.no/getfile.php/Byrådsavdeling%20for%20kultur%20og%20naring%20(KON)/Internett%20(KON)/Signert%20avtale%20Munch.pdf) [Lest 13.10.2014]
- Cheshire, P. 2006. Resurgent Cities, Urban Myths and Policy Hubris: What We Need to Know. *Urban Studies*, 43, 8. 1231-1246.
- Clark, E. 2005. The order and simplicity of gentrification: a political challenge. I: Atkinson, R., & Bridge, G. (red.) *Gentrification in a global context: the new urban colonialism*. Routledge. 261–269.
- Dagbladet. 2012. Hva er det med Tøyen? Tilgjengelig på: <http://www.dagbladet.no/2012/08/17/magasinet/toyen/oslo/oppvekst/samfunnsliv/23006207/> [Lest 13.2.15]
- Dagsavisen 2014. Tøyens fremtid. Tilgjengelig på: <http://www.dagsavisen.no/helg-nye-inntrykk/rapportasje/t%C3%B8yens-fremtid-1.286916> [Lest 6.7.2014]
- Davidson, M. 2008. Spoiled Mixture: Where Does State-led 'Positive' Gentrification End? *Urban Studies*, 45, 12. 2385-2405.
- Davidson, M. 2012. The impossibility of gentrification and social mixing. I: Bridge, G., Butler, T., & Lees, L. (red.) *Mixed Communities: Gentrification by stealth?* Policy Press, Bristol. 233-250
- Duneier, M., Kasinitz, P. & Murphy, A. K. (red.) 2014. *The Urban ethnography reader*. Oxford University Press.
- Dyb, E., Solheim L. J. og Ytrehus, S. 2004. *Sosialt perspektiv på bolig*. Abstrakt forlag, Oslo.
- E24 2014a. Tøyen-leilighet steg 1,1 mill på to år. Tilgjengelig på: <http://e24.no/privat/toeyen-leilighet-steg-1-1-million-paa-to-aar/23339659> [Lest 21.11.14]
- E24 2014b. Meglere om norske storbyer: Disse boligstrøkene er på vei opp. Tilgjengelig på: <http://e24.no/privat/meglere-om-norske-storbyer-disse-boligstroekene-er-paa-vei-opp/23337589> [Lest 21.11.14]
- Fangen, K. 2010. *Deltagende observasjon*. 2. utgave. Fagbokforlaget, Bergen
- Fetterman, D. M. 1989. *Ethnography: step by step*. Sage Publications, Thousand Oaks.
- Florida, R. 2002. *The rise of the creative class: And how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. Basic Books, New York
- Freeman, L. 2006. *There goes the hood: Views of gentrification from the ground up*. Temple University Press, Temple University.
- Freeman, L. & Braconi, F. 2004. Gentrification and Displacement New York City in the 1990s. *Journal of the American Planning Association*, 70, 1. 39–52.
- Glaser, B. & Strauss, A. 1967. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Inquiry*. Aldin, Chicago.
- Glass, R. 1964. *London: Aspects of Change*. MacGibbon & Kee, London.
- Goffman, E. 1986. *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Simon & Schuster, New York.
- Hackworth, J. & Smith, N. 2001. The changing state of gentrification. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 92, 4. 464–477.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. 2007. *Ethnography: Principles in practice*. 3. utgave. Routledge, New York.
- Hamnett, C. 1991. The blind men and the elephant: the explanation of gentrification. *Transactions of the Institute of British Geographers*. 173–189.
- Hamnett, C. 2003. Gentrification and the middle-class remaking of inner London, 1961-2001. *Urban Studies*, 40, 12. 2401-26.
- Harvey, D. 1989. From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 71, 1. 3-17.
- Hellevik, T. & Nordvik, V. 2004. Forskning om vanskeligstilte på boligmarkedet - En kunnskapsoversikt. *Skriftserie 4/04*. NOVA, Oslo.
- Holcomb, H. B & Beauregard, R. A. 1981. *Revitalizing cities*. Association of American Geographers, Washington DC.

- Huse, T. 2010. *Tøyengata: et nyrikt stykke Norge*. Flamme, Oslo.
- Huse, T. 2014. *Everyday Life in the Gentrifying City*. Ashgate, Farnham.
- Husbanken, <http://www.husbanken.no/omradeloft/>
- Husbanken. 2014. Program for Områdeløft - Programbeskrivelse. Tilgjengelig på: <http://www.husbanken.no/omradeloft/> [Lest 5.5.15]
- Ireland, P. 2008. Comparing responses to Ethnic Segregation in Urban Europe. *Urban Studies*, 45, 7. 1333-58.
- Jacobs, J. M. 1993. The City Unbound: Qualitative Approaches to the City. *Urban Studies*, 30, 4-5. 827-848.
- Kriznik, H., M. 2013. Kron eller mynt? Med adresse Tøyen. *Samtiden*, 1, 42-55.
- Kuhn, T., S. 1970. *The Structure of Scientific Revolutions*. 2. utgave. University of Chicago Press, Chicago.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. 2009. *Det kvalitative forskningsintervju*. 2.utgave. Gyldendal akademisk, Oslo.
- Lees, L. 2000. A reappraisal of gentrification: towards a 'geography of gentrification'. *Progress in human geography*, 24, 3. 389-408.
- Lees, L. 2003. Visions of "urban renaissance": the Urban Task Force report and the Urban White Paper. *Urban renaissance*. 61-82.
- Lees, L. 2008. Gentrification and Social Mixing: Towards an Inclusive Urban Renaissance? *Urban Studies*, 45, 12. 2449-2470.
- Lees, L., Butler, T. & Bridge, G. 2012. Introduction: gentrification, social mix/ing and mixed communities. I: Bridge, G., Butler, T. & Lees, L. (red.) *Mixed communities: Gentrification by stealth*. Policy Press, Bristol. 1-14.
- Lees, L., Wyly, E. & Slater, T. 2008. *Gentrification*. Routledge, New York
- Ley, D. 1994. Gentrification and the politics of the new middle class. *Environment and Planning D*, 12. 53-74.
- Ley, D. 1996. *The New Middle Class and the Remaking of the Central City*. Oxford University Press, Oxford.
- Malpass, P. 2005. *Housing & the Welfare State. The Development of Policy in Britain*. Palgrave Macmillian, New York.
- Marcuse, P. 1985a. Gentrification, abandonment, and displacement: Connections, causes, and policy responses in New York City. *Washington University Journal of Urban and Contemporary Law*, 28. 195-240.
- Marcuse, P. 1985b. To control gentrification: Anti-displacement zoning and planning for stable residential districts. *Review of Law and Social Change*, 13. 931-945.
- Nettavisen 2014. Frykter en ny sosialghetto her. Tilgjengelig på: <http://www.nettavisen.no/dittoslo/frykter-ny-sosialghetto-her/8481177.html> [Lest 10.09.14]
- Newman, K. & Wyly, E. K. 2006. The Right to Stay Put, Revisited: Gentrification and Resistance to Displacement in New York City. *Urban Studies*, 43, 1. 23-57.
- Nilssen, V. L. 2012. *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Nordahl, B. 1996. Sosial integrasjon og deltagelse i ulike norske bomiljøer. Teoretisk tilnærming og metodiske utfordringer. Notat 15/1996. *Norges byggforskingsinstitutt*, Oslo.
- NRK. 2014. Hvit flukt i ferd med å snu på Oslo-skole. Tilgjengelig på: <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/flere-elever-med-norsk-morsmal-1.11892840> [Lest 13.1.15]
- NRK Østlandssendingen. 2013. Tøyen kan bli det nye Grünerløkka. Tilgjengelig på: <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/toyen-kan-bli-nye-grunerlokka-1.11125049> [Lest 5.11.14]
- NRK Østlandssendingen. 2014. 53-åring varetekt fengslet for Tøyen-drapet. Tilgjengelig på: <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/varetektsfengslet-for-toyen-drapet-1.11887923> [Lest 10/11-14].
- NSD. 2009. Betaling av informanter - et nødvendig onde? Tilgjengelig på: <http://www.nsd.uib.no/personvern/seminar/27feb2009.html> [Lest 15.01.15]
- Ocejo, R. E. 2013. *Ethnography and the city: readings on doing urban fieldwork*. Routledge, New

- York.
- Osloby. 2015. Vi er blitt stolte av Tøyen. Tilgjengelig på:
<http://www.osloby.no/nyheter/--Vi-er-blitt-stolte-av-Toyen-8034994.html> [Lest 28.5.2015]
- Oslo kommune. 2003. Sak 127/03 Forskrift om tildeling av kommunal bolig i Oslo kommune.
- Oslo kommune. 2015. Faktaark befolkning, levekår og boforhold. Tilgjengelig på:
<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/Innhold/Politikk%20og%20administrasjon/Statistik/01%20Gamle%20Oslo%20%281%29.pdf> [Lest 11.2.15]
- Ottesen, S. G. 2007. *Fra vandelsattest til rulleblad - en studie av endringer i bomiljø i kommunale leiegårder på Torshov*. Masteroppgave i samfunnsgeografi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Oslo.
- Postholm, M. B. 2005. *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Putnam, R. 1995. Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6. 65-78
- Putnam, R. 2000. *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster, New York
- Robbins, E. 2005. Et nabolag uten naboskap. Virkningene av fornyelsen på Grünerløkka. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring. Studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Spartacus, Oslo. 223-250.
- Ruud, M. E. 2003. *Byfornyelse og endringer i urbane bomiljø: En studie av beboeres erfaringer fra området Grønland/Nedre Tøyen i Oslo 1980-2000*. Dr.art.-avhandling, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- Ruud, M. E. 2005. Grønland: Byfornyelse og lokale diskurser. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring: Studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Spartacus, Oslo. 251-271
- Schoon, N. 2001. *The Chosen City*. Taylor & Francis, London.
- Schifloe, P. M. 1985. *Nærmiljø i bysamfunn*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Silverman, D. 2011. *Interpreting Qualitative Data: a Guide to the Principles of Qualitative Research*. 4.utgave. Sage, Los Angeles.
- Slater, T. 2004. North American gentrification? Revanchist and emancipatory perspectives explored. *ENVIRONMENT AND PLANNING A*, 36. 1191-1214.
- Slater, T. 2006. The Eviction of Critical Perspectives From Gentrification Research. *International Journal of Urban and Regional Research*, 3, 4. 737-757.
- Slater, T. 2009a. Missing Marcuse: On gentrification and displacement. *City*, 13, 2-3. 292-311.
- Slater, T. 2009b. Ghettos. I: Kitchin, R. & Thrift, N. (red.) *The International Encyclopedia of Human Geography*. Elsevier, London.
- Slater, T. & Anderson, N. 2012. The reputational ghetto: territorial stigmatisation in St Paul's, Bristol. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 37, 4. 530-546.
- Smith, N. 1979. Toward a Theory of Gentrification: A Back to the City Movement by Capital, Not People. *Journal of the American Planning Association*, 45, 4. 538-548.
- Smith, N. 1996. *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*. Routledge, London.
- Smith, N. 2002. New globalism, new urbanism: gentrification as global urban strategy. *Antipode*, 34, 3. 427-450.
- SSB. 2014. Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, 2013, 4. kvartal. Tilgjengelig på:
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys/aar/2014-06-26#content> [Lest 5.3.2015]
- Stambøl, L. S. 2013. Flytting til og fra Oslos bydeler. Rapport 11/2013, Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig på: http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/104324?ts=13d82a0c498 [Lest 10.4.15]
- Stedsanalyse Tøyen. 2015. <https://stedsanalysetoyen.wordpress.com/>
- Sæter, O. 2005. Det nye sosiale og symbolske bylandskapet. Med politikken som utgangspunkt. I: Aspen, J. (red.) *By og byliv i endring: Studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Spartacus, Oslo. 153-175
- Sæter, O. & Ruud, M. E. 2005. *Byen som symbolsk rom: bypolitikk, stedsdiskurser og gentrifisering i Gamle Oslo*. Byggforsk, Oslo.
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. 2012. *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Gyldendal

- akademisk, Oslo.
- Thagaard, T. 2013. *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. 4. utgave. Fagbokforlaget, Bergen.
- Tjora, A. 2012. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2. utgave. Gyldendal akademisk, Oslo
- Tjora, A., Henriksen, I. M., Fjærli, T. & Grønning, I. 2012. *Sammen i byen. En sosiologisk analyse av urbane naboskap, nærmiljø og boligens betydning*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim.
- VG. 2004. Oslo-byrådet vil flytte Plata. Tilgjengelig på:
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/oslo-byraadet-vil-flytte-plata/a/224431/> [lest 10.5.15]
- Walks, R. A. & Maaranen, R. 2008. Gentrification, Social Mix, and Social Polarization: Testing the Linkages in Large Canadian cities. *Urban Geography*, 29, 4. 293-326.
- Watt, P. 2008. The Only Class in Town? Gentrification and the Middle-class Colonization of the City and the Urban Imagination. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32, 1. 206–211.
- Wessel, T. 2010. Migrant flows and settlement patterns. I: *Immigration, Housing and Segregation in the Nordic Welfare States*. Department of Geosciences and Geography, University of Helsinki. 176-186.
- Wolcott, H. F. 2008. *Ethnography: a way of seeing*. 2. utgave. Altamira Press, Lanham.
- Zukin, S. 1991. *Landscapes of Power: From Detroit to Disney World*. University of California Press, Berkeley
- Zukin, S. 1995. *The Cultures of Cities*. Blackwell, Cambridge

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

- **Bakgrunnsinformasjon**
- Alder
- Kjønn
- Barn (som bor hjemme, skolealder?)
- Hvor lenge har du bodd i nåværende bolig?
  - o Hvor lenge har du bodd på Tøyen?
  - o Hvor bodde du tidligere?
- Kan du fortelle litt om hvordan en typisk dag for deg utartet seg

Sosiale relasjoner og praksiser

- Fortell hvordan du opplever å bo på Tøyen?
  - o Hva er positivt ved å bo på Tøyen?
  - o Hva er negativt?
  - o Trygghet?
  - o Hvordan bruker du nærområdet?
  - o Faste møtesteder?
  - o Kulturtilbud?
  - o Lignende?
- Har du mange venner og bekjente på Tøyen (sterke bånd og svake bånd)?
- Er det vanlig å være sammen med naboer i diverse sammenhenger (trening, sosiale arrangementer, foreninger, utesteder)?
- Hvor mye betyr nabolags- eller stedsbaserte relasjoner for deg?
  - o Hva betyr de for trivsel og tilhørighet?
- Føler du deg "hjemme" på Tøyen?
- Mener du Tøyen en klar identitet og hvordan vil du i tilfelle beskrive denne identiteten?

Områdeløft og framtidssutsikter

- Ikke gitt at alle vet hva områdesatsningen går ut på.

- Hvordan tror du at Tøyen vil utvikle seg som følge av områdesatsningen?
  - o Befolkning
  - o Kultur
  - o Fysiske struktur
  - o Omgivelser
  - o Flytting?
- Hva mener du er positivt med områdeløftet?
- Hva mener du er negativt?
- Hva slags erfaringer har du med foreningene som til sammen utgjør Løft Tøyen?
  - o Engasjert?
  - o Deltar på møter?
  - o Oppstartsmarkeringen, 5-årsklubben, annet?

- Opplever du arbeidet med områdeløftet, både fra foreningene og politisk hold, som inkluderende for de som bor på Tøyen?
- Tror du det vil bli mer eller mindre attraktivt å bo på Tøyen som følge av områdeløftet?
- Ønsker du å bo på Tøyen i fremtiden?
  - o Hvorfor/hvorfor ikke?
- Erfaringer med tildeling av kommunal bolig?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Formålet med dette prosjektet er å innhente informasjon om boligpreferanser og stedstilørighet blant beboere i kommunale leiligheter på Tøyen, samt erfaringer og opplevelser knyttet til Områdeløft Tøyen. Prosjektet er en del av masteroppgaven til undertegnede ved Universitetet i Oslo, institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Jeg ønsker å intervju deg fordi jeg er interessert i beboere i kommunale leiligheter på Tøyen, og da spesielt på adressene Hagegata 30 og 31. Fordi disse adressene ønskes solgt av Oslo kommune, er beboere der valgt som utvalg i denne studien.

Deltagelse i denne studien består av et intervju mellom student og deltager. Intervjuet vil vare ca 1-1 1/2 time, og spørsmålene vil omhandle hvilke erfaringer og opplevelser deltager har av nærmiljøet, hvilke bostedspreferanser deltager har og hva slags opplevelse deltager har av Områdeløft Tøyen. Lydopptaker vil bli brukt under intervjuet.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Bortsett fra adresse, vil ingen andre direkte personidentifiserende opplysninger om deltager bli hentet inn eller publisert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1.juni 2015. Alle opplysninger og opptak vil da bli destruert.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg slettes.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Ingrid Tormodsgard på ingridot@student.sv.uio.no eller 93 86 96 66 eller veileder Tone Huse på tone.huse@uit.no eller 47 33 60 65.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.